

Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta

Charles University in Prague Faculty of Education

Katedra výtvarné výchovy

Department of Art education

Role učitele výtvarné výchovy zaměřená na prezentaci školní výtvarné tvorby

The role of art education teacher focusing the presentation of school creative production

Bc. Helena Milerová

Přátelství 753, 289 11 Pečky

2. ročník, Učitelství pro střední školy (N VV – ZUŠ), navazující magisterské, prezenční

2 nd year, Secondary School Teacher Education (N VV – ZUŠ), post – Bachelor, full time

Leden 2013

January 2013

Vedoucí diplomové práce/ Supervisor

PhDr. Leonora Kitzbergerová, PhD.

Konzultantka/ Tutor

Bc. Karina Kottová, M.A.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené
prameny a literaturu.

V Praze dne 13. 2. 2013 .....

Velmi bych chtěla poděkovat za vstřícné a optimistické vedení diplomové práce PhDr. Leoře Kitzbergerové, PhD. a za odborné kurátorské rady konzultantce Bc. Karině Kottové, M.A.

Mé díky patří také Janě Tomanové za trpělivou výtvarnou oporu a studentům Gymnázia na Zatlance, ročníku 2. J ve šk. roce 2011/2012 za spolupráci.

Děkuji mé rodině za neustálou podporu, pomoc, důvěru, trpělivost, pochopení a motivaci během celého studia.

Anotace

Milerová, H.: Role učitele výtvarné výchovy zaměřená na prezentaci školní výtvarné tvorby [Diplomová práce] Praha 2013 – Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, 95 stran (přílohou je leporelo o rozměru 15x15 cm)

Diplomová práce má charakter teoretické studie s aplikací tématu v didaktickém projektu, který je dokumentován mým výtvarným zpracováním. Zabývá se tématem role učitele výtvarné výchovy zaměřené na prezentaci školní výtvarné tvorby, tedy přístupem a způsoby prezentace tvorby žáků. Podstatným předmětem je také zkoumání role učitele výtvarné výchovy v souvislosti s rolí kurátora výstavy. Cílem je rozkrýt souvislosti a rozdílnosti těchto profesních rolí. Didaktická část je realizována v souladu s českými kurikulárními dokumenty.

Klíčová slova: učitel, výtvarná výchova, kurátor, školní výtvarná práce, umělecké dílo, prezentace, tvorba, výstava

Annotation

Milerová, H.: The role of art education teacher focusing the presentation of school creative production [Diploma thesis] Prague 2013 – Charles University in Prague, Faculty of Education, Department of Art education, 95 pages (attachment is the art book, size 15x15 cm)

The diploma thesis is a theoretical study with application in educational project, which is documented by my visual art work. It deals with the role of art teacher focused on the presentation of school art work. It focuses on the approach and methods of presentation of student's art works. The essential purpose is exploring the role of art teacher in relation to the role of the curator of the exhibition. The intention is to uncover the connections and differences of these professional roles. The educational part is implemented according to Czech curricular documents.

Key words: teacher, art education, curator, school art work, art piece, presentation, creating, exhibition

Obsah

Úvod	9
1. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ a VZDĚLÁVÁNÍ ve VÝTVARNÉM UMĚNÍ	11
1.1. Výtvarné umění a výtvarná výchova	11
1.2. Kdo zprostředkovává a vzdělává v oblasti výtvarného umění?	14
1.2.1. Učitel výtvarné výchovy.....	15
1.2.2. Kurátor výstavy	17
1.2.3. Je kurátor třeba?.....	22
1.2.4. Kurátor očima umělce	23
1.2.5. Vztah mezi kurátorem a výtvarným pedagogem.....	24
1.2.6. Oba vzdělávají	26
1.3. Školní výtvarná práce a umělecké dílo	26
1.3.1. Jak vzniká umělecké dílo - výtvarné dílo	27
1.3.2. Školní výtvarná práce	30
1.3.3. Konfrontace	31
1.4. Prezentace školní výtvarné tvorby	33
1.4.1. Prezentace školní výtvarné tvorby a učitel „výtvarky“	34
1.4.2. Proč vystavovat?.....	35
1.4.3. Zpětná vazba.....	36

1.4.4.	Etické otázky prezentace	38
1.4.5.	„ Prezentace dětské výtvarné tvorby “	38
1.4.6.	Webová prezentace.....	40
1.5.	Kdo podporuje?	44
1.5.1.	Instituce podporou	44
1.5.2.	Přehlídky, soutěže, soutěžní přehlídky	47
1.5.3.	Přístup učitelů k přehlídkám, soutěžím, ...	51
1.6.	Výstava na schodech 2011	53
1.6.1.	Idea projektu	53
1.6.2.	Finanční prostředky	55
1.6.3.	Propagace.....	55
1.6.4.	Koncepce a instalace	56
1.6.5.	Vernisáž.....	57
1.6.6.	Kritika a přínos výstavy.....	57
1.6.7.	Reflexe projektu	58
2.	STUDENTI – TVORBA a PREZENTACE V AKCI.....	61
2.1.	Obsah a cíl výtvarného projektu „ Koncept na Zatlane“.....	61
2.2.	Průběh výuky	62
2.2.1.	Výtvarná kultura (teoretické zázemí)	62
2.2.2.	Konceptuální tvorba	63
2.2.3.	Komunikace.....	66

2.2.4. Instalace	67
2.3. Reflexe projektu	68
2.4. Návaznost na RVP, ŠVP	76
3. KONCEPT na ZATLANCE	79
3.1. Zdůvodnění	79
3.2. Realizace leporela	79
3.3. Návrhy	82
3.4. Jak to dopadlo? Reflexe.	85
Metodologie, výzkum, interpretace	86
Závěr	91
Literatura a ostatní zdroje	93
Seznam vyobrazení v textu	100
Seznam příloh	102
Přílohy	103

Úvod

Ve své diplomové práci se věnuji tématu, které je pro mě v teoretické rovině nové a plně objeveného poznání. Zaměřuji se na roli učitele výtvarné výchovy v souvislosti s prezentací školních prací, a to na základě vlastní zkušenosti s vystavováním tvorby vrstevnické skupiny (studentů VŠ). Učitele výtvarné výchovy dávám do souvislosti s kurátorem výstavy, s kurátorskou činností, jež mě velmi zajímá. Kurátor výstavy je relativně nová profesní rovina, velmi podstatná především pro současné výtvarné umění. Jsem přesvědčena, že je nezbytné, aby tato profese byla vtažena do vzdělávací oblasti, konkrétně předmětu výtvarné výchovy. V tomto tématu spatřuji mnoho přínosného pro náš předmět, a to v podobě konfrontace činností pedagoga a kurátora výstavy a hledání nového pole významů dvou prostředí, jež spojuje výtvarné umění.

V teoretické části diplomové práce se proto specializuji na dvě profesní zaměření, jejichž odlišnosti jsem si vědoma. Právě z toho důvodu mě zajímá, zda vůbec a nakolik se profese výtvarného pedagoga a kurátora potkávají, zda se v jejich pracovní náplni najdou společné momenty. Tento hlubší obsah se pokusím objevit a popsat. Mým zájmem je prezentace žákovské tvorby, a to zda znamená důležitou součást činnosti výtvarného pedagoga, na kterou klade důraz a jaké kroky v rámci ní podniká. Dále také jaký je učitelův postoj k výstavám a dalším formám prezentace žákovských prací.

V informacích o obou profesích a rolích nevycházím pouze z teoretických zdrojů literatury, nýbrž i z autentických výpovědí samotných učitelů výtvarné výchovy a kurátorů výstav, a také s výpověďmi studentů.

V části výchovně vzdělávací se snažím studentům gymnázia přiblížit způsob, možnosti a okolnosti prezentace jejich vlastních výtvarných prací, seznámit je s pozadím výstavního projektu. Na základě poznatků z teorie a dějin výtvarného umění, konkrétně konceptuálního umění jsou vytvořeny výtvarné práce, které jsou dále uplatněny pro výstavu. Z didaktického hlediska uplatňuji výstavu jako vzdělávací prvek výuky.

Výtvarná část nepředstavuje stěžejní část této diplomové práce, její charakter je dokumentační, a to v návaznosti na část výchovně vzdělávací. Dokumentován je zde

průběh a výstup didaktického projektu, jehož výstupem jsou tři informační varianty. Dvě z nich se týkají prezentace v elektronickém a internetovém prostředí, třetí varianta je fyzickým artefaktem, v podobě tiskoviny.

1. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ a VZDĚLÁVÁNÍ ve VÝTVARNÉM UMĚNÍ

1.1. Výtvarné umění a výtvarná výchova

„Estetický prožitek se stává posilovnou, obrazy a symfonie činkami a boxovacími pytlí k posilování intelektuálních svalů. Umění nám pomáhá přežít, bojovat a vyhrát. Odvede také přebytek energie a její destruktivních projevů.“¹ Ať už hovoříme o umění obecně či o výtvarném umění konkrétně, jednoznačně jeho důležitost vnímáme. Na úvod proto zamyšlení nad výtvarným uměním a výtvarnou výchovou. Proč jsou pro nás tyto oblasti důležité? Výtvarné umění a především výtvarná tvorba má mnoho pozitivních vlivů, jak na jedince, tak i na společnost, které je nezbytné v současné digitálně-technické době podporovat a zušlechťovat. O výtvarné umění, výtvarnou tvorbu a o předmět výtvarná výchova je třeba pečovat a zároveň na něj klást důraz stejně jako na jiné oblasti vzdělávání. Konkrétně u výtvarné výchovy by rozhodně neměla být tato péče upozaděna, přesto skutečnost, se kterou se setkáváme v každodenní praxi na různých stupních vzdělávání, je jiná. Upřednostňovány jsou obory/předměty přírodovědné a technické, humanitní své výsadní postavení nemají. Změní se někdy tato situace? To těžko říci, každý učitel výtvarné výchovy by si toto jistě přál, a to změnu přístupu veřejnosti a žáků k tomuto předmětu.

Paradoxně je přitom výtvarné umění, a s tím spojená tvorba, na vysoké úrovni, velmi uznávanou a popularizovanou oblastí. Mám tím na mysli např. design² a konkrétní oblasti, kterým se věnuje, například grafický design, průmyslový design. Jedná se o zavedenou oblast výtvarného umění s tradicí a důležitým významem, spojeným s estetizací prostředí,

---

¹ GOODMAN, N.; *Jazyky umění. Nástin teorie symbolů*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1519-8, s. 195

² V podobě konkrétní akce každoroční úspěšná přehlídka Design blog, hojně navštěvovaná širokou, ať už odbornou, tak i laickou veřejností. <http://www.designblok.cz/> (vstup 10. 2. 2013)

ve kterém žijeme. To, že společnost není vůči výtvarnému umění lhostejná, potvrzuje i Radek Horáček ve *Veřejném diskursu*, který tvrdí: „*Ano, výtvarné umění se v posledním desetiletí výrazněji než kdykoli v minulosti stává předmětem veřejného zájmu a objektem široké společenské diskuze.*“³ Toto tvrzení dokládá například projektem Národní knihovny v Praze. i přes tato fakta je propast hluboká a základní opěrné pilíře pro svět umění, které je výtvarná výchova schopna poskytnout, jsou méně podporovány ve své stabilitě.

Výtvarná tvorba je neverbálním způsobem komunikace, která nám umožňuje vyjádření postoje, názoru, vlastního já, vidění světa, je zde prostor pro experiment. Dává prostor k uvolnění emocí a umožňuje nám prožívat myšlenky, situace, stavy. Výtvarná výchova je vzdělávacím předmětem, který vhodným způsobem, vzhledem ke stupni vzdělávání, rozvíjí a pracuje s výtvarným projevem jedince a zprostředkovává „setkání“ s výtvarným uměním. „...*každodenní situace učitelů výtvarné výchovy a jejich žáků: učitelé i žáci vstupují do specifického sémiotického prostoru vznikání a výměn znaků a vytváření jejich významů. Výtvarná výchova je svou povahou nutí vést dialog, nutí k formulacím, k sdělování a sdílení myšlenek i emocí. Obrazy se zde stávají konkrétními událostmi řeči.*“⁴ Jednoznačně její vliv zasahuje do výchovné i vzdělávací složky, má vliv na estetické cítění, smyslové vnímání, ovlivňuje tedy senzitivitu a empatii jedince. Je oborem, který má blízko k dalším, např. psychologii a antropologii, které se zabývají zkoumáním psychického, fyzického, ale i sociálního vývoje jedince. „*Výtvarným uměním se dnes odborně zabývají nejen ustálené obory jako dějiny a teorie umění a částečně sociologie a psychologie, ale také obory nově vznikající, které směřují například k problematice výtvarných, vizuálních a společenských aspektů digitálních technologií.*“⁵

Výtvarná výchova je nesporně spojena s pojmem vizuální gramotnosti a k jejímu rozvoji velkou měrou přispívá. Svět, ve kterém žijeme, k nám hovoří skrze obrazové

---

³ HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Masarykova Univerzita, Brno 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.7

⁴ FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s. 20

⁵ HORÁČEK, R., KŘEPELA, P.(eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Masarykova Univerzita, Brno 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.11

(vizuální) prostředky stále ve větší míře. Jsme nuceni každodenně se s nimi setkávat a vypořádávat, vnímat je, interpretovat je, proto „...možnost využít umění jako aktivního nástroje pro rozvoj vizuální gramotnosti – citlivého vnímání, které upevňuje a prohlubuje vztah ke kulturnímu dědictví, a kritického myšlení, které zamezuje tvorbě rasových, genderových, náboženských předsudků a stereotypů a přispívá k rozvoji občanské společnosti.“⁶ je tak důležité, a to je úkolem výtvarné výchovy.

„Budeme-li vnímat zprostředkování umění jako nástroj výchovy k vizuální gramotnosti, která jedince připraví a vybaví schopnostmi, dovednostmi a postoji pro volný a kreativní pohyb ve vizuálním prostředí, nabývá tento obor důležitosti a potřeby i v jiných (nejenom vzdělávacích) oblastech.“⁷

Zmíním osobní pohled na to, co mi výtvarné umění dává a umožňuje, čemu mě učí a v čem je mi přínosem. Úhlů pohledu je několik. Jsem divákem, recipientem, zprostředkovatelem, jsem také tvůrcem. Z hlediska diváka a recipienta je to sdílení a kritika výtvarných názorů, kritické myšlení, citlivý způsob vnímání světa, rozvoj pozorovacích schopností, otevřenost vůči vizuální kultuře. Z hlediska zprostředkovatele (mám na mysli výtvarného pedagoga) je to možnost skrze umění vychovávat a vzdělávat jedince, budoucí osobnosti. Je přitom nutné správně zacházet s obsahem díla, čemuž předchází otevření se jeho smyslu a snaha o pochopení, aby mohlo být dále interpretováno, didakticky zpracováno a zprostředkováno příjemci (žákovi). Z pohledu tvůrce je to možnost vlastního výtvarného vyjádření, možnost konfrontace, nutnost koncentrace, emocionální „ventilace“, řešení vnitřních i vnějších témat.

Výtvarné umění je v neustálém pohybu vpřed, současná podoba se naprosto liší od podob umění například v období renesance či v 19. století. Posun a změna přístupu a nazírání na výtvarné umění je značná. „Dnešní umění prožívá rozpor dvojího směřování – stejně intenzivně je uplatňována výlučnost spjatá s fungováním uměleckého díla

---

⁶ Fremlová, V., *Zprostředkování umění jako možnost výchovy k vizuální gramotnosti* in HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Brno: Masarykova Univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.98

⁷ tamtéž

v uzavřené specializované komunitě, jako je běžný i onen veřejný diskurs, kdy umělci záměrně opouštějí ustálený výtvarný jazyk i obvyklé „výtvarné“ prostředí a vstupují do veřejného života. Nezáleží na tom, kdo je autorem, nezáleží na tom, kdo mluví o umění, neboť nejdůležitější je aktivizace vnímání lidí, kteří ve svých běžných životních stereotypech výtvarné dění obvykle nesledují.“⁸ Možností setkávání s výtvarným uměním se naskýtá nekonečně mnoho, a to každým dnem. Výtvarným uměním jsme plně obklopeni, ovšem často tento fakt nevnímáme, proto je nezbytné otevřít oči znovu a lépe a pozbýt lhostejnost.

1.2. Kdo zprostředkovává a vzdělává v oblasti výtvarného umění?

V obou prostředích, o kterých zde píšeme, se odehrávají činnosti, které se zaměřují na (zprostředkování) vzdělání. Jejich spolupráce je v současné době ve většině případů zcela samozřejmá. Jedná se o vzdělávací instituce (školy a galerie a muzea), které tvoří vlastní vzdělávací programy. V obou institucích působí odborníci, kteří se vzdělávací složkou intenzivně zabývají.

V prostředí galerie působí více osob (pracovníků), kteří vzdělávací složku zajišťují nebo ji při své práci berou částečně v potaz. Mezi tyto osoby, tedy zaměstnance galerie či muzea patří například galerijní a muzejní pedagog, lektor umění, kurátor edukačních programů (kurátor pro edukační činnost). V podstatě se jedná o téhož pracovníka/zaměstnance, nazývaného různě dle konkrétní instituce.

Pozici kurátora výstavy jmenují až nyní, protože s ní souvisí samotná koncepce výstavy, toho, co galerie či muzeum prezentuje. Kurátor výstavy předkládá kontexty, klade otázky a také dává odpovědi návštěvníkům galerie. Jeho záměrem je zprostředkovat často nejen umělcovo dílo, ale také svůj vlastní úhel pohledu na téma, jež si volí. Druhou osobou

---

⁸ Fremlová, V., *Zprostředkování umění jako možnost výchovy k vizuální gramotnosti* in HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Masarykova Univerzita, Brno 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.12-13

je galerijní pedagog, který s obsahem a kontexty výstavy dále pracuje a na jejich základě rozvíjí další vzdělávací činnosti pro veřejnost. Kurátor je tedy prvním článkem procesu zprostředkování umění od umělce k veřejnosti. V duchu Věry Roeselové bychom tak mohli kurátora označit jako tzv. „most mezi uměleckým dílem a veřejností“.

Druhým článkem v galerii je pak galerijní pedagog. Třetím článkem, který zprostředkovává aktuální umění v galeriích, ale také celé dějiny umění, je ve školním prostředí učitel výtvarné výchovy. S rolí zprostředkovatele umění se setkáváme tedy ve všech zmíněných profesích. Dále se budu věnovat právě učiteli výtvarné výchovy a kurátorovi výstavy.

1.2.1. Učitel výtvarné výchovy

„To, co musí zvládnout výtvarný pedagog a obsáhnout ve své kvalifikaci, je oblast nesmírně široká a rozložitá (oproti jiným studovaným oblastem je zde evidentní přesah mezioborový) a nesklouznout oproti oborovým specialistům – tj. historikům umění, profesionálním umělcům, psychologům – atd. k plochému diletantismu, předpokládá nesmírné a také dlouhotrvající úsilí doprovázené individuálním celoživotním nasazením. V čem by mělo být povolání učitele specifické a nezastupitelné je po mém soudu ve snaze nejen proniknout v jednotlivých specializovaných oblastech až do hloubky a podstatě věcí, ale zejména ve snaze je smysluplně integrovat v rámci specializované potřeby do jediného svébytného organického celku, funkčně využitelného v oblasti výchovy a vzdělávání.“⁹ Již z tohoto vyjádření je evidentní, že učitel výtvarné výchovy by měl ztělesňovat osobnost mnoha tváří a kvalit. Dá se předpokládat, že učitelem výtvarné výchovy se stává někdo, kdo má o výtvarné umění zájem, ovšem nebereme-li v potaz aktuální situaci na některých školách, kde výtvarnou výchovu učí „kdo zrovna může“. Často je učitelem osoba s vlastním tvůrčím potenciálem, tedy primárně výtvarný umělec sám, který tento zájem, podpořený výtvarným nadáním, rozvíjí pedagogickým vzděláním. Tento tvůrce je

---

⁹ Vondrák, M.: *Proměny hledisek pro vzdělávání učitele výtvarné výchovy* in VANČÁT, J.; *Horizonty vzdělávání učitele výtvarné výchovy*. Praha: Česká sekce INSEA, 1998., s. 12

člověkem, který má subjektivní vztah k umění a individuální způsob výtvarného vyjadřování. Být výtvarným umělcem samozřejmě není nezbytnou podmínkou pro profesi výtvarného pedagoga, a proto se v praxi často setkáváme s pedagogy, kteří sami netvoří, přesto k výtvarnému umění mají velmi blízko a jejich nápaditost nezná mezí. S učitelskou profesí je spojeno množství předpokladů, schopností a dovedností. Zmiňme přeci jen obecnou definici učitele, která zní např. takto: *„Učitel – Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný -> pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu (-> učitelské povolání) Tradičně byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vyučování předávání poznatků žákům. Současné pojetí učitele, vycházející z rozšířeného profesionálního modelu, zdůrazňuje jeho subjektivně - objektové role v interakci se žáky a prostředím. Učitel má spoluvytvářet edukační prostředí, organizovat a koordinovat činnosti žáků, monitorovat proces učení.“*¹⁰. Učitel a jeho profese se pozvolna proměňuje a v současné době nabývá nové podoby, která se mění vlivem požadavků společnosti a jejich nároků. Od současného učitele se často očekává mnohem více, než je skutečnou náplní jeho práce. Je tedy pedagogem-vzdělavatelem, vychovatelem, poradcem, svým způsobem i manažerem a v neposlední řadě, v případě výtvarného pedagoga, i umělcem. Představa současné společnosti (tj. v pedagogickém prostředí zejména rodičů) je často mylná. Domněnka, že učitel bude suplovat povinnosti rodičů, jejich výchovnou roli a převezme většinu zodpovědnosti za duchovní a intelektuální rozvoj jejich dítěte, je zkreslená. Učitel se tedy během vzdělávacího procesu dostává do nejrůznějších pracovních pozic, v závislosti na druhu a tématech výuky. Skutečnou pracovní náplní učitele není tedy pouze výuka samotná, ale také příprava na výuku, sebevzdělávání a především udržování svého přehledu v aktuálním dění.

Na dotaz Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy?, odpovídá učitel z praxe takto, *„Celkovou koncepci a přípravu výtvarného programu daného stupně školy. Koordinaci s ostatními stupni pro vytvoření konzistentního a přirozeného celoškolského výtvarného programu, který zohledňuje věková specifika dětí a podporuje*

---

¹⁰ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.; *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-416-8., s. 270-271

jejich růst. Přípravu a vedení hodin. Hodnocení studentské práce a feedback studentům (vysvědčení ...). Integraci Výtvarné výchovy v interdisciplinárních aktivitách školy. Rozpočet, objednávku materiálu atd.“¹¹ z pohledu učitelky na prvním stupni základní školy může znamenat profese výtvarného pedagoga také „Neustálé hledání kompromisů a toho, jak skloubit mé představy o výtvarné edukaci s tematickými plány školy, které nejsou zcela podle mých představ (zvolená témata, techniky). Dále radost z toho, když děti začnou objevovat zákoutí výtvarného umění, o nichž předtím nevěděly, a když se na své okolí začnou pečlivě a zvědavě dívat.“¹² V její výpovědi můžeme spatřit, kromě jejího chápání profese učitele výtvarné výchovy, také zdůvodnění oné již zmiňované důležitosti výtvarné výchovy a umění.

Učitel výtvarné výchovy se profiluje na několika stupních vzdělávání. Z hlediska vysokoškolského výtvarného pedagoga, který za sebou má praxi i na nižších stupních vzdělávání, obnáší tato profese „Péči o studenty lidsky i profesně, intenzivní pozorování, komunikaci, neustálou autoedukaci, propojování zdánlivě obsahově odlišných oblastí, sebereflexi, kreativitu, improvizaci, schopnost adekvátně řešit vzniklé problémy, hledání cest k dosažení smysluplného výsledku s možností využití výstupů z výuky dále v praxi či v životě.“¹³

1.2.2. Kurátor výstavy

“V posledních desetiletích se smývají hranice mezi kurátorem, organizátorem, administrátorem, historikem umění (badatelem), kritikem a umělcem.”¹⁴

---

¹¹ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Petr Dimitrov, příloha č. 5

¹² Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č. 6

¹³ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, PhDr. Jan Šmíd, PhD., příloha č. 4

¹⁴ <http://www.advojka.cz/archiv/2007/39/kdo-je-to-kurator> (vstup 20. 4. 2012)

Co je pracovní náplní této profese, s níž se setkáme především v galerijním a muzejním prostředí, vysvětlím s pomocí komentářů zkušených kurátorů a kurátorek. Přestože se povědomí o kurátorské činnosti začíná stále více šířit, nadále je v souvisejících literárních zdrojích zdůrazňováno, že se nejedná o obor s dlouhou historií, a že se tento obor stále znovu profiluje. Přinejmenším v českých kruzích je kurátorství stále relativně mladou uměnovědní disciplínou, jejíž význam se teprve začíná utvářet, mj. i v podobě studijních programů na VŠ.

Jako v mnoha jiných povoláních i kurátor ztělesňuje několik rolí v jedné osobě. Rozsah činností, kterými se v rámci realizace výstavního projektu kurátor zabývá, je široký a vyžaduje množství schopností a dovedností. Chápejme proto kurátora jako osobu, která má „*Být znalcem, organizátorem, archivářem, autorem textů, autorem fotografií, fundraiserem, politickým vyjednavatelem, instalační četou, přítelem umělců...*“¹⁵, tedy podle Koreckého tzv. polyfunkčním aktérem¹⁶.

Zaměříme se nyní na význam pojmu a obsah profese kurátor/kurátorka výstavy v oblasti výtvarného umění. O tom, v čem práce kurátora spočívá, se stále diskutuje. Tato diskuze probíhá především v rovině otázek, jak přemýšlí v rámci koncepce výstavy, kontextualizace děl umělců, spolupráce s nimi a v neposlední řadě také navazování kontaktů. Dovolím si zde stručně shrnout ryze praktickou pracovní náplň kurátora výstavy na základě publikace *Umění prostor pro život a hru, Kurátor výstav*¹⁷. To nám pomůže vytvořit představu, jak široce, bohatě a hluboce musí být kurátor vybaven, neboť jeho práce nespočívá pouze ve výběru a koncepci děl v prostoru galerie, ale organizování množství aktivit, které se váží k akcím před a po samotné výstavě.

---

¹⁵ Jana Ševčíková, Jan Ševčík; *Výstava je nonverbální komunikace* in KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s.217

¹⁶ tamtéž

¹⁷ Friedlová, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008, ISBN 978-80-244-1997-8.

Mezi činnosti tedy patří samotná příprava na výstavu, která obnáší vytvoření harmonogramu, nasmlouvání děl a jejich zabezpečení (pojištění). „*Příprava obecně zahrnuje zajištění produkčních záležitostí (zajištění eventuelních zápůjček, transport, nákup instalačního materiálu) a pak napsání informačních textů (tiskových zpráv, anotací výstavy, které se použijí v rámci propagace výstavy). Obecněji a tak nějak abstraktněji pak příprava zahrnuje dlouhodobé sebevzdělávání (navštěvování výstav, setkávání s umělci, čtení...)*“¹⁸. Podstatným dílem, na kterém kurátor pracuje, je katalog – „*z hlediska kurátora je jeden z hlavních cílů realizace výstavy, neboť kromě vlastní výstavy, která po svém skončení mizí, tiskoviny naopak zůstávají jako jediný doklad existence projektu.*“¹⁹. V této souvislosti kurátor nutně spolupracuje s grafikem, který opatřuje propagační materiály a výstavu samotnou jednotným grafickým stylem. Podstatným bodem je také instalace výstavy, její architektonické řešení, na kterém se podílí nejen kurátor, ale také „*instalační četa*“. Velmi rovněž záleží na konkrétních podmínkách v galeriích a výstavních prostorách, „*Záleží na kontextu, ve kterém pracujete. V MeetFactory jako kurátor spolupracuji s produkční, která je zde na plný úvazek, a při instalaci výstav také s týmem brigádníků, případně architektem výstavy nebo externím kurátorem. ve větších institucích, například v Centru současného umění DOX, je stálý tým samozřejmě větší, zahrnuje i pozice, které my najímáme krátkodobě, nebo s námi spolupracují jako dobrovolníci (například při přípravě doprovodných a vzdělávacích programů). V menší instituci kurátor zastupuje řadu rolí: výstavu musí vymyslet jak ideově tak technicky, nainstalovat, propagovat směrem k médiím i komunikovat veřejnosti.*“²⁰. A právě taková je často skutečnost.

Kurátor se ocitá také v roli ekonoma, když pracuje s finančním rozpočtem, jehož součástí jsou výdaje na propagační materiály, další tiskoviny, pojištění děl, dopravu,

---

¹⁸ Otázky a odpovědi, kurátor Mgr. Jan Zálešák, PhD., příloha č. 11

¹⁹ FRIEDLOVÁ, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008, ISBN 978-80-244-1997-8, s.15

²⁰ Transkript rozhovoru s Bc. Karinou Kottovou, M.A., příloha č. 10

instalaci – materiál (panely) tzv. výstavního fundusu²¹, vernisáž apod. Jednou z *Kurátorských moralit*²², kterou uděluje Ševčík kurátorovi, která je spjata s finanční stránkou realizace výstavy, „*Nauč se dělat výstavy, kde nepotřebuješ moc peněz, s minimálními náklady, z laciného materiálu. Získáš tak větší nezávislost a naučíš se pracovat v alternativnějších prostorech, které jsou dobrým východiskem a nakonec často i dobrým útočištěm před vysokou kulturou.*“²³

Vzhledem k tomu, že kurátor výstavu opatřuje také texty, je svým způsobem i literátem a přichází rovněž do styku s editorskou činností.

Jeho díl práce spočívá také v oblasti propagace a reklamy, ačkoliv v některých větších institucích bývá touto činností pověřen specializovaný tým.

Další oblastí, ve které by měl být kurátor zběhlý, je získávání finančních prostředků tzv. „grantová gramotnost“²⁴, a schopnost s těmito mechanismy zacházet.

Spousta ze zmíněných činností je vykonávána kurátorem ve spolupráci s dalšími odborníky na dané oblasti, což je praxe především větších institucí. Praxe z malých galerií s nezávislymi kurátory je odlišná, jsou si všim, čím je třeba.

Na otázku, Co v praxi obnáší profese kurátora?, odpovídá Jan Zálešák takto: „*Především komunikaci. Na jedné straně s umělci, na druhé straně s institucí (vedení, ekonomické oddělení, tiskové oddělení – pokud budeme uvažovat o větší instituci s určitou vnitřní strukturou). Pokud instituce nedisponuje lektorským oddělením, tak je to opět kurátor, kdo je zodpovědný za komunikaci s veřejností. Ta se v nějaké elementární podobě realizuje již prostřednictvím tiskových zpráv nebo doprovodných textů k výstavě, může ale nabývat i komplexnějších forem. V neposlední řadě dnes řada kurátorů plní svou roli*

---

²¹ Viz Výstavní fundus, kapitola 1.4.2. in FRIEDLOVÁ, M., *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008, ISBN 978-80-244-1997-8, s.23

²² Tak nazývá svůj výčet doporučení kurátorům Ševčík, J. a Ševčíková, J. in Ševčíková, J., Ševčík, J., *Texty*, VVP AVU, Praha 2010, ISBN AVU 978-80-87108-18-5, s. 0416-0417

²³ ŠEVČÍKOVÁ, J., ŠEVČÍK, J.; *Texty*. Praha: VVP AVU, 2010, ISBN AVU 978-80-87108-18-5, s. 0416-0417

²⁴ Viz. Gabriela Pokorná, kapitola o grantové gramotnosti in FRIEDLOVÁ, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1997-8, s.15

i v oblasti fundraisingu, píší granty a shání další možnosti alternativního financování provozu svých galerií (tady se naopak spíše bavím o kurátorech z menších nebo nezávislých galerií).“²⁵

„Práce kurátora se tak jeví jako servis pro umělce, veřejnost, sběratele a sponzory, tedy daleko více závislá na vnějších faktorech než na vlastní filozofii.“²⁶ Ač má tento výrok v sobě mnoho pravdivého, kurátoři si svou filozofii tvorby výstavních projektů ponechávají a v rámci koncipování výstavy tvoří své osobité dílo. „Ačkoli se donedávna vyznával ideál kurátorské práce jako objektivizující (a objektivní) činnosti, je nepochybné, že to, jak kurátor nakládá s uměleckými díly, jak interpretuje jejich obsah a instaluje je v prostoru, jaká témata a problémy považuje za důležité a aktuální a jaké umělce do svých výstav zařazuje (nebo naopak nezařazuje), odráží identitu kurátora (věk, pohlaví, kulturně-společenské zázemí, osobní historii, ale i profesní úspěchy či selhání), individuální preference nebo nějakou kolektivní ideologii (hlásaná antiideologičnost je také ideologické povahy). Kurátorská práce se současným uměním – stejně jako uměleckohistorická interpretace umění minulosti – není a ani nemůže být neutrální, jelikož nestranný, nezátížený, objektivní pohled „odnikud“ je mýtus, a nikoli realita.“²⁷ Uplatnění kurátorovi vlastní filozofie, subjektivního pohledu a invence je tedy nezbytné. Kurátorka Karina Kottová v rozhovoru říká: „Pracuji na základě témat, která mne zajímají. Výstava by neměla jen prezentovat krásné předměty nebo estetický rámec, ale otevírat otázky, nebo témata, která jsou aktuální.“²⁸

„Podstatou kurátorské práce je výstava jako neverbální představení určitého postoje k umění. Důraz je položen na komunikaci mezi díly, na jejich vztah a zapojení všech zúčastněných do hovoru. Významy se produkují teprve na výstavě, mezi nimi. Proto je důležitější kontext než jednotlivé dílo. Každá výstava konstruuje nový kontext, který je

---

²⁵ Otázky a odpovědi, kurátor Mgr. Jan Zálešák, PhD., příloha č. 11

²⁶ KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s. 12

²⁷ <http://www.advojka.cz/archiv/2007/39/kdo-je-to-kuratorika> (vstup 20.4. 2012)

²⁸ Transkript rozhovoru s Bc. Karinou Kottovou, M.A., příloha č. 10

především novým interpretačním kontextem, a určuje přitom nové způsoby, jak umění a jeho významy vnímat. Jen to je nadhodnotou jednotlivých děl, překračující jejich samostatné významy.“²⁹ Jak už bylo zmíněno, kurátor výstavy je jedním z článků, který umění zprostředkovává.

Cíle kurátorovy tvorby mohou být různé, přesto jeden by měl být přítomen vždy, a to vytvoření takového díla (výstavy), které diváka osloví a umožní mu porozumění daného díla. Připomíná to rozhodující moment, který určí, zda např. film diváka zaujme a bude pokračovat v jeho sledování, směrodatné jsou v tu chvíli první tři minuty filmu. V případě výstavy *„Ideální situace nastává, pokud je výstava veřejnosti srozumitelná během dvou desítek minut, kdy je divák schopen pochopit smysl a souvislosti vystavených děl.*“³⁰

1.2.3. Je kurátor třeba?

Kurátor je taktéž umělcem. Jeho tvorba spočívá v utváření nových souvislostí a obsahů, aplikaci vlastní filozofie a názorů, ze kterých vzniká umělecké dílo v podobě výstavy. Tato tvorba je vždy vztažena na konkrétní časovou jednotku, váže se na dobu trvání výstavy, proto kurátorova „...práce je tolerována jako krátkodobý dotyk v permanentní proměně.“³¹ Je to moment v čase, který vzniká a zaniká. Je třeba využívat schopností kurátora a je jejich místo zastupitelné? O potřebnosti kurátorů se vedou také polemiky, které vycházejí z názoru, že umělci jsou schopni si tuto službu zajistit sami. Jedna z rovin názorů informuje, že *„Umělci-kurátoři se snaží do koncepce vystavujících umělců nikterak nezasahovat, a tímto potvrzují obecné tvrzení, že pozice kurátora*

---

²⁹ KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s.220

³⁰ Lenka Sýkorová in FRIEDLOVÁ, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1997-8, s.90

³¹ KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s.220

současného umění je nadbytečná a spočívá jen v rovině organizace výstavy.“³² Zmiňme ale také pohled druhý, který roli kurátora obhajuje a uvědomuje si její nutnost a důležitost, uvedeno na příkladu: „... třeba při skupinových výstavách má kurátor větší nadhled a vidí výstavu jako celek, což může být někdy pro umělce obtížné.“³³ Rozhodně se přikláním k variantě důležitosti a nezastupitelnosti kurátorské pozice v tvorbě výstavy, neboť odstup, který získává, nezatížen vlastní účastí na díle, je pro něj výhodou.

1.2.4. Kurátor očima umělce

Nesmím opomenout rovněž opačný pohled, tedy nejen ten obecný pohled na kurátorskou činnost z hlediska kurátorů samotných a odborné umělecké veřejnosti, ale také pohled umělce, který s kurátorem spolupracuje. Ke vzniku spolupráce mezi nimi dochází dvěma způsoby: Prvním z nich je, že si kurátor, na základě představy o budoucí výstavě, vybere umělce samotného a jeho tvorbu, s níž má určitý záměr. Druhou, opačnou cestou, je výběr kurátora umělcem, na základě umělcovy potřeby pracovat na nějakém společném projektu. Ať už se jedná o jednu či druhou variantu, požadavky přichází z obou stran. „Z mého pohledu je úkolem kurátora nalezení smyslu mé práce v kontextu soudobého diskurzu. Kurátor by měl být vnímavý k potřebám umělecké komunity a dokázat tyto potřeby prezentovat ve veřejných institucích. U kurátora vždy hledám jasný názor.“³⁴

Výtvarná umělkyně Kateřina Šedá zdůrazňuje hlavně velkou otevřenost, jíž by měl být kurátor obdařen. „1. Měl by být otevřený všem druhům umění a žádný neupřednostňovat. 2. Měl by být otevřený při práci s výtvarníky, měl by jim umět naslouchat a předem se neuzavírat do formulací, které si sám pro jejich věci stanovil. Při

---

³² Lenka Sýkorová in FRIEDLOVÁ, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1997-8, s. 90

³³ KORECKÝ, D.; *Médiu kurátor: Role kurátora v současném českém umění.* Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s. 17

³⁴ Jiří Skála in KORECKÝ, D.; *Médiu kurátor: Role kurátora v současném českém umění.* Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s. 19

*spolupráci s umělcem by měl být až do poslední chvíle připraven na jakoukoli změnu. 3. Měl by být otevřený veřejnosti a snažit se jí i ty nejméně pochopitelné věci nějak zprostředkovat. ...4. Měl by být otevřený vůči zahraničí a věci neposuzovat jen z domácího pohledu. V zahraničí by se měl pokoušet hledat jak nové možnosti prezentace, tak i finanční zdroje, které by umělcům pomohly.*³⁵ z odpovědí výtvarných umělců, v publikaci *Médium Kurátor*, lze usuzovat, že důraz profesním schopnostem kurátorů přikládají a významnost role v rámci prezentace jejich tvorby si plně uvědomují.

1.2.5. Vztah mezi kurátorem a výtvarným pedagogem

Vztah mezi těmito profesemi není přímý, ovšem nepřímých souvislostí je mnoho. Jsou to momenty, v nichž se náplň práce těchto dvou profesí setkává a je velmi podobná. Přesto nesmíme opomíjet fakt, že máme na mysli dvě prostředí, a to vysokého umění (galerie) a školní výtvarné tvorby. Kurátor seznamuje veřejnost s uměním, s jeho podobami, se souvislostmi, dává jí možnost dílo pochopit, zprostředkovává jeho obsah, ale také vytváří nové kontexty. Podobným způsobem pracuje i učitel výtvarné výchovy, který zachází s výtvarnou kulturou a výtvarným jazykem a prostřednictvím nich tvorbu umělců, možnosti chápání umění a konkrétních děl zprostředkovává svým žákům.

Tak jako kurátor prokazuje službu umělcům a veřejnosti, tak i učitel obdobně prokazuje službu především žákům a studentům, dále také umělcům, dějinám umění a v poslední řadě také společnosti.

Zatímco umělce a kurátora bychom zařadili do oblasti profesionálního výtvarného umění, učitel výtvarné výchovy je profesionál ve výtvarném vzdělávání. Podstatou je zásadní odlišnost, která tkví v tvorbě. V případě školní činnosti se nejedná o tvorbu za účelem vytvoření uměleckého díla, o vysoké umění, ale podstatou je tvůrčí proces, který nese vzdělávací obsah. Práce žáků navíc vznikají za přítomnosti jeho samého a jeho vlivu.

---

³⁵ Kateřina Šedá in KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3, s.16

Učitel je tím, kdo přináší téma, na základě kterého bude výtvarná činnost probíhat. Předkládá tak směr, kterým se žáci budou zabírat, a témata, která budou ve své tvorbě reflektovat. Naprosto tedy usměřňuje proces tvorby žáků.

Jedním momentem setkání těchto profesí je již tolikrát zmiňované zprostředkování. Druhým momentem je podoba tohoto zprostředkování, a to samotná prezentace tvorby žáků a umělců. Kroky, které v rámci prezentace podniká kurátor se částečně podobají těm, které podniká i učitel výtvarné výchovy, který v lepším případě obohatí touto zkušeností i žáky, tedy kurátorská činnost přejde i na ně samotné. Kroky, v kterých je možno tuto podobnost spatřit jsou např. instalace děl, rozmyšlení nad vhodným způsobem prezentace tvorby. V případě rozsáhlejšího projektu, tedy nejen prezentace v prostředí školy, je nutné zajistit propagaci výstavy, jako další krok, který se týká jak kurátora, tak výtvarného pedagoga.

Nacházení shod v těchto profesích však provází konstatování, že se mezi nimi zároveň vyskytují i nápadné rozdíly. Je nutné také zmínit jeden podstatný rozdíl mezi prací učitele a kurátora výstavy. Je to výběr. Učitel ve většině případů pracuje s tvorbou všech žáků a nevybírá jen některá díla, oproti kurátorovi, který naopak nutně činí výběr děl a autorů a vytváří nový kontext. V případě tvorby žáků je kontext dán tématem výuky, učitel pak může nový kontext vytvořit uspořádáním, prezentací děl, může objevovat nové souvislosti, významy, stále však pracuje s celou množinou toho, co vznikne.

Vlivy vnitřní a vnější jsou dalším zásadním rozdílem pohnutek k prezentaci, ať už ze strany kurátora, tak ze strany učitele výtvarné výchovy. Co k těmto krokům vede kurátora bylo výše zmíněno, o tom, co je pohnutkou pro učitele, se zmíním dále v této práci.

Nutno ještě zmínit fakt, že „*Zhruba od poloviny 90. let se v českém prostředí výtvarné pedagogiky objevila ve větší míře programová spolupráce mezi galeriemi, muzei a školami.*“³⁶ Tato spolupráce je v současné době stále intenzivně rozvíjena

---

³⁶ FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s. 210

a podporována. Pedagogové výtvarné výchovy, lektorská oddělení galerií a kurátoři výstav si jsou důležitosti této spolupráce plně vědomi, jak je uvedeno níže v textu.

1.2.6. Oba vzdělávají

Se vzdělávací složkou učitel ve škole při výuce pracuje bezpodmínečně. Zajímat by nás ale mohlo, nakolik se vzdělávací složkou výstavy pracuje právě kurátor a zda by s ní pracovat měl. Jan Zálešák, kurátor, na tuto otázku odpovídá jasně: „*Měl by. V některých institucích je k tomu i trochu popostrkován. Jinde to moc řešit nemusí. Opět záleží na typu instituce. Pokud je např. v instituci lektorské centrum, zpravidla je snaha o součinnost, minimálně v tom smyslu, že kurátoři poskytují podklady pro práci galerijních lektorů, ale ta spolupráce může být samozřejmě i intenzivní a oboustranně podnětná.*“³⁷ Druhá otázka, která se nabízí, a kterou tázaný kurátor rovněž zodpovídá, pátrá po tom, jak kurátor chápe vzdělávací program. Rozumí mu „*Jako důležitému prvku socializace umění. Tomu rozumím já. Co si o tom myslí, který autor, to nevím, ale moje zkušenost je taková, že většina umělců je překvapivě vstřícná a schopná, když dojde na jejich aktivní zapojení do nějakých edukativních aktivit v prostoru galerie.*“³⁸

Potvrzuje se vstřícnost a zodpovědné zacházení se vzdělávacími motivy, kdy nejen kurátoři, ale i umělci mají potřebu svá díla postoupit vzdělávacím účelům. Spolupráce umělců, kurátorů, výtvarných pedagogů a veřejnosti se tak žádoucím způsobem propojuje.

1.3. Školní výtvarná práce a umělecké dílo

V této kapitole se o školní výtvarné práci a uměleckém díle zmiňuji z důvodu ujasnění těchto pojmů a formulaci jejich odlišností. Kroky, které v rámci své tvorby ve škole podniká žák, jsou s těmi umělcovými podobné, ale důvody, na základě kterých k těmto

---

³⁷ Otázky a odpovědi, kurátor Mgr. Jan Zálešák, PhD., příloha č. 11

³⁸ tamtéž

krokům dochází, jsou různé. Tento zásadní rozdíl také vyjasňuje, proč dětská výtvarná práce, která vzniká ve škole, není a nemůže být uměleckým dílem.

1.3.1. Jak vzniká umělecké dílo - výtvarné dílo

V této kapitole je nutné stručně zmínit jen několik z mnoha náhledů na definici tak podstatného pojmu umění a umělecké dílo.

Umělecké - výtvarné dílo. Co tímto pojmem označujeme a na základě jakých předpokladů? Co činí umělecké dílo uměleckým dílem? Nazýváme tak obraz, sochu, která je umístěna v galerii nebo objekt instalovaný ve veřejném prostoru např. ve městě. Nazveme tímto termínem kresbu či malbu dítěte z mateřské školy, žáka 1. nebo 2. stupně ZŠ? Neměli bychom, a to z několika důvodů, které níže uvedu.

Umělecké dílo má hodnotu přiřknutou odbornou veřejností. Tato moje slova představují příklon k institucionální definici umění, která „*tvrdí, že má-li být něco umění, musí tomu být status umění udělen některým příslušníkem světa umění, konkrétní společenskou institucí.*“³⁹ Teorií, ze kterých se ovšem pro definici umění, potažmo uměleckého díla vychází, je více.

Jedním ze zásadních ukazatelů pro označení „umělecké dílo“ je estetické hledisko, estetická hodnota díla. Zde se však vkrádá otázka, co je estetické? Není to vždy jen subjektivní pohled? Podle následujících slov Tomáše Kulky, to tak je: „*I pokud přestaneme spojovat pojem umění s estetickou hodnotou, podobným způsobem, jako přestal být tento pojem spojován s pojmem krásy, aby mělo smysl mluvit o umění vůbec, musíme předpokládat, že některá díla jsou lepší než jiná. Je jasné, že i pojetí umění kvalitního a méně kvalitního je historicky podmíněno, že je závislé na četných mimoestetických faktorech, právě tak jako je zřejmé, že estetické soudy nemohou být nikdy jednoznačně dokázány.*“⁴⁰ Ovšem oproti tomuto úsudku lze představit celý výčet

---

³⁹ Dickie, G., *Art and the Aesthetic.* in KULKA, T., CIPORANOV, D. (eds.); *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20.století.* Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-46-5, s. 393

⁴⁰ KULKA, T.; *Umění a kýč.* Praha: Torst, 2000. ISBN 80-7215-128-2, s. 19

vlastností, na jejichž základě umělecká díla lze identifikovat v celku objektivně: „(1) mít pozitivní estetické vlastnosti, jako být krásný, ladný, elegantní (vlastnosti, z nichž může pramenit smyslový požitek); (2) vyjadřovat emoce; (3) být intelektuálně odvážný (tj. zpochybňovat ustálené názory a způsoby myšlení); (4) být formálně komplexní a koherentní; (5) mít schopnost sdělovat komplexní významy; (6) projevovat individuální pohled na věc; (7) být výsledkem tvořivé imaginace (být originální); (8) být artefaktem nebo provedením vyprodukovaným s mimořádnou dovedností, (9) přináležet k existujícímu uměleckému druhu (hudba, malba, film atd.) a (10) být výsledkem záměru vytvořit umělecké dílo.“⁴¹

V obecné shodě panuje názor, že „1. Hlavní funkcí umění je estetická funkce, která ve své podstatě spočívá v poskytování specifických zážitků ...“ a „2. Základními rysy uměleckého díla jsou estetické vlastnosti a hodnoty, které byly vytvořeny jako výsledek tvůrčí schopnosti a zručnosti umělců, kteří vědí, jak zacházet s médii typickými pro jednotlivé druhy umění.“⁴² Toto tvrzení nevyvracím, a proto doplňuji, že „funkce umění“ a tedy i uměleckého díla „spočívá v poskytování estetického zážitku vnímatelům.“⁴³ Tuto funkci plní umělecká díla, ale rozhodně to není úkolem školní výtvarné práce.

Výtvarné dílo má jisté výtvarné kvality, jak technické tak obsahové a vzniká s jinými záměry než školní výtvarná práce. Podstatný je důvod a účel vzniku díla. Umělecké dílo vzniká na vlastní, často impulzivní popud umělce, ale také na přání zadavatele a dle poptávky. Setkáváme se s další skutečností současného umění, kdy „dnes už nemusí záležet na tom, zda dílo vytvořil slavný umělec vlastnoručně, stačí, když vytvoří koncept, a dílo pak bude spojováno s jeho jménem. Úspěch Damiana Hirsta je založen

---

⁴¹ KULKA, T., CIPORANOV, D. (eds.); *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20.století*, Pavel Mervart 2010, ISBN 978-80-87378-46-5, s.383

⁴² KULKA, T., CIPORANOV, D. (eds.); *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20.století*, Pavel Mervart 2010, ISBN 978-80-87378-46-5, s.304

⁴³ KULKA, T., CIPORANOV, D. (eds.); *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20.století*, Pavel Mervart 2010, ISBN 978-80-87378-46-5, s.304

na silné znače a na kontrole kvality ve výrobním procesu.“⁴⁴. Není to děsivé? Hovořit o výrobním procesu v souvislosti s výtvarným uměním? O jeho tvorbě se dále od Dona Thompsona dozvídáme, že pro malbu tečkových obrazů⁴⁵ najímá asistenty. „*Hirst jim řekne, jaké barvy mají použít a kam kolečka namalovat, ale sám se díla ani nedotkne.*“⁴⁶ Přímo to evokuje středověké umění a tvorbu v rámci malířských cechů. (To ale není hlavním předmětem této práce, důležité bylo poukázat na jeden z přístupů k uměleckému dílu v dnešní době.)

Přesto v souvislosti s takovýmto přístupem k tvorbě se pak můžeme setkat i s tímto konstatováním, „*Racionální diskursivní přístup k umění zbavuje umělce i jeho dílo aury. Vznik díla i jeho vnímání je pak spíše předmětem rozumové přípravy a tvorby a rozumového přijímání. Současní umělci přiznávají svůj konceptuální mnohdy až systematický přístup k tvorbě (v rozhovorech s výtvarnými kritiky a novináři od nich slýcháváme, že nic neponechávají náhodě, samotná jejich výstavní činnost je prováděna jejich vlastními přednáškami o díle a nejrůznějšími formami prezentací jejich uměleckých záměrů). Jejich výtvarné práce nevznikají z čirého prozření nebo nějakého tvůrčího vytržení, ale jsou spíše výsledkem dlouhodobého uvažování.*“⁴⁷ Nevyhnu se proto v tuto chvíli zmínce, že školní výtvarná činnost je motivací záměrně navozeným procesem, na který dítě, žák či student v celku okamžitě, někdy impulsivně reaguje a tvoří. Zatímco, jak bylo zmíněno, u umělců se jedná o dlouhodobou přípravu s naprosto racionálním přístupem. „*Umění a umělecké dílo je myšleno, prožíváno a materializováno jakkoli*

---

⁴⁴ THOMSON, D. ; *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů*. Kniha Zlin, 2010. ISBN 978-8087162-58-3., s.99

⁴⁵ <http://sketch42blog.com/2012/01/damien-hirst-and-the-complete-spot-paintings/> (vstup 10.2. 2012)

⁴⁶ THOMSON, D. ; *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů*. Kniha Zlin, 2010. ISBN 978-8087162-58-3, s.91

⁴⁷ Hana Babyrádová in HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Brno: Masarykova Univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.37

a čímkoli, přesto však konkrétní výsledná podoba (forma) umělecké či výtvarné činnosti podléhá přesnému řádu a přísným pravidlům svého tvůrce.“⁴⁸

1.3.2. Školní výtvarná práce

Výtvarná práce žáků a studentů vzniká ve vzdělávací instituci, tedy v prostředí školy. Jedná se o specifické prostředí, kde dochází primárně k výchovně vzdělávacímu procesu.

Školní výtvarná práce vzniká pod vedením výtvarného pedagoga v průběhu vyučovací jednotky. Samotná vyučovací jednotka výtvarné výchovy je pedagogickým dílem, záměrně utvářeným, které by bez učitele výtvarné výchovy nevzniklo.

Dětský výtvarný projev a výtvarný projev dospívajícího jedince (období pubescence a adolescence) má svá specifická vývojová období a tvorba žáka se tímto vlivem proměňuje. Co se vlastně během výtvarného projevu děje? Žák „*V rámci výtvarného projevu zapojuje a rozvíjí současně intelektuální a emocionální složku své osobnosti, navíc tento proces umocňuje poznáním.*“⁴⁹

Samotná výuka výtvarné výchovy má stanovený plán, který se odvíjí od rámcového vzdělávacího programu (RVP), konkretizuje ve školním vzdělávacím programu (ŠVP), tematickém plánu učitele a výtvarném námětu pro danou vyučovací jednotku. Učitel zachází s konkrétním vzdělávacím obsahem, který transformuje do výuky, opírá ho o základy výtvarné kultury, nejen o dějiny umění, ale také současné umění a jeho podoby a možnosti. Učitel výtvarné výchovy je tím, kdo usměrňuje tvorbu, zadává téma, výtvarnou techniku a motivuje žáky k práci. Přichází tedy s podněty a inspirací, didakticky transformovaným obsahem, pomocí kterého vtáhne žáka do procesu výtvarného vyjadřování. „*Umělecké tvarosloví se žák teprve učí poznávat v průběhu vzdělávání. Měl*

---

⁴⁸ Gojná, K., *Spontaneita. K problematice výtvarného projevu dospívajících* in HORÁČEK, R.; ZÁLEŠÁK, J.; *Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8, s.159

⁴⁹ Gojná, K., *Spontaneita. K problematice výtvarného projevu dospívajících* in HORÁČEK, R.; ZÁLEŠÁK, J.; *Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8, s.161

by se mu ovšem učit v kontextu s vývojem vlastního výtvarného projevu a osvojování výtvarných výrazových prostředků, nikoli vnějškovým, o zážitek neopřeny a na prožitku nezaloženým „zkráceným přenosem“ uměleckých vyjadřovacích prostředků, forem a znakových systémů do vlastní výtvarné činnosti.“⁵⁰ Nutno konstatovat, že umělecké tvarosloví má umělec, oproti žákovi, již osvojené a vědomě s ním zachází. Je jedním ze základních faktů, který tvoří stěžejní rozdíl mezi výtvarným dílem umělce a výtvarnou prací žáka.

Jsme si vědomi toho, že „... umělecké dílo je prostředkem komunikace, tj. dorozumívání mezi lidmi...“⁵¹. Dětská výtvarná práce je taktéž prostředkem komunikace. Informace, které nese, mohou být velmi obsáhlé a hluboké a mají bezesporu výpovědní hodnotu. Výpovědi je ve školní práci čitelných několik, a to, jak si žák osvojuje výtvarný jazyk, jak přistupuje k tématu a jak výtvarná práce vypovídá o jeho osobnosti. Sděluje názor, způsob přemýšlení, vidění světa. „*Dětský výraz sice rovněž obráží smyslové chápání světa a vědění o něm, svědčí o citových vztazích k zobrazovanému jevu, ale spontánní soulad, který tu panuje, nikdy nevyvážá lidskou cenu tvůrčího napětí, jímž sjednotil své dílo umělec.*“⁵² Obecně „*Výtvarný projev je tak záznamem konkrétního gesta, pohybu, stopy v čase a prostoru, stopy jedince. Proto každý výtvarný projev obsahuje jistou míru „spontánního“, neboť reflektuje situaci, ve které vznikl a byl formován.*“⁵³

1.3.3. Konfrontace

Umělec, tedy výtvarník, si inspirační zdroje hledá sám, zpracovává témata, která ho lákají, vybízejí, která často bezprostředně vycházejí z prostředí, ve kterém se pohybuje.

---

⁵⁰ ŠAMŠULA, P., HAZUKOVÁ, H.; *Didaktika výtvarné výchovy I*, Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7, s. 14-15

⁵¹ KULKA, J.; *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2329-7, s. 25

⁵² UŽDIL, J.; *Mezi uměním a výchovou*. Praha: SPN, 1988. ISBN 14-692-88, s. 96

⁵³ Gojňá, K., Spontaneita. K problematice výtvarného projevu dospívajících in HORÁČEK, R.; ZÁLEŠÁK, J.; *Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8, s.159

Tyto podněty sám zpracovává, analyzuje a sám hledá podstatu věci, zvoleného tématu, problému, vizuálního sdělení. Není nikým pedagogicky veden. V této situaci je žák také tím, který hledá podstatu a objevuje nové, ovšem zprostředkovaně s cílenou oblastí, jež vybírá učitel, který přichází s tvůrčími podněty.

Tvorba umělce je procesem poznávacím, objevným, experimentálním. Ovšem troufám si tvrdit, že umělec primárně nepovažuje svou tvorbu za vzdělávací proces, zatímco žák tvoří, záměrem jeho činnosti je, aby se vzdělával a učil něco nového, i když si toho nemusí být vědom. Učí se to, co odborník umělec už dávno ovládá, zná a co je součástí jeho uměleckých kvalit.

Výtvarná výchova a samotná tvorba, která v rámci tohoto předmětu probíhá, má cíle výchovně vzdělávací. Důležitý je proto samotný proces tvorby, v jehož průběhu se žák učí a poznává něco nového, konkrétně si například osvojuje prvky výtvarného jazyka. Řeší výtvarný problém, setkává se s výtvarnou kulturou, nabývá vědomostí a dovedností. Ačkoli pro žáka samotného je často důležitá hlavně podoba jeho výtvarného artefaktu (výtvarné práce), pro učitele je a má být tím podstatným právě proces tvorby. Tím se dostáváme k prvnímu zásadnímu rozdílu mezi tvorbou žáka a umělce. Jsme si vědomi různých druhů výtvarného umění, které pokládají rovněž za důležitý proces tvorby např. happening, akční umění či myšlenku v případě konceptuálního umění, nejen samotný artefakt, který je vytvořen. ve většině případů je však umělecké dílo, které je výstupem celého procesu tvorby, tím podstatným, k čemu umělec směřuje.

Další rozdíl spočívá ve vědomé a nevědomé tvorbě. „*Za základní odlišnost dětského výtvarného projevu a projevů výtvarného umění lze označit vědomou orientaci profesionální umělecké činnosti na výsledný artefakt – umělecké dílo.*“⁵⁴

Podle Tomáše Kulky potřebuje umělecké dílo ke svému vzniku několik faktorů, a to zdroj, podnět v podobě inspirace, dále přípravu (koncepti), plánování, důležitou závěrečnou realizaci a „*responzi a reflexi (uvažování o díle, nad dílem)*“⁵⁵. Tímto způsobem tedy umělecké dílo vzniká. na základě těchto faktorů ho pak uměleckým dílem nazýváme, je

---

⁵⁴ ŠAMŠULA, P., HAZUKOVÁ, H.; *Didaktika výtvarné výchovy I*, Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7, s. 23

⁵⁵ KULKA, J.; *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2329-7, s. 25

zde myšleno umělecké dílo obecně, tyto kroky však platí jak pro dílo hudební, tak pro výtvarné.

Dalším podstatným faktorem, který je třeba zmínit, je nadání a talent, kterými svébytný umělec oplývá a díky nimž jeho tvorba vykazuje vysokou úroveň. U dítěte, žáka je důležité, aby mělo prostor vyjádřit se, a to mu výtvarný projev umožňuje. Tento pohled sdílím spolu s teoretiky a praktiky výtvarné výchovy, kteří se shodují, že *„Ve výtvarném projevu dětí a dospívajících převládá (a domníváme se, že by i nadále měla převládat) role výtvarného projevu jako specifické a nezastupitelné formy prožívání, poznávání a vyjadřování místa a možností člověka ve světě (a „světa“ kolem ve vnitřním světě dítěte), jako specifického jazyka i výpovědi. V tom lze snad spatřovat obdobnost, společné kořeny a základ výtvarných činností dětí a dospívajících a výtvarné tvorby umělců.“*⁵⁶

1.4. Prezentace školní výtvarné tvorby

Obr. č. 1 : prezentace žákovských prací, International School of Prague, foto Mgr. Petr Dimitrov

Výtvarné práce žáků a studentů nejsou tvořeny rozhodně a pouze pro hodnocení (známky) nebo skříň či arbor ve třídě, kde by měla být založena. Vystavením žákovské či studentské tvorby dochází k prezentaci dvojího typu. Kromě již zmíněných, je to rovněž prezentace práce učitele. Představeny jsou nápady, témata, kulturní obsahy, výtvarné techniky, alternativy ztvárnění a různé způsoby řešení didaktického obsahu. Školní tvorba

⁵⁶ ŠAMŠULA, P., HAZUKOVÁ, H.; *Didaktika výtvarné výchovy I*, Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7, s. 24

ukazuje schopnosti a dovednosti žáka, jeho možnosti, ale také schopnost učitele žáky dovést k zajímavým tvůrčím výsledkům.

Z technického hlediska se pak způsoby prezentace tvorby žáků liší podle druhů vzdělávacích institucí a jejich možností, ať už profesních, prostorových či finančních.

1.4.1. **Prezentace školní výtvarné tvorby a učitel „výtvarky“**

Nejklasičtější způsob prezentace žákovských prací, se kterým se setkáváme ve školách, je využití nástěnek, které mají svou „tradici“ a svá letitá místa na stěnách škol, která neopustí. Učitelé si tak musí poradit v rámci těchto dostupných prostředků, které školní zázemí nabízí. „... práce žáků prezentuji v prostorách školy k tomu určených (nástěnky ze sisalu na chodbách), dále na webových stránkách třídy a dále kdekoli ve třídě. ... Při umísťování na nástěnky se setkávám spíše s problémy technického a estetického rázu. Umísťování prací je možné pouze za pomoci kolíčků, které někdy samotnou práci ruší. Dále musí práce sledovat linie provazu, které se ne vždy nachází tam, kde je potřebujete. Když chci instalovat práce všech studentů, některé musí být ve značné výšce. Takové umístění se mi příliš nelíbí a také potřebuji k realizaci štafle!“⁵⁷ z této výpovědi jasně plyne, že by učitelé inovace jistě ocenili. Technickým zázemím pro prezentaci tvorby žákovských prací školy zpravidla neoplývají. Tam, kde je na výtvarnou výchovu kladen důraz, respektive, kde má silnou pedagogickou oporu, se dají najít i technická zlepšení (např. závěsné systémy) nebo alternativní řešení, kdy práce žáků nemusí být umístěny pouze v rámci ohraničeného prostoru, ale mohou ho přesahovat, např. umístění prací volně v prostoru školy. Jedním z podstatných vlivů jsou, zcela samozřejmě, finanční prostředky školy a podpora aktivit ze strany vedení vzdělávací instituce. Kromě nástěnek, je to webová prezentace tvorby žáků a školy s výstavními prostory, někdy i malými galeriemi. Tyto oblasti budou podrobněji pojednány dále v této práci.

---

⁵⁷ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č. 6

Obr. č. 2 : prezentace žákovských prací, International School of Prague, foto Mgr. Petr Dimitrov

1.4.2. Proč vystavovat?

Jaké jsou motivační prvky, které vedou učitelé k vystavení žákovských prací? Jsou popudy k této činnosti, která je součástí profese učitele výtvarné výchovy, vnitřní, vnější nebo obojí?

Výpověď učitelky z prvního stupně, specializované na výtvarnou výchovu, je velmi charakteristická: „*Vystavení prací je pro mě jakýmsi završením procesu tvorby a její reflexe. Pro děti je to také možnost, jak se prezentovat před ostatními spolužáky, učiteli,*

*popř. rodiči; ukázat, čím jsme se zabývali. Dále si myslím, že to oživí prostory školy a děti i já se na výtvarné práce každé ráno při cestě do třídy rádi koukáme.*⁵⁸

Prezentace má vliv nejen na okolí, rodiče, učitelé, ale také na samotné žáky. Ukázat, vystavit, prezentovat, co se tvořilo a jak se to podařilo je opravdu pomyslým „završením“ tvorby. Vystavené práce mohou být motivací pro své okolí, jež mohou přimět k zamyšlení.

Další stručnou odpověď na tuto otázku mi dal učitel z druhého stupně mezinárodní školy *„Vystavuji všechny práce z důvodu prezentace výtvarného programu, jako formu motivace a zadostiučinění žákům, a protože je to očekávání školy.“*⁵⁹ V této odpovědi se objevuje vnější faktor, kterým je vedení vzdělávací instituce, které očekává prezentaci výstupů. Z obou výpovědí dále plyne, že vystavení žákovských prací je silným motivačním (vnitřní vliv) a podpurným prvkem pro žáky, kteří tak získávají zpětnou vazbu nejen od svého okolí, ale také od učitele, který tím jejich práci oceňuje a zprostředkovává veřejnosti. Vystavení prací není pouze zpětnou vazbou pro žáky, významným přínosem je to také pro učitele. V tomto ohledu mám na mysli všechny výtvarné pedagogy, kteří působí na základních, středních školách a základních uměleckých školách.

1.4.3. Zpětná vazba

Zpětná vazba přichází v mnoha podobách a odvíjí se od prostředí, kde je tvorba prezentována. Jsou to rodiče, učitelé, vedení, žáci, veřejnost. Zpětnou vazbu, kterou získává učitelka na 1. stupni ZŠ, ji popisuje takto: *„Zpětnou vazbu získávám často od dětí ze své třídy, které jsou na práce hrdí. Kolegyně si vždy všimnou nové nástěnky, někdy ji pochválí, někdy se mě ptají, jestli je zvolené téma v tematickém plánu.“*⁶⁰ V rámci školy

---

⁵⁸ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č. 6

⁵⁹ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Petr Dimitrov, příloha č. 5

⁶⁰ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č. 6

jsou to její zaměstnanci a žáci. To potvrzuje i odpověď učitele ze 2.stupně, který sděluje, že získává „*Neformální zpětnou vazbu od kolegů a vedení, od žáků.*“⁶¹

Je učitel pochválen, je oceněn jeho kreativní přístup v případě, že zvolí zajímavý způsob instalace prací žáků? Osobně se domnívám, že by měl být chválen a podporován, rozhodně by se na něj mělo hledět jako na odborníka, osobu s inovativním vkusem a citlivějším vnímáním oproti jiným lidem, a to nejen v rámci vzdělávací instituce. Výpověď jedné invenční a pro výtvarnou výchovu velmi nadšené paní učitelky, kterou nyní uvedu, představuji jako jednu konkrétní, ovšem ne zcela pozitivní zkušenost. Rozhodně ji neberu jako obecný stav, který by panoval ve všech školách. „*Při první instalaci prací jsem dostala od vedení prosbu na předělání se slovy, že nástěnka je příliš avantgardní a že se nehodí před blížící se třídní schůzkou. Z nástěnky jsem odstranila dětské portréty, z nichž byla asi jedna třetina „nezdařilá“ a umístila jsem na ni jiné práce, a to v konvenčním rozmístění. Jedna práce vedle druhé se stejnými mezerami. To se již setkalo s kladným ohlasem.*“ Je to velmi smutná situace, která, obávám se, vede k tomu, že právě z důvodu podobného přístupu, ať už ze strany vedení či veřejnosti (rodičů), se nesetkáme s inovací v přístupu k žákovské tvorbě a zabráníme posunům ve způsobu prezentace těchto prací ve školách. Takovou situaci potvrzuje Marie Fulková ve svém *Diskurzu umění a vzdělávání*: „*Někdy se student setká i s požadavkem kladeným na fakultní učitelku – požadavkem prezentace výtvarných prací dětí, ale v estetizované formě nebo alespoň formě splňující představu managementu školy o tom, jak má dětská práce vypadat.*“⁶²

„*S podobným problémem se kromě učitelů výtvarné výchovy setkávají poroty tzv. „dětských výtvarných soutěží“, nebo nověji „přehlídek.“*“⁶³ Rozdílem mezi těmito druhy prezentací výtvarných prací se zabývám dále v textu v kapitole 1.5.2.

---

⁶¹ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Petr Dimitrov, příloha č. 5

⁶² FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s. 124

⁶³ FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s. 118

1.4.4. Etické otázky prezentace

U prezentace školních výtvarných prací je vždy třeba důkladně zvážit, zda je vhodné danou tvorbu vystavit či nikoli, vzhledem k výtvarnému úkolu. Výtvarná výchova často otevírá témata velmi citlivá, emotivní a jejich zobrazení může odkrývat např. i mnoho osobních problémů. Právě z tohoto důvodu je důležité rozmyslet možné dopady vystavení práce tohoto typu. „*Dítě by mělo mít přednostní právo se vyjádřit k tomu, co vytvořilo a rozhodnout, jestli vůbec chce tento výtvor vystavit, tedy nabídnout k veřejné diskuzi.*“⁶⁴

Situace ovšem může být i jiná, spočívá také v přístupu žáka k tvorbě ve výuce. To vystihuje vyjádření Mgr. Ivany Bendikové z 1. Stupně, ZŠ Ohradní: „*Práci nevystavím pouze tehdy, dohodneme-li se na tom s autorem i se zbytkem třídy a uzná-li žák, že výtvarný úkol odbyl. To se stává jen zřídkakdy. Děti to ale hodnotí jako spravedlivé.*“⁶⁵

1.4.5. „Prezentace dětské výtvarné tvorby“

Skutečnost, že dovednost vhodně prezentovat tvorbu žáků je velmi podstatnou součástí vybavenosti výtvarného pedagoga, byla zjištěna již dávno, neboť se s ní v praxi učitelé vždy setkávali a setkávají. Přesto nebylo podniknuto mnoho kroků, které by budoucí pedagogy pro tuto praxi připravily. Osobně tuto složku výtvarně pedagogického vzdělání vnímám jako velmi podstatnou.

Sympatickým objevem je pro mě proto zjištění, že existuje předmět „Prezentace dětské výtvarné tvorby“. na Katedře výtvarné výchovy PedF UK v Praze je otevřen v

---

⁶⁴ FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s. 118

⁶⁵ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendiková, příloha č. 6

tomto akademickém roce 2012/2013 poprvé a je vyučován PhDr. Janem Šmídem, Ph.D. Obsah tohoto předmětu je popsán níže.⁶⁶

PREZENTACE DĚTSKÉ VÝTVARNÉ TVORBY ZS 2012-2013

vyučující: PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.

Klíčová slova:

SVĚT, PROJEV, VÝCHOVA, STOPA, OBRAZ, MOŽNOSTI, DOKUMENTACE, VÝBĚR, MODEL, MATERIÁL, TÉMA, PROJEKT, ANIMACE, GALERIE, INSTALACE ZABEZPEČENÍ, BEZPEČNOST DĚTÍ, PROCES (VZNIKU)

Doplňující klíčová slova:

skutečnost, výtvarné umění, obrazová informace, obraz, fotografie, vizualita, vizuální kultura, záznam, interpretace, autenticita, selekce, transformace, dokument, technická média, komunikace, interpretace, reflexe, abstrakce, konkrétno, reportáž, manipulace, znázornění, představivost, fantazie, zkoumání, komparace, dialog, hra, land art

PROBLÉMOVÉ OKRUHY:

DÍTĚ;

UČITEL a JEHO HRANICE, „STROP“ ve VLASTNÍCH MOŽNOSTECH;

KOMPLEXNÍ NÁHLED, Odstup, SEBEREFLEXE, ORIGINALITA, INDIVIDUALITA;

MODEL a MAKETA; ROZVAHA a KONCEPCE;

PRÁVO na ... SVOBODNÝ PROJEV (V RÁMCI KONCEPCE VÝUKY)

... ZVIDITELNĚNÍ

... PREZENTACI SVÉHO DÍLA;

PŘÍPRAVA, REALIZACE, VÝSTAVA, VERNISÁŽ⁶⁷

---

⁶⁶ Následující vložený text je anotací celého předmětu, autorem je PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.

⁶⁷ Anotace předmětu „Prezentace dětské výtvarné tvorby“ předložená studentům PhDr. Janem Šmídem, Ph.D.

Setkání s teoretickými hledisky, uvažování o možnostech a způsobech realizace projektů v rámci prezentace žákovské tvorby je částečnou přípravou na realitu pedagogické praxe. Toto setkání již v počátku studia představuje otevření očí studentům a potřebné rozšíření obzorů jejich budoucího pedagogického působení. Studenti získávají patřičné povědomí a v praxi pak nebudou zaskočeni. Např.: semestrálním zadáním je vytvoření makety alternativní fiktivní výstavní instalace, vztažené na dětskou tvorbu. Už toto zadání nutí žáka/studenta myslet v přesahu běžného výstavního prostoru, tedy klasické nástěnky.

Druhá přínosná možnost přichází také v průběhu studia, a to v podobě projektů, které se realizují na katedře výtvarné výchovy (KVV). Mám na mysli výstavy, např. Cena Sv. Lukáše, Výstava na schodech, dílčí závěrečné semestrální výstavy na KVV v rámci předmětů galerijní a muzejní pedagogiky, fotografie, textilní tvorby. i to jsou akce, na kterých se ze tří čtvrtin podílí studenti. Prvotně tak prezentaci tvorby reflektují v rámci své vlastní práce. Výhodou pro studenty je prostor pro vlastní koncepci výstavy výtvarných prací, bez výrazného omezení.

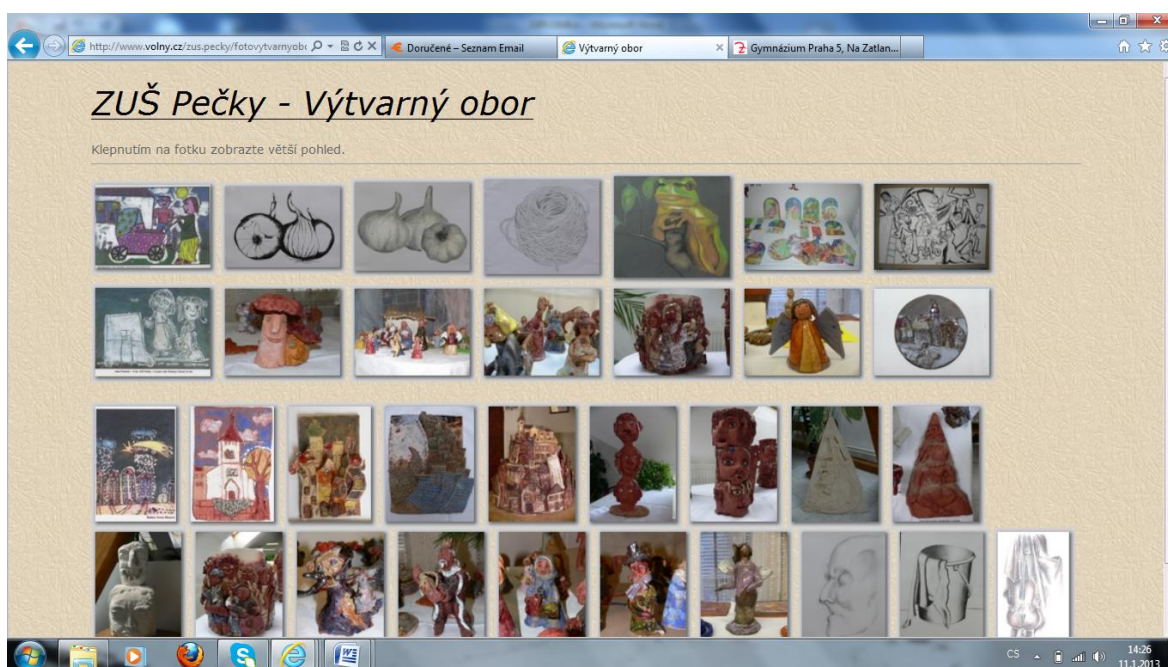
Další okamžik, kdy k setkání může docházet je např. závěr studentovy oborové praxe (ta je povinnou součástí studijního oboru výtvarné výchovy). Tehdy se očekává, samozřejmě ne vždy, zakončení výtvarného projektu, který student vedl, vystavením tvorby z výuky. V tomto prostředí pak student zachází s možnostmi a podmínkami školy, často se musí podíídit a nemůže přicházet s inovacemi.

1.4.6. **Webová prezentace**

Webová prezentace se týká propagace a prezentace jak výtvarného umění, tak školních výtvarných prací. Stručnou odbočkou k současnému výtvarnému umění je zmínka o praktičnosti využití webové prezentace, kterou využívají galerie a muzea. „*V rámci*

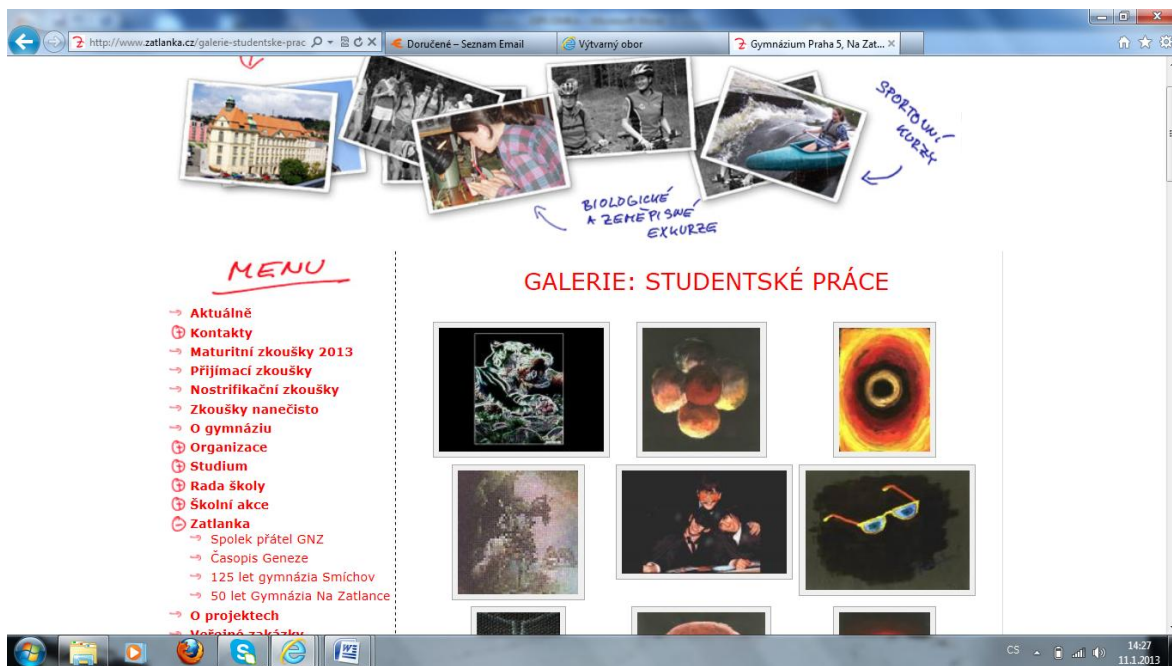
*minimalizování nákladů jsou pozvánky, tiskové zprávy a dokumentace z výstav prezentovány digitálně ve virtuálním prostředí různých domén, blogů či sociálních sítí.*⁶⁸

Většina vzdělávacích institucí má na svých internetových stránkách umístěnou tzv. galerii, kde jsou k nalezení kromě fotografií z akcí školou pořádaných, také výtvarné práce žáků nebo studentů. Prezentace žákovské tvorby na webových stránkách školy je formou, která slouží veřejnosti, především pak rodičům, kteří školu navštěvují jen několikrát ročně a tímto způsobem mohou častěji sledovat aktuální dění ve škole. Tento způsob prezentace rozhodně není ochuzen o náročnost „instalace“, vyžaduje jistou technickou zdatnost a pružnost učitele, který ochotně fotodokumentaci výtvarných prací zajišťuje a vkládá. Ukázky prezentace prací žáků na webu základní školy, základní umělecké školy a gymnázia.

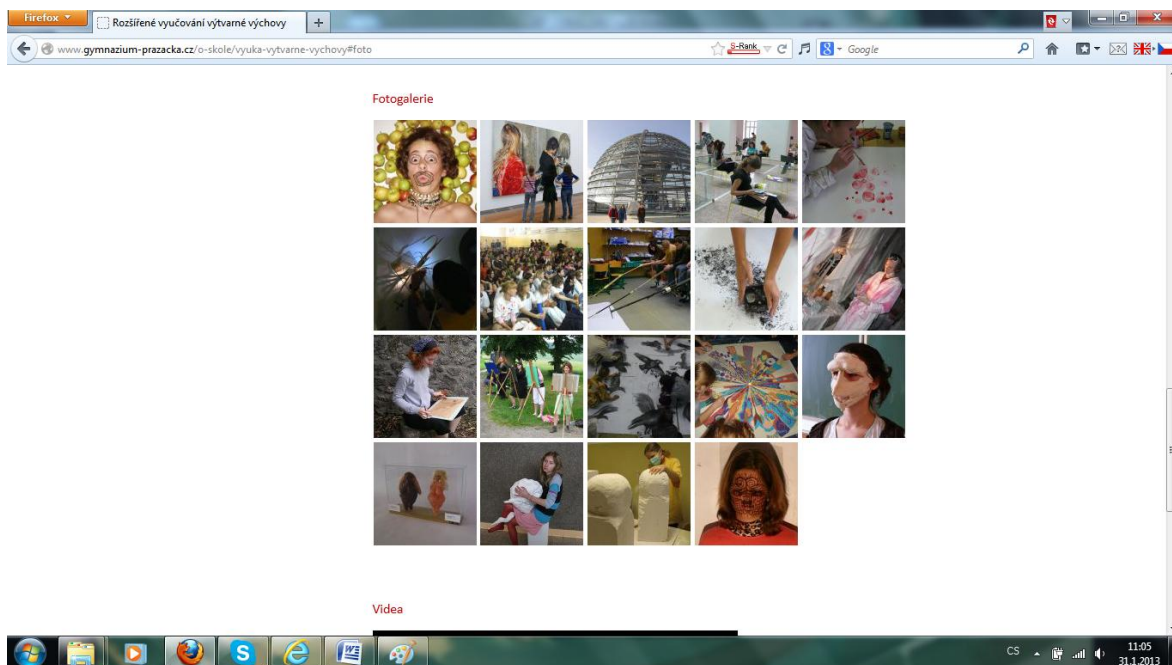

Obr. č. 3 : Webová galerie ZUŠ Pečky, zdroj <http://www.volny.cz/zus.pecky/fotovytvaryobor/index.html> (vstup 12. 1. 2013)

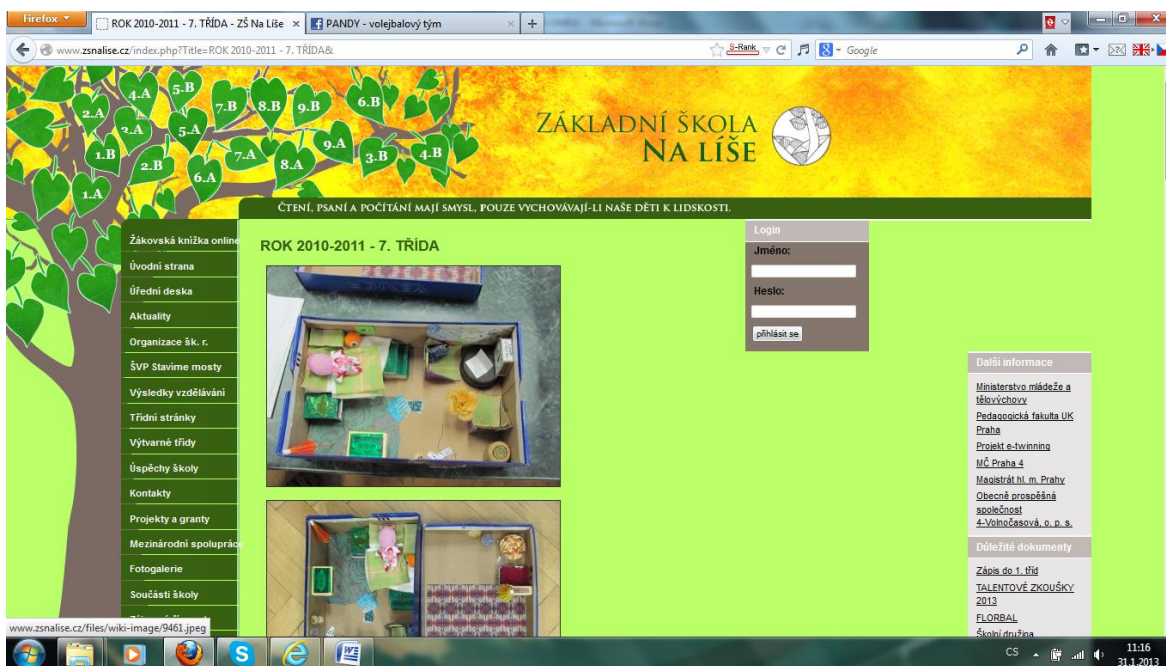
⁶⁸ Lenka Sýkorová, *Netradiční kurátorování Česká nezávislá galerijní scéna po roce 1990* in HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Masarykova Univerzita, Brno 2010. ISBN 978-80-210-5390-8, s.81

Obr. č. 4 : Webová galerie Gymnázium na Zatlance, zdroj <http://www.zatlanka.cz/galerie-studentske-prace/> (vstup 12. 1. 2013)

Obr. č. 5 : Webová galerie Gymnázia na Pražacke, zdroj <http://www.gymnazium-prazacka.cz/o-skole/vyuka-vytvarne-vychovy#foto> (vstup 12. 1. 2013)

Obr. č. 6: Webová galerie ZŠ na Líše, zdroj <http://www.zsnalise.cz/index.php?Title=ROK%202010-2011%20-%207.%20T%C5%98%C3%8DDA&> (vstup 12. 1. 2013)

Jak přistupují k webové prezentaci někteří učitelé výtvarné výchovy? Stává se prezentace tvorby na webových stránkách již nezbytnou součástí prezentace práce výtvarného pedagoga?

*„Prezentace prací na webu je náročná především časově. Z tohoto důvodu jsem rychle opustila scanování jednotlivých prací a práce jen fotím. Jejich nahrání na stránky a drobný popis ale také zabere nějaký čas. Pro děti je umísťování jejich prací na web přínosné. Vrátime se totiž při zapisování projektů a prací ještě jednou k procesu tvorby a k výsledkům. Děti mají možnost shrnout vše, co pro ně bylo důležité. Týká se to většinou toho, co si zapamatovaly, když mluvíme o nějakém umělci či jeho tvorbě, co jim stále vrtá hlavou, jak obtížný a zábavný byl pro ně výtvarný úkol, co za problémy musely řešit, jak jsou spokojeni s výsledky aj. Také mají možnost díky prezentaci na webu získat zpětnou vazbu i od rodičů.“*⁶⁹ Takto komentuje situaci Mgr. Ivana Bendíková, která vyučuje výtvarnou výchovu na 1. stupni ZŠ. Poněkud jiný názor přidává Mgr. Pavel Rajdl ze ZUŠ

⁶⁹ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č.6

v Kolíně, „*Jedna z možných forem, ale může klamat - i nekvalitní práce, může vyjít lépe než jaká skutečně je. Je to jen jakýsi náhled ...*“.⁷⁰

1.5. Kdo podporuje?

1.5.1. Instituce podporou

Cílem zde není vytvořit podrobný seznam, který by mapoval veškeré instituce, jež tvorbu žáků a studentů vystavují. Proto zde předkládám několik příkladů, které doloží zvyšující se pružnost institucí, které lze nazvat „alternativnějšími, vstřícnějšími a experimentálními“.

Dětské, žákovské a studentské tvorbě se daří pronikat do galerijních prostorů zvučných jmen, do galerií, jejichž účelem je prezentovat tvorbu osobností světa výtvarného umění, ať už současných, tak minulých. Dokladem toho je několik krátkodobých výstav, které v letošním roce proběhly. na webových stránkách Wannieck Gallery v Brně se lze dočíst o výstavě žáků brněnské ZUŠ, která pod vedením PhDr. Zbyňka Mrkose „... *reaguje na proměnu přístupů k výtvarné tvorbě a na neustálý vývoj umělecké tvorby a využívá podněty umění k objevování nových možností výtvarného vyjadřování, k inspiraci, k rozvoji obrazotvornosti a především s cílem uvést mladé výtvarníky do tvořivé atmosféry. a právě pro možnost zajímavé konfrontace současného umění s vlastní výtvarnou tvorbou žáka, zaplní na přelomu května a června výstavní prostor Galerie za stěnou kolekce kreseb, maleb, koláží, voskových batik, fotografií, šitých hraček, talismanů, papírových objektů, plastik a keramiky mladých tvůrců ze židenické základní umělecké školy.*“⁷¹ Odborná rada galerie zařadila do programu i zmiňovanou různorodou tvorbu žáků ZUŠ a uvedla je tak do konfrontace se současným uměním.

---

⁷⁰ Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy, Mgr. Pavel Rajdl, příloha č. 8

⁷¹ Mgr. Lenka Jeřábková na <http://www.wannieckgallery.cz/vystava/5/cz/zus-ve-wannieck-gallery-brno/minule/127> (vstup 3. 12. 2012)

Obr. č. 7: Oficiální pozvánka k výstavě ZUŠ ve Wannieck galéry, zdroj <http://www.wannieckgallery.cz/vystava/5/cz/zus-ve-wannieck-gallery-brno/minule/127> (vstup 3. 12. 2012)

Zajímavý výstavní počín se podařil studentům Gymnázia na Pražačce, kteří vystavili čtyři výtvarné projekty, vedené PaedDr. Šimonem Brejchou, a to v neziskovém muzeu AMoYA - Artbanka Museum of Young Art⁷². V nepříliš rozlehlých, za to členitých prostorách vystavili studenti malby, fotografie a drobné objekty. Částečně popisuje vznik těchto projektů v rozhovoru jedna ze studentek. „... *Dveře, ... což je samostatný projekt ... ve škole, abychom tam něco změnili prostě .... a pak se na tom začalo pracovat a bylo fajn, že se toho fakt všichni chytli, ... a byli do toho zabraní a byla to fakt hezká práce ... a pak další projekt, to dělala jenom polovina, a to jsme se zase bavili o tom, že je to v té škole takové stereotypní, a že nás hrozně štve, jak se odkládají na ty šatny odpadky, zbytky svačiny, ... a domluvili jsme se tak, že si zahrajeme na výzkumníky, že sebereme všechny ty věci .... a pak jsme ty věci, které se kazily, vystavily v chodbě, daly jsme je na talířky, jako opravdu výstavu ....čekali jsme jak se na to lidi budou dívat, že to před sebou najednou měli na chodbě, ... No a říkali, tady to není umění prostě, to jako nic není, to tady prostě jen vytahujete nějaký odpadky ...No nicméně to byla taky taková větší věc,*

⁷² <http://www.amoya.cz/cz/o-muzeu/co-je-amoya> (vstup 3. 12. 2012)

*a pořídili jsme fotografie ... Pak tam jsou obrazy z vlastní tvorby, není tam nějaký společný pojítko, je to ...vlastní invence ...*⁷³

Iniciativní studenti a motivace ze strany výtvarného pedagoga postačila k celému počínu. *„Řešili jsme to s panem profesorem, my už jsme měli ty nápady, už jsme měli takovou malou vernisáž v tom květnu ve škole, ... vzali jsme papíry, co jsme měli připravený ... V tomhleto je náš pan profesor takovej rebel, vlastně jsme si sedli a začali mluvit o tom, že by to tu vlastně mělo být, ale nějak informování to ne ...*⁷⁴ Studenti se na výzvu pedagoga chopili realizace výstavy. Museli se vypořádat s koncepcí výstavy, celkově tedy s rozvržením výtvarných prací v rámci výstavního prostoru, instalací jednotlivých projektů, ale také s přípravou propagačních materiálů a zahájení výstavy.

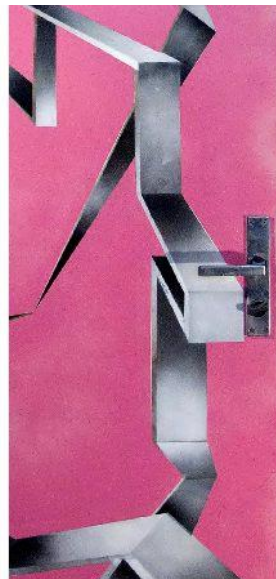
Obecně možnost, kterou studenti tímto výtvarným počinem - výstavou získají, znamená vystoupit a přesáhnout ohraničený prostor školního prostředí. Přizváno je také širší „publikum“, které přináší mnohem rozsáhlejší zpětnou vazbu pro jejich tvorbu a dává jim příležitost prezentovat své schopnosti na veřejnosti.

Gymnázium Na Pražačce
Vás zve na výstavu
uměleckého uskupení
DEPRIMACé
KVINTA.cé

TRANSFORMACé
vernisáž dne **6.9.2012 v 18:30**, support: choir Repetice

ARTBANKA
MUSEUM OF YOUNG ART
budova C, 2.patro
Karlova 2, Praha 1, 110 00
00420 240 200 207

otevřeno denně
10.00 – 19.00
výstava trvá
6.9. – 30.9.2012
AMoYA

Obr. č. 8 : Pozvánka na výstavu TRANSFORMACé, zdroj <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/transformace-vernissaz-studentskych-praci-273> (vstup 3. 12. 2012)

⁷³ Transkript rozhovoru s Eliškou Sormovou, Gymnázium na Pražačce, příloha č.12

⁷⁴ Transkript rozhovoru s Eliškou Sormovou, Gymnázium na Pražačce, příloha č.12

*„AMoYA je muzeum založené Artbankou v roce 2011, neziskovým projektem pro podporu mladého umění. Poskytuje důstojnou platformu aktivitám Artbanky, jednoho z historicky nejvýznamnějších neziskových počínů v oblasti pomoci umění. AMoYA je zde, aby různorodé a inovační aktivity současného umění našly cestu k českému a mezinárodnímu publiku, aby byly vnímány, podporovány a v kontextu konfrontovány.“*⁷⁵

Právě tato instituce, která evidentně chápe význam a podporu mladého umění v jeho nejranějších počátcích, má za sebou několik podobných projektů a bez obav se ujímá této činnosti a prostor pro ni poskytuje.⁷⁶

Jsem si vědoma drobné odchylky od podpory prezentace školní tvorby k podpoře mladého výtvarného umění obecně. Jde mi o demonstraci přístupu některých institucí, které jsou otevřené právě nejen k mladému českému výtvarnému umění čerstvých absolventů, tak i výtvarné tvorbě spojené s prostředím nižších stupňů vzdělávacích institucí.

1.5.2. Přehlídky, soutěže, soutěžní přehlídky ...

Tvorba, která ve školním prostředí vzniká, má možnost částečně i plně expandovat za zdi školních budov. Expandovat ve smyslu být prezentována i v jiném prostředí a souvislostech než pouze ve škole pro omezené množství diváků. K těmto účelům slouží výtvarné přehlídky a také soutěže.

---

⁷⁵ <http://www.amoya.cz/cz/o-muzeu/co-je-amoya> (vstup 3.12. 2012)

⁷⁶ Další projekty ve spolupráci se vzdělávacími institucemi možno nahlédnout zde: <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/amoya-art-prize-for-schools-prague-british-school-254>, <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/amoya-art-prize-for-schools-gymnazium-prof-jana-patocky-259>, (vstup 3.12. 2012)

Rozdílnost zmíněných typů výtvarných prezentací tkví v jejich záměru a účelu. Podstatné tedy je, pro koho jsou tyto typy prezentace určeny a na koho se zaměřují, např. na posuny v práci výtvarných pedagogů – inovace nebo na výsledné výtvarné práce žáků z hlediska výtvarné techniky. U některých z typů prezentací lze na první dojem spatřovat více pozitivních hledisek, než u jiných.

Začněme „pozitivními“ výtvarnými přehlídkami. „*Posláním přehlídky je podporovat pedagogické přístupy rozvíjející tvořivost dítěte jako tvůrce, vnímatele i interpreta.*“⁷⁷ V našem českém prostředí probíhají s pravidelnými intervaly dvě důležité výtvarné přehlídky. Ty představují zásadní počiny, které objektivně ukazují aktuální výtvarné dění spolu s pedagogickým působením ve vzdělávacích institucích. „*Přehlídky dávají příležitost ke konfrontaci výsledků práce s dětmi a mládeží v zájmových útvarech tím, že vystavují bez výběru všechny došlé výtvarné práce. Předkládají tak odborníkům i veřejnosti nezkrášenou současnou úroveň české výtvarné pedagogiky.*“⁷⁸ To, co je v rámci výtvarných přehlídek nejvíce oceňováno, jsou „*...metodické postupy a výtvarné novátorství pedagogů.*“⁷⁹

Výtvarné přehlídky nečiní výběr, neomezují pedagogy - nesvazují jejich nápaditost a ruce, naopak jsou vstřícné k jejich práci a žákovské tvorbě. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS)⁸⁰ je velmi důležitou organizací, jejíž součástí je odborný útvar s názvem Artama. Tento útvar se zabývá neprofesionálními uměleckými aktivitami, mezi nimi i výtvarnými. Kromě různých kurzů, seminářů, vzdělávání pedagogů i laiků pořádá jednu z hlavních přehlídek, a to Celostátní přehlídku výtvarných prací dětí a mládeže⁸¹, která se koná jednou za tři roky, pokaždé v jiném působišti (Litomyšl 2007,

---

⁷⁷ NIPOS Artama, 13. Celostátní přehlídka výtvarných prací dětí a mládeže, Komunikace mezi výtvarnou výchovou a uměním, 2010, s. 2

⁷⁸ http://www.umeleckevezdelavani.cz/data/DF_sbornik_prispevku_web.pdf, s. 134 (vstup 15. 4. 2012)

⁷⁹ http://www.umeleckevezdelavani.cz/data/DF_sbornik_prispevku_web.pdf, s. 134 (vstup 15. 4. 2012)

⁸⁰ www.nipos-mk.cz (vstup 10. 4. 2012)

⁸¹ www.vytvarneprehlidky.cz (vstup 10. 4. 2012)

Písek 2010, Litoměřice 2013). Pro tyto přehlídky dochází poštou množství balíků s výtvarnými pracemi od učitelů ze ZŠ, ZUŠ, výtvarných kroužků domů dětí a mládeže, apod.

Výtvarné přehlídky jsou vyhledávanou akcí, jak zmiňuje v rozhovoru organizátorka této přehlídky Mgr. Zdena Synecká, jsou „... vždy hojně navštívené dětmi, školami, kantory a rodiči, čili ono to má velký dopad. Především chceme, aby na přehlídce byly zastoupeny základní umělecké školy, kroužky a soukromé kroužky, a to proto, že jsou také soukromé ateliéry. Samozřejmě se tam dostanou i základní školy, proč ne? Pokud mají zájem, tak tam vystavují.“⁸²

Vzhledem k tomu, že se jedná o přehlídku, nikoli soutěž, a záměrem je ukázat posuny ve výtvarném pedagogickém působení, neobejde se tato přehlídka bez hodnocení, to je ovšem velmi dobře promyšlené a směřuje právě k pedagogům, „Děláme to tak, že se sejde skupina kurátorů⁸³, to jsou odborníci, máte je tady potom vyjmenované, kteří se sejdou nad těmi pracemi a každý si vybere svého kantora, který se mu z nějakého důvodu zdá být velmi novátorský a podnětný atd. Jeho práce si zhodnotí písemně a tento text pak dáváme do katalogu. Tito lidé, kantoři, jsou pak odměněni diplomem.“⁸⁴ vysvětluje „hodnocení“ Mgr. Zdena Synecká. Učitelé tak získají zpětnou vazbu, obecně pak vystavující kantoři mohou opět konfrontovat svou práci, inspirovat se. „Vyvrcholením každé přehlídky je pak rozborový seminář přímo na výstavě, kde jednotlivé projekty hodnotí kurátoři a o svých záměrech a metodických postupech hovoří sami autoři před všemi ostatními účastníky.“⁸⁵

---

⁸² Transkript rozhovoru s Mgr. Zdenou Syneckou, v příloze č. 9

⁸³ Dovolím si zde stručný návrat k profesi kurátora a náplni jeho činnosti. Všimněme si, že s pojmem je v předchozím odstavci textu zacházeno jinak, oproti jeho definování v kapitole 1.2.2., jeho význam je změněn. V tomto případě je pracovní náplní kurátora, v pojetí, které Mgr. Zdena Synecká předkládá, hodnocení pedagogické činnosti. Kurátor je zde v roli odborného poradce, jež hodnotí posuny, inovaci v edukaci výtvarné výchovy a zaměřuje se tak na školní výtvarnou práci.

⁸⁴ Transkript rozhovoru s Mgr. Zdenou Syneckou, v příloze č.9

⁸⁵ http://www.umeleckevezdelavani.cz/data/DF_sbornik_prispevku_web.pdf, s.134 (vstup 15. 4. 2012)

Konkrétní příklad zmiňovaného hodnocení vydařeného projektu (Pedagog: Hana Vydrová, ZUŠ Blatná, projekt Červená Karkulka) je slovy Doc. PhDr. Jaroslava Vančáta, PhD. vyjádřen následovně: *„Projekt je mimořádným příspěvkem k mezioborovému uplatnění výtvarné výchovy (v tomto případě s literární výchovou) a specifiky jejího přínosu. Rozšiřování možností dětského vnímání zadanými úkoly, týkajícími se jejich pocitů a jejich znakového vyjádření v takových kategoriích, jako je citlivost k prostoru, velikosti, pohybu, rozšiřuje obecně uplatňovanou interpretaci vizuálně obrazných vyjádření. V oblasti animované tvorby, která je součástí projektu, vyučující neváhá preferovat syrový, spontánní dětský projev před směřováním k dokonalosti výsledku.“*⁸⁶

Druhá velmi významná výtvarná přehlídka, ovšem specificky zaměřená na tvorbu základních uměleckých škol, probíhá ve Šternberku na Moravě. Jedná se o Národní přehlídku výtvarného oboru základních uměleckých škol České republiky, pro rok 2011 nesla název „Oči dokořán“.⁸⁷ Nutno zmínit, že přehlídky nejsou pouze celostátní záležitost, probíhají také např. v rámci jednotlivých krajů.

Výtvarná soutěž, pro mě osobně ne zcela libozvučné slovní spojení, je také kategorií ve školním výtvarném prostředí. Jistě nejznámější dětskou výtvarnou soutěží je Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice⁸⁸, která je určena dětem a mládeži ve věku 4 – 16 let. Mohou se jí tedy účastnit děti z mateřských škol, žáci základních škol, gymnázií a základních uměleckých škol.

Každoročně je vyhlašováno množství výtvarných soutěží, v kterých jsou angažovány nejrůznější organizace (např. <http://www.adra.cz/prvak/vytvarna-soutez>), ale i obchodní společnosti. Některé soutěže v sobě nesou často podbízivost a jistý způsob kalkulace vůči potenciálním klientům, se záměrem potěšit ratolesti spolupracujících rodičů.

---

⁸⁶ NIPOS Artama, 13. Celostátní přehlídka výtvarných prací dětí a mládeže, Komunikace mezi výtvarnou výchovou a uměním, 2010, s. 28

⁸⁷ <http://www.zus-sternberk.cz/customGallery.php?disc=37> (vstup 20. 11. 2012)

⁸⁸ <http://www.mdvv-lidice.cz/> (vstup 20. 11. 2012)

Trochu odlišným typem výtvarných soutěží jsou pak ty, které jsou cílené konkrétní věkové skupině, většinou starším žákům či studentům, kteří jsou vybaveni talentem a výtvarnou dovedností. Tyto soutěže jsou zaměřené například na jednu výtvarnou techniku nebo také na konkrétní téma. V těchto případech už lze výtvarné „výkony“ porovnávat. Jako příklad lze uvést Soutěž dovednosti mladých grafiků (7. ročník)⁸⁹ nebo Výtvarnou soutěž pod modrou oblohou (7. ročník) – soutěž v počítačové grafice (www.podmodrouoblohou.cz)⁹⁰, dále Cenu Sv. Lukáše⁹¹, která každoročně probíhá na Katedře výtvarné výchovy Univerzity Karlovy v Praze.

1.5.3. Přístup učitelů k přehlídkám, soutěžím, ...

Vybavuji si osobní zkušenost z dětství s výtvarnou soutěží, kterou v minulosti vyhlásila jedna bankovní společnost. Nakreslila jsem svůj vysněný dům, do schránky mi pak došel dopis, kde mi bylo poděkováno za účast v soutěži, ale že můj Dům snů vlastně nebyl ten nejlepší. Zpětně se ptám, kdo asi hodnotil můj výtvarný počín? Tým úředníků daného ústavu nebo snad sezvaný tým výtvarných pedagogů? Ať tak či onak, jaká byla měřítko, podle čeho tedy vybírali ten nejlepší výkres?

„*Dětský výtvarný projev není objektivně měřitelný ...*“⁹², proto soutěžit v této oblasti je jednoznačně velmi nevhodný způsob zacházení s výtvarným projevem dětí. Bohužel jde

---

⁸⁹ <http://www.ddmteplice.cz/uploads/video/vyhlaseni-soutezi-a-prehlidek-ve-skolnim-roce-2012-2013.pdf> (vstup 20. 11. 2012)

⁹⁰ <http://www.ddmteplice.cz/uploads/video/vyhlaseni-soutezi-a-prehlidek-ve-skolnim-roce-2012-2013.pdf> (vstup 20. 11. 2012)

⁹¹ Lukášova cena katedry výtvarné výchovy UK Ped F v Praze byla založena v roce 2004 na základě koncepce, vytvořené doc. ak. mal. Ivanem Špírkem, učitelem katedry výtvarné výchovy UK Ped F v Praze. Jejím hlavním cílem bylo podpořit uměleckou tvorbu studentů a její vzájemnou otevřenou komparaci nad rámec studijních oborů, disciplín, ročníků a studijních skupin a v neposlední řadě zajistit prezentaci výtvarných prací studentů pro širokou, nejen fakultní a univerzitní, veřejnost. Podle návrhu autora původní koncepce byla pojmenována po sv. Lukášovi, patronu malířů a obecně výtvarných umělců.

Zdroj: http://userweb.pedf.cuni.cz/kvv/_rsrc/katedra_vv/cena_sv_lukase.php (20. 11. 2012)

⁹² ROESELVÁ, V., *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2003, s.105

často o komerční záměry různých institucí, firem, bank, apod., které se tímto způsobem lépe dostávají ke svým klientům. Dětský výtvarný projev rozhodně není disciplína k soutěžení, těžko přeci porovnávat vidění světa jednotlivých dětí a snažit se najít pro ně společné měřítko, když každé dítě, tak jako každý dospělý člověk je individuální osobností. Razantní hodnocení, s kterým se ztotožňuji, a to že „...udělování prvního, druhého či třetího místa je v dětské výtvarné tvorbě eticky neomluvitelné.“⁹³ s lehoučkou překvapivým zjištěním se od výtvarných pedagogů, při otázce: „Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?“ dozvídáme odpovědi převážně záporného až negativního rázu: „Ne“⁹⁴, „Přehlídky, soutěže - Zatím ne.“⁹⁵, „Nerada, skoro ne.“⁹⁶ Učitelé se s žákovskou tvorbou na vlastní popud soutěží spíše neúčastní, když tak na základě požadavků vedení, pro splnění pedagogické aktivity. Tato skutečnost podtrhuje vyjádření autorit z praxe výtvarné pedagogiky. Negativně se vyjadřuje Mgr. Zdena Synecká z Artamy⁹⁷, „Dříve byly především soutěže, nevím, jaký je váš názor, mě osobně se vždy ježily chlupy na těle, že by z takové soutěže měl vyjít vítěz, menší vítěz a ještě menší vítěz a ostatní děti by nijak neuspěly. Myslím si, že každá porota a každý porotce soukromě má velmi subjektivní hodnocení. To, co se líbí mně se nemusí líbit deseti jiným. Jak tedy udělat objektivní výběr dětské práce, když má být ta dětská práce spontánní, radostná?“⁹⁸ Ano, s výtvarnou prací dítěte je spojen jiný obsah, a to prožívání procesu tvorby a myšlení nad tím, co chceme vyjádřit. Podstatou není vznik esteticky pohledného krásného obrázku, který „jakási“ porota označí jako nejlepší. Jak lze hodnotit, zda je na onom výtvarném díle vyjádřeno správně či špatně, když není možné, abychom se podívali stejnými očima, nacházeli se ve stejném rozpoložení a uvažovali jako konkrétní tvůrce.

---

⁹³ ROESELLOVÁ, V., *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2003, s. 105

⁹⁴ Dotazník pro výtvarné pedagogy, Mgr. Petr Dimitrov, příloha č. 5

⁹⁵ Dotazník pro výtvarné pedagogy, Mgr. Ivana Bendíková, příloha č. 6

⁹⁶ Dotazník pro výtvarné pedagogy, PhDr. Leonora Kitzbergerová, PhD., příloha č. 7

⁹⁷ Artama, Odborný ústav NIPOS, Neprofesionální umělecké aktivity dospělých a estetické aktivity dětí a mládeže, <http://www.nipos-mk.cz/?cat=26> (vstup 15. 4. 2012)

⁹⁸ Transkript rozhovoru, Mgr. Zdena Synecká, ARTAMA, příloha č. 9

1.6. Výstava na schodech 2011

Projekt s názvem Výstava na schodech zde uvádím jako vlastní zkušenost. Jejím prostřednictvím bych ráda představila jednu ze součástí pracovní náplně učitele výtvarné výchovy, tedy prezentaci tvorby žáků, v tomto případě vysokoškolských studentů oboru výtvarná výchova na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V případě tohoto projektu se jedná o prezentaci studentských výtvarných prací, které jsou vytvořeny během výuky, na základě pedagogova zadání v rámci ateliéru, ale také na popud samotných studentů, tedy jejich volná tvorba.

Každý výtvarný pedagog se s prezentací tvorby v průběhu svého působení setká a pravidelně bude setkávat. Jak již bylo zmíněno zkušenými pedagogy, vystavení vytvořeného je nedílnou součástí celé školní výtvarné tvorby, tvořivý proces je tak završen. Realizace výstavního projektu představuje užitečnou zkušenost pro budoucí praxi každého pedagoga, který se při této zkušenosti setkává také s profesí kurátora výstavy.

1.6.1. Idea projektu

Projekt, který každoročně, od akademického roku 2008/2009, studenti Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze realizují, nabývá tradičního rázu. Tato výstava představuje počín iniciovaný pouze a jen studenty. V rámci realizace celé výstavy se tak studenti setkávají se všemi úkony s tím spjatými: zajištěním finančních prostředků, propagačních materiálů, oslovením vystavujících, výběrem děl, koncepcí výstavy, instalací, vernisáží a deinstalací výstavy.

Výstava na schodech není tematizována, umožňuje tedy studentům představit široké rozpětí jejich vlastní tvorby. Studentům je tak předložena možnost vystavit vlastní tvorbu bez cenzury, přesto je třeba vlastní dávka sebereflexe a sebekritiky. Výstava trvá po dobu 3 - 4 týdnů v měsíci květnu.

Každoročně realizuje projekt jiná studentská skupina, která představuje ideu projektu Výstavy na schodech vedení fakulty, spolu s požadavkem na finanční podporu

této akce. Nezbytnou součástí celého procesu je logistická příprava, sestavení harmonogramu a časově do sebe zapadajících přípravných aktivit jednotlivých etap práce v rámci realizace výstavy.

Pro instalaci výtvarných prací je vymezen prostor zadního schodiště budovy pedagogické fakulty, na jehož stěnách je nainstalován závěsný systém, který umožňuje prezentaci i rozměrných studentských prací.

Realizace výstavy je podmíněna zájmem studentů, kteří jsou ochotni své práce vystavit. Oslovit studenty se v rámci této akce daří pomocí informačních plakátů, které stručně představují typ výstavy a podávají základní informace, týkající se výběru prací, instalace, vernisáže a potřebných kontaktů. Dokument, informující o projektu Výstavy Na schodech.⁹⁹

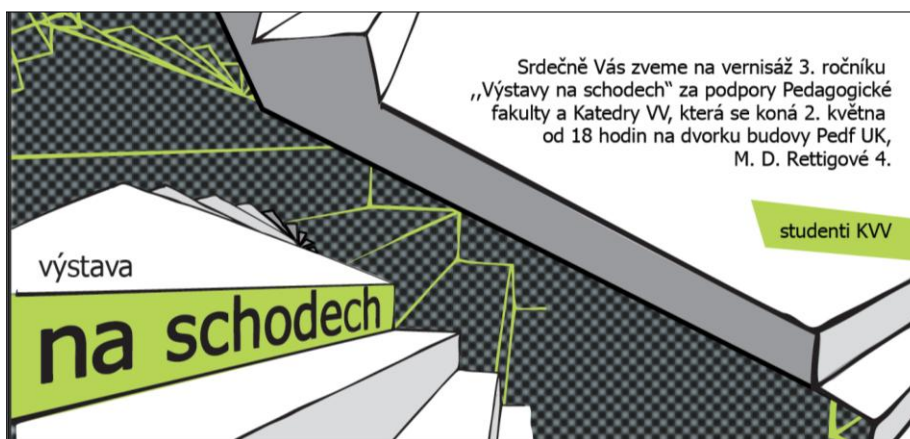
---

⁹⁹ Příloha č. 1

1.6.2. Finanční prostředky

Finanční prostředky jsou každoročně poskytnuty vedením pedagogické fakulty, děkanátem, kterému je předložen plánovaný rozpočet. Tyto finanční prostředky jsou pak čerpány především pro tisk propagačních materiálů, pro honorování různých kulturních vystoupení v rámci vernisáže a dále pak na materiál nezbytný k samotné instalaci prací.

1.6.3. Propagace

Obr. č. 9 : Pozvánka Výstava na schodech, autorka Veronika Stojanovová

Výstava na schodech má vždy originální grafické řešení propagačních materiálů v tištěné i elektronické verzi. Základními propagačními materiály mám na mysli informační leták o chystané výstavě, oficiální plakát výstavy, pozvánku a propagaci v on-line prostředí. Tu lze zpětně dohledat na webových stránkách pedagogické fakulty (<http://www.pedf.cuni.cz/?cat=aktuality&y=2011&menu=0>), konkrétně na tomto odkazu (http://www.pedf.cuni.cz/files/file/PR/Akce/plakat%20-%20schody_tisk.pdf). Obecně se veřejnost o této akci dozvídá z webových stránek pedagogické fakulty www.pedf.cuni.cz, také z webových stránek katedry výtvarné výchovy

<http://tarantula.ruk.cuni.cz/KVV-1.html>, dalších fakult UK a na středních uměleckých školách z plakátů. Osobní pozvánky dostávají vedoucí všech kateder na pedagogické fakultě. K této výstavě, bohužel, zatím nevzniká katalog, který by celý projekt reprezentativním způsobem dokumentoval a uchoval jej jako samostatné dílo. Hlavním důvodem je zcela zjevný fakt finančních nákladů s tím spojených.

1.6.4. **Koncepce a instalace**

V rámci koncepce a instalace výtvarných prací je vždy třeba pracovat s dispozitivem výstavního prostoru, v tomto případě schodištěm, dále rozměry a výtvarným médiem vystavovaných výtvarných prací.

Velmi podstatnou okolností, která tvoří dojem a jistou kvalitu výstavy, je skladba výtvarných prací, které studenti pro výstavu poskytnou. Vzhledem k bezcenzurnosti celého výstavního projektu se organizační tým může setkat s rozličnými tématy, výtvarnými technikami a výtvarným stylem.

Vzhledem ke skladbě výtvarných prací, jež se pro výstavu sešly - práce kresebné, grafické, malby, fotografie a prostorové instalace, bylo zvoleno umístění prací dle členění pater budovy a podle jednotlivých výtvarných médií. Dalším podstatným faktorem, který hrál roli při koncipování výtvarných prací v rámci každého média, byla barevnost a kontrast děl. Záměrem zde bylo docílit „živé“ výstavy, aby se díla vzájemně podporovala ve svém významu a kvalitě. S instalací je spojena také podpora technického oddělení, které zajistí příznivý chod instalace a celé akce, i tyto podmínky bylo třeba na pedagogické fakultě zajistit.

1.6.5. Vernisáž

Obr. č. 10: Vernisáž Výstavy Na schodech, foto archiv autorky

Vernisáž Výstavy na schodech lze nazvat jednou ze stěžejních částí celého projektu. Vernisáž zde představuje záměrně bohatě kulturně nabitou akci, která utváří a podtrhuje celkovou atmosféru výstavy. Návštěvníci tak mnohem déle setrvají ve výstavě a jejich kontakt s vystavenými pracemi je intenzivnější a opakovanější. V rámci této vernisáže bylo apelováno na různorodost programu, zazněly nejen různé hudební žánry, taneční vystoupení, ale konala se také přehlídka netradičních oděvních modelů, vytvořených v rámci textilního workshopu studentek 1. N Mg VV-ZUŠ studia. Výtvarná tvorba je velmi často bezpodmínečně spojena s další uměleckou tvorbou.

1.6.6. Kritika a přínos výstavy

Námitkou proti kvalitě a úrovni výstavy by mohl být argument, že nedochází k selekci výtvarných prací, což se může opravdu na úrovni výstavy odrazit. Některé ročníky, logicky, mohou být úspěšnější, některé méně. Vlivy jsou různé. Jedním z nich může být skladba ročníků studia výtvarné výchovy, kdy v jednom akademickém roce převládají tři jednooborové ročníky studia výtvarné výchovy, následující akademický rok pak tři ročníky studentů dvouoborového studia. V každém případě si organizátor výstavy (student - budoucí výtvarný pedagog) musí být schopen poradit s materiálem (výtvarnými

pracemi), který je mu předložen, neboť taková je realita budoucí praxe ve školním prostředí.

Vstřícnost a necenzurní prostředí výstavy, které je nastaveno nevyklučuje setkání studentů s kritikou jejich tvorby. Jednou z podstat této výstavy je „jít s kůží na trh“, neobávat se prezentace vlastní tvorby a podělit se o současná témata. Zpětná vazba, která se následně dostavuje tvůrcům od spolužáků, kolegů, pedagogů a jiných diváků, je vždy přínosem. Vliv prezentace studentské tvorby je nemalý, obrací se jak na samotné vystavující, tak pedagogy katedry výtvarné výchovy, tak i další pedagogy, zaměstnance fakulty a veřejnost, která výstavu navštíví.

Vliv je také příznivý pro organizátora (skupinu) výstavy, který „testuje“ a rozvíjí své schopnosti v rámci např. operativního jednání a personálních vztahů. Tvorbu prezentující studenti jsou vystaveni vzájemné konfrontaci, setkávají se s kritikou, která není myšlena pouze negativně, zároveň mají veřejnou možnost zviditelnění a dokonce možnost uspět například po finanční stránce. Tato výstava již mnohokrát zprostředkovala prodej několika výtvarných prací.

Na základě této výstavy se katedra výtvarné výchovy a pedagogická fakulta dostává lépe do povědomí pro svůj vzdělávací charakter a také jako instituce podporující další studentské aktivity, v konkrétní podobě pak tvorbu studentů výtvarného oboru.

Pro výtvarné pedagogy spatřuji ve výstavě možnost setkat se s tvorbou studentů, která nevzniká pouze na základě zadání v kurzech, v rámci výuky na katedře výtvarné výchovy, ale ve vlastním volném čase. Volná tvorba studentů tak může přinést nové úhly pohledu a motivační impulsy, které mohou být pedagogy ve výuce dále rozvíjeny.

1.6.7. Reflexe projektu

Pro studenta – organizátora, v dané situaci, představuje realizace výstavy, prezentující tvorbu spolužáků, silnou zkušenost, která se nevyhne citové angažovanosti. Zároveň představuje dílčí jednorázový úkol, který do té doby nebyl běžnou zkušeností a nepřechází

prozatím v rutinní záležitost. Oproti tomu součástí praxe výtvarného pedagoga v každodenním vzdělávacím procesu je vystavování výtvarných prací pravidelně se opakující činností, jež je plně učitelem osvojena. Ať už se jedná o první zmíněnou skutečnost a nebo praxi výtvarného pedagoga, obě vyžadují notný vklad nadšení, odhodlání, energie, úsilí a také času, to vše se ve výsledku naší práce ovšem odráží.

Dovolila bych si zde reflektovat jednu osobní zkušenost s touto výstavou. Velmi podstatnou součástí je zajištění fotodokumentace, což bylo částečně nedostatkem popisovaného ročníku výstavy. Dokumentační materiál v podobě fotografií je nosným prvkem, pomocí kterého je celek výstavy ponechán a díky němuž mohou vznikat nové informační materiály o výstavě, např. katalog, který by výstavu jako takovou zachoval. Setkání se s organizačními nedostatky představuje vždy poučnou zkušenost, ze které je třeba následně čerpat. i to patří k pedagogické přípravě a růstu profesní kompetence každého začínajícího pedagoga.

Na začátku kapitoly 1.6. bylo zmíněno, že Výstava na schodech je každý rok zajišťována jinou studentskou skupinou. za dobu konání výstavy se proto střádají užitečné organizační informace, jež dávají možnost vzniku metodického materiálu, který má za cíl usnadnit práci každé další skupině pořádající výstavu. Tento materiál udává základní strukturu celé výstavy a postup při její realizaci. Nemá být přesným návodem, nýbrž doporučením, které lze rozvíjet dle individualit osobnosti organizátora. Tímto způsobem posloužil např. studentce Monice Bouškové: *„Určitě mi byl oporou manuál z minulého roku, kde jsem se dozvěděla důležité organizační body. Většinou jsem se manuálu držela a jen ho rozvíjela dál.“*

Za realizací celé výstavy nestojí pouhý jedinec, který je v první fázi silným hybatelem, ale nakonec je to celá skupina lidí, kteří se dílčími úkoly podílí na vzniku a chodu takovéto akce. Zásluhy pak padají na hlavy několika lidí, kteří jsou schopni týmové spolupráce. Důležitá je motivace lidí v daném prostředí a jejich vtažení do činností s výstavou spojenými, to umožňuje snadný průběh. Dokládá to i výpověď výše uvedené studentky, která následně 4. ročník Výstavy na schodech organizovala v roce 2012: *„ Nejtěžší fáze*

pro mě znamenala přesvědčit spolužáky ke spolupráci na výstavě na schodech. Musela jsem je velmi pozitivně motivovat svým nadšením. “¹⁰⁰

Tento výstavní projekt, ač je primárně zaměřen na prezentaci studentské tvorby, sekundárně a v podstatě velmi nenápadně, slouží jako autoedukativní aktivita budoucích učitelů výtvarné výchovy.

---

¹⁰⁰ Odpověď Moniky Bouškové, z reflexe k Výstavě na schodech

2. STUDENTI – TVORBA a PREZENTACE V AKCI

2.1. Obsah a cíl výtvarného projektu „Koncept na Zatlance“

Didaktická část této diplomové práce se zabývá také otázkou prezentace tvorby žáků, v tomto případě studentů gymnázia. V podobě konkrétního didaktického projektu se zaměřuje na vlastní zkušenost studentů, tedy tvorbu s následným řešením její prezentace. Cílem je, aby studenti pohlíželi na svou výtvarnou práci nejen z pohledu tvůrce, ale také jako případný kurátor výstavy, který řeší způsob vystavení daného díla a jeho zasazení do kontextu. Studenti si v rámci výuky osvojují nejen práci s vlastní myšlenkou a její výtvarnou realizací, ale také se seznamují s činností organizátora výstavy, s pracovní náplní, činnostmi a náležitostmi s tím spojenými, a také teoretickými pojmy, které se v teorii i praxi této oblasti současného výtvarného umění vyskytují.

Jedním ze záměrů bylo upozornit studenty na další rozměr výstavy, který se týká prostředí galerie či muzea. V těchto prostředích jsou výtvarná díla vystavena s určitým záměrem, nejedná se o nahodilé nainstalování děl, nýbrž o promyšlenou koncepci, jež je utvářena často několika profesionály. Zároveň se utváří často nový význam děl. Oproti galerii a v ní vystavenému výtvarnému dílu je situace ve školním prostředí odlišná. Nutným požadavkem zde rozhodně není utvoření nového významu na základě způsobu prezentace prací, nýbrž představení prací, které jsou zaštitěny jedním tématem.

Podstatné je zmínit, k čemu měla závěrečná prezentace, skládající se z instalace a představení tvorby, sloužit. Závěrečná prezentace (výstava) je výstupem celého projektu. Jejím hlavním úkolem bylo uplatnit se jako nástroj k učení a pochopení procesu prezentace tvorby.

Výtvarného projektu, který lze označit jako „Koncept na Zatlance“ se účastnilo 15 studentek a 2 studenti 2. ročníku čtyřletého Gymnázia na Zatlance¹⁰¹. Projekt byl realizován v období od 25. 2. 2012 do 27. 4. 2012, a to v pěti devadesátiminutových výukových blocích. První blok výuky představoval teoretickou přednášku podloženou prezentací v programu PowerPoint, při druhé výuce byla diskutována jednotlivá témata dějin výtvarného umění. Třetím blokem výuky pak započala vlastní výtvarná tvorba, která následovala i ve čtvrtém bloku výuky, kdy někteří studenti už měli možnost instalovat své práce v prostorách školy. Závěrečný pátý blok zahrnoval především instalaci, interpretaci a reflexi jednotlivých výtvarných prací všech studentů.

2.2. Průběh výuky

V jednotlivých blocích výuky se studenti postupně od teoretických informací z kapitol dějin výtvarného umění dostávali na základě vlastního výběru tématu k samotné výtvarné tvorbě, kterou průběžně refleктоvali a v závěru prezentovali svým spolužákům.

2.2.1. Výtvarná kultura (teoretické zázemí)

na počátku didaktického projektu stál výběr tématu, konkrétně jednoho směru výtvarného umění 2. poloviny 20. století. Toto učivo spadá do plánu výuky PhDr. Lenky Kitzbergerové, PhD. pro 2. pololetí 2. ročníku gymnázia, a to v souladu se školním vzdělávacím programem (i RVP). Tato témata byla nabídnuta jako oblasti, ve kterých se studenti budou realizovat v nadcházející výuce. Studenti si vybrali jeden ze čtyř výtvarných směrů mnou prezentovaných v první dvouhodinové výuce. Studentům byla předložena prezentace s textem (Powerpoint)¹⁰², doplněna ukázkami výtvarných děl a doplněna teoretickým výkladem. V této prezentaci jsem představila nástin těchto výtvarných směrů: abstraktní expresionismus, nová figurace, pop – art a konceptuální umění. Podstatné bylo, aby studenti po vzájemné dohodě zaujali společné stanovisko, tzn.

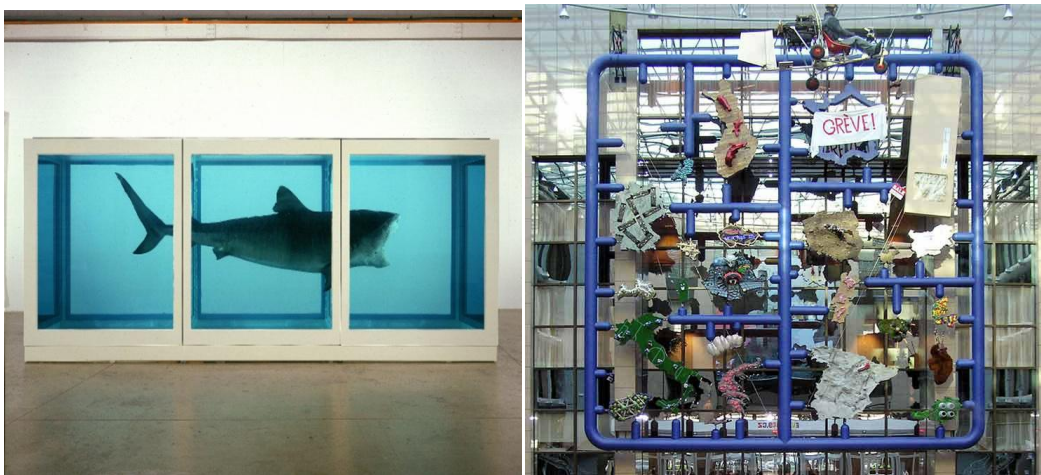
---

¹⁰¹ <http://www.zatlanka.cz/> (vstup 20. 2. 2012)

¹⁰² viz. příloha č. 3

zvolili směr výtvarného umění, který jim bude nejbližší a zároveň dodá prostor pro různé možnosti výtvarného vyjádření. Mým úkolem bylo seznámit studenty stručně s podstatnými informacemi, které jim pomohou utvořit si jasnou představu o jednotlivých výtvarných proudech. Charakter této prezentace byl informativní a také motivační, s podrobnějšími informacemi se studenti hlouběji seznámili později ve výuce PhDr. Lenky Kitzbergerové, PhD.

Při prezentaci studenti vstupovali se svými dotazy, poznámkami. U konkrétních ukázek, např. Entropa, autor David Černý, zacházeli se svými dotazy do detailů díla, konkrétně například dotaz: „*Jak je zobrazena Česká republika a proč?*“ Často se ptali po obsazích, záměrech a konkrétní realizaci děl konceptuálních umělců.

Obr. č. 11 : Damien Hirst, Fyzická nemožnost smrti v mysli někoho živého, 1991, Sklo, ocel, silikon, žralok a 5% roztok formaldehydu, 213,4x640,1x213,4 cm, zdroj http://www.sonic1029.com/files/3_DamienHirst_ThePhysicalImpossibilityofDeath-727548.jpg (vstup 10. 2.2013)

Obr. č. 12 : David Černý, Entropa, 2009, ocel, skelný laminát, 1650 x1650 cm, zdroj <http://www.davidcerny.cz/start.html> (vstup 10. 2. 2013)

2.2.2. Konceptuální tvorba

Studenti se po nedlouhé diskuzi shodli na tématu pro jejich tvorbu, na výtvarném proudu konceptuálního umění, které skýtá rozsáhlý prostor pro individuální uchopení

jejich myšlenek, nápadů a jejich následnou realizaci. Osobně jsem jejich volbu ocenila. Výběr tématu konceptuálního umění byl studenty uskutečněn na základě jejich argumentů.

Jedním z argumentů byla rozmanitost výtvarné techniky, a to, že lze „dělat cokoli“. Například u abstraktního expresionismu se zmiňovali pouze o možnosti malby, kterou cítili jako omezení. Pop – art častovali jako „zkomerčenělý“, omezený zejména na tváře známých osobností bez možnosti posunu tohoto směru. Největší tvůrčí prostor spatřovali jednoznačně v konceptuálním umění, které jim umožní kritické vyjádření. Kritizovat to, co konzumujeme, čím se obklopujeme, čemu důvěřujeme, čím žijeme, předně tedy sociální a personální oblasti našeho života. Dále byla studijní skupina seznámena se záměrem, který jejich díla čekal v poslední fázi, a to vystavení v prostoru školy.

Stále v teoretické rovině se začaly řešit konkrétní motivy a nápady, tedy samotné náměty, které si studenti sami vytvářeli a chopili se jejich zpracování. Celkem záhy se od studentů ozývaly myšlenky týkající se kávových kelímků – nekvalitní kávy, člověka přirovnávaného k hmyzu, světa, reklamy a ulice, délky myšlenky, zkorumpované společnosti.

Konceptuální umění se v očích studentů ukazuje jako proud výtvarného umění, který přináší široké myšlenkové pole a různorodé výtvarné zpracování, tedy i realizaci v rozmanitém výtvarném médiu. Konceptuální umění umožňuje studentovi individuální vyjádření a nabízí možnost uchopit jakoukoli myšlenku („conceptio – početí, nápad, myšlenka „¹⁰³) a dát jí vlastní podobu.

Nezbytné je zde podotknout „nadstandardní“¹⁰⁴ přístup, řešení a pojetí výtvarného úkolu ze strany studentů. Zmínit je třeba jejich citlivost a empatii v rámci tohoto konkrétního projektu, ale také celkově v rámci výtvarné výchovy. Studenti se zhostili výtvarného úkolu s lehkostí a jasnou představou, co si s tématem konceptuálního umění počít. Ne v každé jiné třídě by se studenti zachovali stejně.

---

¹⁰³ BALEKA, J.; *Výtvarné umění. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1909-7, s. 178

¹⁰⁴ Tímto slovem označuje přístup studentů k výtvarnému úkolu jejich výtvarný pedagog PhDr. Lenka Kitzbergerová, PhD.

Primárně jsem očekávala, že každý bude tvořit vlastní práci, přesto jsem nabídla možnost pracovat také ve dvojici či malé skupině (3 – 4 osoby). Ani ve výběru výtvarného média jsem studenty neomezila. Zcela volně mohli vybrat výtvarné médium a výtvarnou techniku, kterou pro svou práci použijí. Vhodným prostředkem pro sdělení konceptu je např. také digitální fotografie. „*Proud je široce rozvětven, také metodicky a názorově pojímá koncepty a realizaci, již se nevyhnu, velmi různě (fotografie, ready-made, texty, fixace událostí jako identifikace)*.“¹⁰⁵ To dokládá například známé prvotní konceptuální dílo Josepha Kosutha „Jedna a tři židle“ (1965), které je jako příklad uvedeno v prezentaci pro studenty.

Výtvarný materiál, který později studenti používali, byl čerpán ze zásob výtvarné učebny, zároveň přicházeli s vlastními zdroji k jejich plánované tvorbě (méně běžné pomůcky, např. zrnka kávy). Výtvarný materiál a pomůcky, které nejčastěji používali, byly dráty, čtvrtky, polystyren, plast, izolepy, tavící pistole, lepidlo, černobílý tisk. Jako výtvarné médium se uplatnila malba temperou, kresba tuší, objektová tvorba, digitální fotografie.

V rámci druhého devadesátiminutového bloku, kdy je jednoznačným tématem konceptuální umění, jsem se ujala stručného přiblížení teorie konceptu, opakování jeho myšlenky, významu a děl, která jsme si představili v minulé hodině. Zodpovězeny byly také dotazy na otázky k minulému výkladu, které se vázaly na ukázky konceptuálního umění (D.Černý – Entropa¹⁰⁶, Jak je vyobrazena Česká republika, K. Šedá – Přenesení obce Bedřichovice do Londýna¹⁰⁷). Celá skupina studentů si tak připomněla, co bylo diskutováno a dostala se tak znovu ke svým výtvarným inspiracím.

---

¹⁰⁵ BALEKA, J.; *Výtvarné umění. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1909-7, s. 178

¹⁰⁶ Informace dostupné zde <http://www.davidcerny.cz/start.html> (vstup 20. 2. 2012)

¹⁰⁷ Informace dostupné zde <http://www.proculture.cz/root/tate-modern-od-nevidim-do-nevidim-by-katerina-seda-2818.html> (vstup 20. 2. 2012)

Jak už bylo předesláno, v rámci této výuky byl ponechán prostor pro konzultaci nápadů, návrhů, náhlých myšlenek, možností realizace konceptů, způsoby uchopení tématu, výtvarné médium, prostor pro debatování. Probíhaly také diskuze mezi studenty, vzájemná kritika nápadů, připomínky k nápadům; někteří je řešili se spolužáky, někteří pouze se sebou samými. Studentky/ti byli vyzváni k tvorbě kresebných návrhů nebo také písemnému záznamu myšlenek na papír. Někteří se chopili konceptu jako myšlenky vyjadřující názor, někteří ho pojali jako metaforu, jiní jako stav a situaci.

2.2.3. **Komunikace**

Samotná tvorba přinášela drobný ruch do výuky. Docházelo k „neustálé produktivní diskuzi“, především v případě jediné trojčlenné, později čtyřčlenné skupiny. Tato skupina studentek, která řešila jako koncept téma Společnost, se dostávala do opakovaných diskuzí a vyjednávání mezi sebou. Zabývala se otázkou, zda hmyz, který je součástí objektu pozlatí barvou či nikoli, zda umístí objekt na podstavec – zamýšlela se již částečně nad způsobem prezentace, např. pohyblivostí objektu - jeho otáčením, tak jako se otáčí planeta. Nakonec studentky použily hodinový strojek, který otáčení hmyzího objektu zajistil.¹⁰⁸

Mezi studenty proběhly diskuze, vznikaly verbální konflikty, které měly pozitivní přínos. Docházelo tak k obhajobě názorů, zdůvodňování daného způsobu práce. Tvorba ve dvojici či skupině vyžadovala neustálou spolupráci. Tyto situace přispěly k rozvoji komunikativní, sociální a personální kompetence, a to v návaznosti na ŠVP na Zatlance a RVP G.¹⁰⁹

Již před závěrečnou výukou byly instalovány dva objekty v prostoru chodby před třídou. V průběhu tvorby jsem studenty upozorňovala, aby přemýšleli nad způsobem

---

¹⁰⁸ Viz. obr. č. 14, výtvarná práce s názvem Společnost

¹⁰⁹ ŠVP Gymnázia na Zatlance <http://www.zatlanka.cz/dokumenty/skolni-vzdelavaci-program-2010.pdf> , RVP G - 2007, <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g> (vstup 20. 2. 2012)

umístění svých děl a brali ohled na prostor, světlo, pohled diváka. Byli směřováni k úvaze nad kontextem a vyzněním díla, tedy jak chtějí, aby dílo působilo a promlouvalo ke svému okolí, s nímž bude v každodenním kontaktu.

2.2.4. Instalace

K samotné instalaci děl studenti přistupovali individuálně, každý vybral vhodné místo pro svůj objekt, či práci, nutno podotknout, že bez ohledu na umístění druhých. Jedna dívčí dvojice, jejíž práce nesla příznačný název „My“ zdůvodnila instalaci svého objektu na sloupek schodiště takto: „*Protože je vidět ze všech směrů, každý se může dívat ze všech stran, jako že i na nás se může dívat ze všech stran ...*“.¹¹⁰

Studenti volně pracovali s prostorem školy, který nebyl pro instalaci jejich díla nijak omezen a rozhodně zde byla popřena plocha nástěnky jako základního výstavního konceptu ve většině vzdělávacích institucí.

Realita školního prostředí je krutá. Často dochází k poničení až destrukci studentské tvorby. Je tedy nutné uvědomit si i to, jak je s pracemi zacházeno (že mohou podléhat zkáze). Jak tedy tvorbu vystavit, aby bylo evidentní, že se jedná o výtvarnou práci a ne o nepořádek, který patří do koše? Např. jedna z výtvarných prací, resp. její část, již skončila v odpadcích v mylném dojmu, že se jedná pouze o kus PVC. na dotaz, zda by příště řešili studenti instalaci jinak, aby předešli poškození práce, se dozvídám odpověď s notnou dávkou rezignace: „*Ne, to je prostě škola... jako my jsme s tím počítali.*“¹¹¹

Součástí běžné výstavy je samostatný doprovodný text, který představuje a shrnuje celý projekt - ten v tomto případě ze strany studentů nevznikl. Na této skutečnosti shledávám vlastní pedagogické pochybení, kdy jsem nedostatečným způsobem motivovala studenty k realizaci textu.

---

¹¹⁰ Rozhovor se studentkou při závěrečné reflexi, příloha č. 16 Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript

¹¹¹ Rozhovor se studentkou při závěrečné reflexi, příloha č. 16 Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript

Výtvarné práce byly opatřeny popisky s komentáři. Jako příklad zde uvedu dva popisky. První, kterým opatřil svůj konceptuální výtvar student Martin Matys. Název „Smrt“: *„Představuji Vám svou verzi smrti: Každý si myslí, že nebe je něco hezčího, ale co když je to stejně místo, ve kterém zrovna teď jsme nebo již v nebi jsme. Jen to nelze poznat skrze nenávisť, odsuzování a zoufalství, pod kterou se skrývá láska a přátelství.“*¹¹²

Druhý popis patří konceptuální práci studentky Lam Thi Que Huong (Ivanka), s názvem „Myšlenka“: *„Uhhh...jen samé černé čárky? Huhmm...Co si teď myslíš? Jak dlouhé budou tvoje myšlenky nebo myšlenka, které se ti honí v hlavě během pouhých 10 sekund? Zde jsou délky našich myšlenek ze skupiny výtvarné výchovy.“*¹¹³

V souvislosti s popisky byli studenti upozorněni, že text a vizuální podoba popisků může zamezit nevhodnému přístupu k dílům ze strany ostatních studentů. Je to způsob jakým informovat, že se před jinými studenty a zaměstnanci školy nachází výtvarná práce, která nese jisté sdělení a měla by být respektována.

Jako nejobsáhlejší část celého projektu se jeví samotná výtvarná činnost studentů a prezentace výtvarných prací pak jako méně významná, není tomu tak ale zcela. Studenti a studentky se s řešením a následným umístěním své práce v budově školy potýkali neméně intenzivně. Na první dojem byla instalace prací tím posledním, co studenty zajímalo, ve druhé fázi se však ukázalo, že se zamýšleli nad tím, kde jejich práce náležitě vyní, zda v prostoru nezanikne, zda bude dostatečně viditelná, pozorovatelná. Každý z nich hledal ten nejvhodnější piedestal.

2.3. Reflexe projektu

Po celou dobu výuky tvořili studenti vedle sebe, paralelně, tudíž o sobě navzájem a své tvorbě měli částečně přehled. i přes tuto skutečnost nebylo možné poznat vzájemně celou hloubku jejich myšlenek, ze kterých se konceptuální díla rodila. Za důležitou součást nejen

---

¹¹² příloha č. 16 Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript

¹¹³ příloha č. 16 Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript

tohoto projektu, ale každé výuky výtvarné výchovy proto považují moment, kdy mají studenti možnost představit svou práci sobě navzájem a zamyslet se tak nejen nad obsahem své práce, ale nad výtvarně zpracovanou myšlenkou někoho jiného. Jak se později ukázalo, tento moment vedl mezi studenty k rozsáhlým diskuzím.

Závěrečná prezentace spojená s reflexí, bilancováním nad uskutečněnou výtvarnou činností, konceptuálním uměním, názorem na svět a hodnocením, neprobíhala pouze v uzavřeném prostoru třídy, nýbrž postupně v prostorách celého gymnázia, a to dle umístění výtvarné práce. Jako homogenní skupina jsme se posouvali od konceptu ke konceptu a poslouchali důvody, které tvůrce k daným výtvorům vedly. Při tom jsem studentům kladla otázky: „*Co sděluje vaše dílo? Co by mělo říct svému okolí a lidem, kteří chodí kolem, tedy divákům? Proč jste pro instalaci zvolili právě tento prostor, toto místo?*“

Ráda bych uvedla několik autentických výpovědí¹¹⁴, které byly pořízeny nejprve jako zvuková stopa¹¹⁵ při závěrečné reflexi, kdy studenti popisovali své práce a zdůvodňovali jejich umístění.:

Výtvarná práce s názvem „MY“

Obr. č. 13: výtvarná práce „My“ studentek Jana Dusílková, Zuzka Hynštová, fotoarchiv autorky

---

¹¹⁴ Označení H – Helena pedagog, s – student/ka

¹¹⁵ příloha č. 16 Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript

S: Původně to měla být jenom moje hluboká myšlenka a mělo to bejt jenom Já, mělo to bejt jenom o mě, jenže Jana neměla s kým pracovat a mě jí bylo líto trochu, tak jsem to předělala na My, teda že budeme pracovat spolu. To dílo charakterizuje nás a patří k tomu to místo, symbolizuje to, že jsme ...

Chtěly jsme to udělat takový jednoduchý a výstižný, protože kdybychom tam měly dát celou složitost našich osob, tak to by asi nešlo,.... Aby o nás lidi věděli....

H: Byl někdo ze spolužáků, kdo to identifikoval, to Vy My?

S: nevím o tom ...

H: Proč jste si zvolili tohle místo na instalaci toho díla?

S: Protože je vidět ze všech směrů, každý se může dívat ze všech stran, jako že i na nás se může dívat ze všech stran ...

H: Kolikrát jste museli zasahovat, to napravovat?

S: dvakrát, třikrát ...

H: Vyřešili byste to příště nějakým jiným způsobem, abyste zabránili, že se k tomu budou ty lidi takhle chovat?

S: Ne, to je prostě škola...jako my jsme s tím počítali.

Druhou ukázkou je komentář k výtvarné práci „SPOLEČNOST“

Obr. č. 14: výtvarná práce „Společnost“ studentek Laura Ramadani, Eliška Bujoková, Antonie Zahnová, fotoarchiv autorky

S: Asi bychom začali tím, že původní plán instalace byl někde jinde, ale to se nesetkalo s podporou školy, takže jsme museli změnit umístění, nechali jsme to tady... Záměrem naší práce bylo nějak vystihnout naši společnost... Ta původní myšlenka byla Laury, která tady dneska není.

Ten kelímek s těmi špendlíky vyjadřuje tu společnost, tu většinu a ty kobylky jsou ... vlastně ta společnost hodnotí některé lidi jako špatné ale ve skutečnosti je to společnost jako celek sám ... Ty kobylky, které bereme jako špatné, ta havěť, ...

Vyjádřili jsme ten pocit společnosti k negativním jedincům, ale ve skutečnosti je to náš názor na tu pravdu, ... každý to může vnímat jinak...

...setkali jsme se tady s názorem, že obhajujeme zločince, apod. ale tak to nemělo jako vyznít. My vůbec nijak neobhajujeme, jen na to upozorňujeme.

H: To je velká role současného umění, že se snaží poukázat na ty špinavosti, nepravosti, nespravedlivosti apod., snaží se upozornit a eventuálně tím něčeho docílit, což často tak nebývá, všichni souhlasí, pokyvují, ale víme, že to ne vždy končí změnou k lepšímu.

S: Tím bych krásně mohla upozornit na společenskou situaci tady u nás, protože lidé se vzbouří proti vládě a ve skutečnosti kdyby .... Tak by to nebylo o nic lepší ani o nic

horší.. Berou tu vládu jako největší zlo, přitom ty jejich názory jsou větší zkáza ...to je třeba jako příklad...

H: Měl by třeba někdo vlastní interpretaci díla? Víím, že je těžké odhlídnout od toho, co jsme....má někdo jinší pojetí?

S: ....

H: Možná ty kobyly, že jdeme jako ty kobyly po těch penězích, že jo, protože nás do toho ta společnost tlačí a zase jsme u té společnosti, protože to se vám tam jako vyjevuje. Zatím to vypadá, že se nám ty díla, kdybychom to měli shrnout ... Dost se jako potkáváte v těch myšlenkách, ač se to na první pohled možná nezdá. Děkujeme, úžasný komentář.

Poslední ukázkou je komentář k výtvarné práci s názvem „JÍDELNÍ LÍSTEK“

Obr. č. 15: výtvarná práce „Jídelní lístek“ studentek Adéla Davidová, Ola Osintseva, Kateřina Glozlová, Adéla Očenášková, fotoarchiv autorky

S: „Lež se nastoluje jako světový řád“, že vlastně uděláme ten citát doslova...že vymyslíme jídla....a jsou to slovní hříčky ...

H: Můžete nám nějakou ocitovat?

S: Ten jídelníček máme laděnej přímo jako každej den, takže začínáme polívkami, předkrmama, máme hlavní chody, potom zákusky, saláty a tak ...v předkrmu máme třeba Falešnou lichotku s bazalkou a cena je 1 ztracená iluze. Pak z polívek máme třeba Prolhaný bujon s ... nudlemi....

Z těch hlavních chodů máme třeba tradiční specialitu Kdo nekrade okrádá svoji rodinu na če... a cena je o trochu vytunelovanější země. Nebo třeba předvolební gulášek zahuštěný populistickýma ... podávaný s pivem ....a cenu mám 4 roky v prdeli. Něco pro malé strážníky ...

Saláty... řecký salát z čínské zeli , cena V Řecku je krize...

Nápojový lístek, třeba kolu, která stojí Rozežrané zuby... nebo máme třeba vodu ze zlatého kohoutku, která stojí 1 mrtvé afričátko.

H: To už je brutální...

S: Nebo třeba brazilskou kávu Unfairtrade a cena Lepší aroma.

H: Jak moc náročné bylo vymýšlet ty lži?

S: Měli jsme fakt dost variant, pořád nás něco napadalo, my jsme prostě naráželi na takový ty světový lži, takový ty omílaný lži, který jsou prostě jasné, jsme se snažili zapracovat do těch jídel a vymýšleli jsme adekvátní ceny za to.

H: a když jste říkala světový lži, že víme, že to je lež a předkládá se to jako pravda...

S: Dost podobný jako to měla Sandra, že nám lež nevádí, že je to na denním pořádku, že lže každé a neuvědomuje si, že lže. Že to začíná maličkostma.

Výše uvedené komentáře jsou dokladem toho, jaká společenská témata, často dosti náročná, studenti ve své tvorbě rozkryli. Pokud by na závěrečnou reflexi a následné debatování nedošlo, byli bychom všichni ochuzeni o část výtvarné práce každého z nich. Navíc sami studenti objevovali vzájemné souvislosti mezi svou tvorbou, i když na první

dojem nebyly znatelné. Jako velmi pozitivní přínos celého výtvarného počínání hodnotím právě tuto „reflexi proběhnuvší činnosti“¹¹⁶.

Výstavu jsem si dovolila nakonec osobně opatřit textem, který stručně představil tvorbu studentů, jež byla v prostorách gymnázia prezentována. Tento text byl a je zároveň částečnou reflexí, zpětnou vazbou a hodnocením pro studenty. Text s tematickým názvem „ Myšlenka uměleckým dílem?“ uvozuje konceptuální tvorbu třídy 2.J:

„Ano, je to tak, myšlenka tvoří nedílnou součást uměleckého díla, tedy i díla výtvarného, potažmo i studentské tvorby, kterou je možné vidět na několika místech v budově gymnázia.

Studenti třídy 2.J si okusili způsob tvorby konceptuálního umělce, pro kterého je podstatná především jeho myšlenka, ta je ztvárněním výtvarného díla vyjádřena. Konceptuální umění si zakládá hlavně na myšlence jako takové, která často nemusí být ani realizována v podobě artefaktu a za výtvarné dílo je považována také.

V případě tvorby studentů se tak nestalo a studenti své „koncepty“ dovedli až k jejich fyzické podobě. Vytvořeny a vystaveny jsou práce, které uplatňují různá výtvarná média, např. objektovou tvorbu, kresbu, malbu a digitální fotografii.

Studenti se ve své tvorbě zaměřili na aktuální témata, která běží napříč naší společností a jsou, jak se ukazuje, velmi podstatná a zároveň znepokojivá, a to např. objekt s názvem „Korupce“ od Sary Madarové a Klaudie Osičkové, „Společnost“ od Laury Ramadani, Elišky Bujokové a Antonie Zahnové, fotografie „SMRT“ od Martina Matyše a kresba „Liberty city“ od Kryštofa Krupanského.

Skupina studentek Adéla Davidová, Ola Osintseva, Kateřina Glozlová a Adéla Očenášková se zaměřují na práci s textem, kdy jejich dílo ztvárňuje doslovnou „ilustraci“ citátu Franze Kafky, v podobě netradičního jídelního lístku. se slovy v plošné podobě také zachází Šárka Geroldová, jež ztvárnila „Strom života“.

---

¹¹⁶ Pojem reflexe u Donalda Schöna in Fulková, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*, Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7, s.105

na kvalitu toho, co konzumujeme a za jakou cenu upozorňuje svým prostorovým objektem „Coffeine“ Nicole Ehrenbergerová. Sandra Žáčková fotografiemi květin poukazuje na relativitu toho, co je nám jako skutečné předkládáno a Jana Dusílková se Zuzanou Hynštovou v podstatě znázorňují sebe v díle s názvem „My“. Myšlenky a možnosti jejich dělek, a také změny v rámci prostředí nám předkládá v kresbě a fotografii Lam Thi Que Huong (Ivanka).

Studentky/ti se zpracování a pojednání konceptuálního umění jako tématu zhostili přímo skvěle, ukázali, že jim nejsou aktuální témata lhostejná, že jsou schopni pracovat s hlubšími obsahy svých myšlenek. Díla, která vznikla, jsou pestrá ve svém provedení a konceptové různorodosti.“¹¹⁷

Výstava je součástí vzdělávacího výtvarného procesu. Její význam pro žáky či studenty spatřuji v několika rovinách - ve zpětné vazbě, prožitku vlastního úspěchu, motivaci pro tvorbu a ohleduplnosti vůči práci (tvorbě) druhých. Toto shrnutí, které předkládám, vychází z reakcí výtvarných pedagogů z praxe a z mé vlastní dosavadní pedagogické zkušenosti.

Díky vystavení výtvarných prací mají studenti možnost získat zpětnou vazbu od spolužáků, učitelů a rodičů, ta může být pozitivní, ale i negativní. V případě pozitivní reakce okolí, tak mohou zažít úspěch a pocit vnitřní spokojenosti s vlastní tvorbou a být více motivováni pro další výtvarnou činnost. V případě negativní reakce, která ale ne vždy znamená také negativní dopad na činnost studenta, se může dostavit zklamání z nedostatečného ocenění snahy a často velkého úsilí, jež vyvinul, a stejně tak z radostného momentu tvorby, který prožil.

Poslední zmínka souvisí s přístupem, ve své podstatě chováním, k vystaveným výtvarným pracím. Výstava učí žáky a studenty umět vážit si vystaveného, poškození vlastní práce někým cizím nepřináší rozhodně potěšení tvůrci, a proto vědět, jak se chovat vůči práci své a práci druhých, znamená vstřícné a otevřené přijetí viděného, např. výtvarného umění ve veřejném prostoru.

---

¹¹⁷ Text k výstavě, autor Helena Milerová

2.4. Návaznost na RVP, ŠVP

Pro ilustraci doplňuji nejprve informace o rozvoji klíčových kompetencí v rámci RVP G - 2007, které tento výtvarný projekt obsahoval: kompetence k učení např.: „*kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi*“¹¹⁸, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence např.: „*prezentuje vhodným způsobem svou práci i sám sebe před známým i neznámým publikem*“¹¹⁹, sociální a personální kompetenci např.: „*aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů*“¹²⁰ a kompetenci občanskou „*respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí*“¹²¹.

Dále pak zasazení výtvarného projektu v rámci klíčových kompetencí Školního vzdělávacího programu s názvem *Objevovat a rozvíjet*¹²² Gymnázia na Zatlance. Výčet klíčových kompetencí¹²³ uvedených v rámci ŠVP pro vzdělávací oblast Umění a kultura, předmět Výtvarná výchova v již zmíněném školním vzdělávacím programu. Tučně jsou vyznačeny konkrétní kompetence, jež byly v rámci výuky z pedagogického hlediska plněny a u studentů rozvíjeny.

Kompetence k učení – učitel

- zadává žákům práce, které vyžadují samostatné a originální řešení
- předkládá otázky a problémy, které se obracejí k osobní zkušenosti žáků a vybízejí k aktivnímu hledání odpovědí

---

¹¹⁸ RVPG-2007-07, s. 9, dostupné z <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g> (vstup 20. 2. 2012)

¹¹⁹ RVPG-2007-07, s. 10

¹²⁰ RVPG-2007-07, s. 10

¹²¹ RVPG-2007-07, s. 10

¹²² <http://www.zatlanka.cz/dokumenty/skolni-vzdelavaci-program-2010.pdf> (vstup 20. 2. 2012)

¹²³ <http://www.zatlanka.cz/dokumenty/skolni-vzdelavaci-program-2010.pdf>

- podněcuje žáky k vzájemnému porovnání nároku a očekávání, které vztahují ke komerční i umělecké obrazové produkci
- zakládá a rozvíjí dovednosti žáků v samostatné i skupinové práci s informacemi a odbornou literaturou

Kompetence k řešení problémů – učitel

- **zadáva žákům samostatné i skupinové práce vyžadující orientaci v problému a koncepční a velkorysé řešení**
- zadává úkoly vyžadující využití představivosti a intuice, vytváří situace umožňující žákům porovnání racionálního a intuitivního přístupu k řešení
- vede žáky k věcné argumentaci v debatě, k hledání a užívání přesných formulací vlastního názoru

Kompetence komunikativní – učitel

- **vede žáky k sebereflexi v oblasti obrazové a vizuální komunikace a podněcuje její rozvoj a kultivaci**
- **rozvíjí dovednosti žáku směřující k citlivému vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření**
- rozvíjí a kultivuje dovednosti žáků v zacházení s moderními komunikačními technologiemi jako s prostředky sdělování, komunikace a sebeprezentace
- vede žáky k rozvážnému a kultivovanému chování v prostoru elektronické komunikace
- **poskytuje žákům prostor pro prezentaci vlastní práce v rámci vyučovacích hodin i mimo ně**

Kompetence sociální a personální – učitel

- **vede žáky k vnímání obsahu vizuálně obrazných vyjádření**
- učí žáky vyhledávat vztahy a souvislosti mezi obsahem vizuálně obrazných vyjádření a jejich vlastní zkušeností, přijmout a posoudit obrazem zprostředkovanou zkušenost

- **rozvíjí dovednosti žáku v oblasti chápání a interpretace obrazu jako zdroje životní zkušenosti a zprostředkování prožitku**
- posiluje v žácích samostatný úsudek při vnímání jazykového vyjadřování jako základní součásti sociálního profilu jedince
- rozvíjí dovednost žáku aktivně se pohybovat v proměnlivém prostředí sociální komunikace

Kompetence občanská – učitel

- **seznamuje žáky s vizuálně obraznými vyjádřeními různého původu a vede je k citlivosti při jejich vnímání a posuzování**
- vede žáky k vnímavosti vůči obsahu i formě obrazu a rozvíjí jejich dovednost vztáhnout obsažená sdělení k vlastnímu životu
- rozvíjí schopnost orientace žáků v komerční obrazové produkci a schopnost vlastního úsudku v oblasti jejich emočního působení
- **pomáhá žákům vytvářet vlastní pořadí hodnot v oblasti obrazové produkce, podněcuje je k formulování a vyjadřování vlastního úsudku a hodnocení**
- podněcuje žáky k vytvoření vlastní hodnotové stupnice v oblasti obrazové produkce a výtvarného umění
- **posiluje schopnost žáku střízlivě posuzovat mediální realitu a formovat a zaujímat k ní autentický osobní postoj**

Kompetence k podnikavosti – učitel

- vede žáky ke kritickému posuzování informací, které mají vliv na jejich životní volby
- **podněcuje aktivní a tvořivý přístup žáků k přijímání, interpretaci i tvorbě obrazu jako součásti jejich sebe prezentace**
- **vede žáky k experimentování a zkoušení nových postupů práce, posiluje jejich touhu po originalitě a přinášení a prezentaci nových, neotřelých nápadů a řešení**

3. KONCEPT na ZATLANCE

3.1. Zdůvodnění

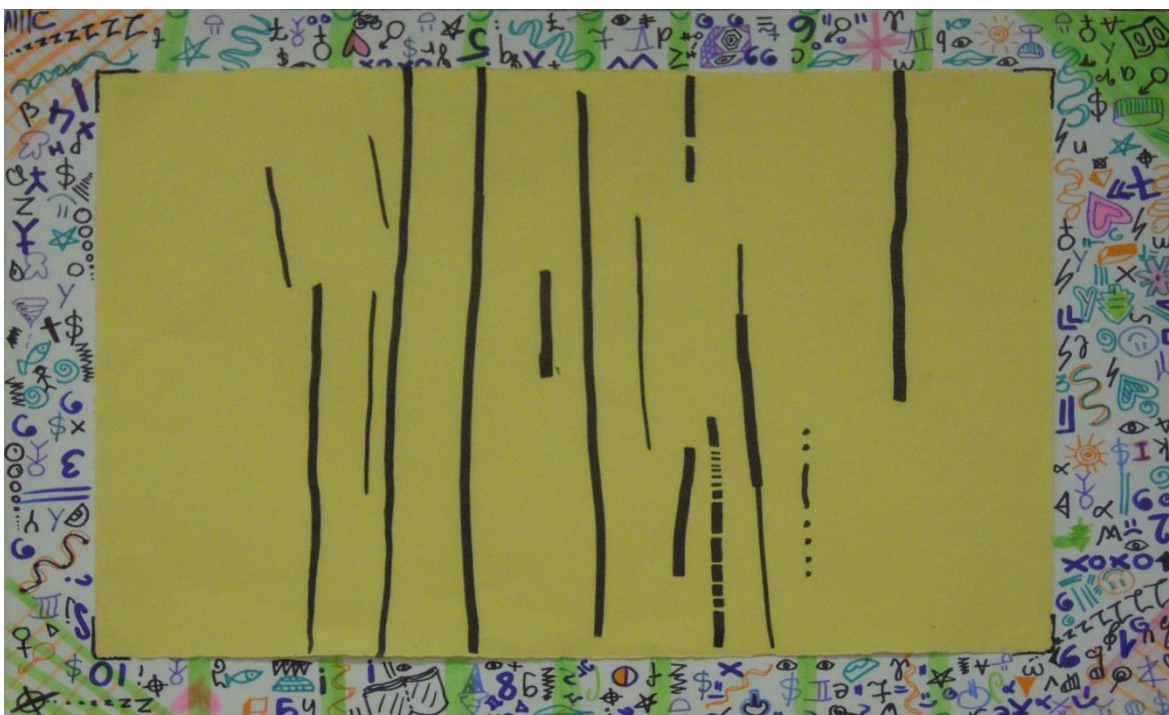
Výtvarná část této diplomové práce je reakcí na výtvarný projekt části didaktické. V tomto případě je úkolem výtvarné části určitým způsobem dokumentovat didaktický projekt, a to v libovolném výtvarném médiu. Výtvarné médium, tedy malba a digitální fotografie, které patří mezi mé hlavní výtvarné vyjadřovací prostředky, nebylo logicky zcela možné v tomto případě uplatnit.

Z toho důvodu volím oblast propagačního výtvarnictví (propagační grafiku) a jako hlavní fyzický výtvarný výstup tvořím informační leták v podobě leporela. Další dva výtvarné výstupy jsou v rovině návrhů začleněny do kapitoly 3.3. Těmito návrhy je vzhled webové stránky a prezentace ve formátu Pdf, které by informovaly a představovaly didaktický projekt. Návrhy znázorňují další potenciální možnosti dokumentace didaktického projektu.

3.2. Realizace leporela

V rámci zachování jednotnosti stylu dílčích realizací jsem zvolila společný grafický motiv, který není mým vlastním, nýbrž vypůjčeným/převzatým. Tento společný grafický motiv, jež jsem uplatnila pro tvorbu letáku, návrhu prezentace v Pdf formátu a webové stránky, je detail výtvarné práce jedné ze studentek Gymnázia na Zatlance. Tuto výtvarnou práci vytvořila studentka Lam Thi Que Huong (Ivanka) v rámci společného výtvarného projektu na téma Konceptuální umění.

Její práce mě velice zaujala, především koncept, který byl zaměřen na délku myšlenky jednotlivých spolužáků ve třídě, kteří tuto délku zaznamenávali na jeden stejný arch papíru tlustým černým fixem. Tento arch papíru studentka nalepila na čtvrtku, kterou vyplnila různými symboly a znaky, které s jejími myšlenkami souvisely.

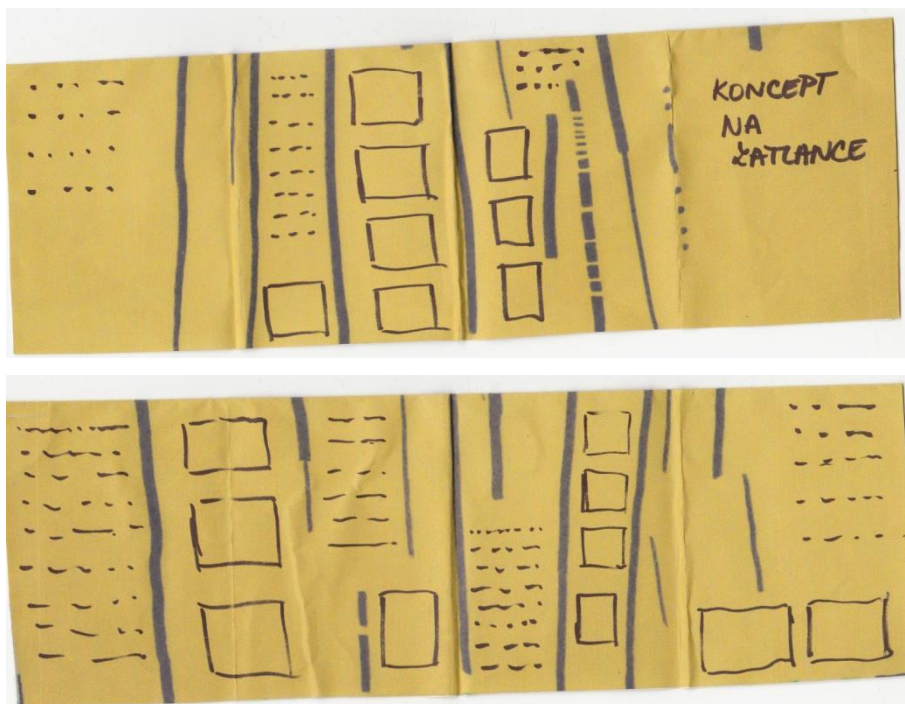
Obr. Č. 16 : výtvarná práce s názvem „Myšlenka“, Lam Thi Que Huong (Ivanka), fotoarchiv autorky

Ovlivněna touto prací, rozhodla jsem se zacházet s lineárním kresebným motivem, především svislými liniemi, jako s pozadím pro text a fotografie všech tří výstupů. ve výtvarné práci studentky jsou obsaženy myšlenky (délky myšlenek) všech studentů ve třídě, respektive v ten moment přítomných, kteří se výtvarného projektu účastnili. Ti jsou pak pomocí zaznamenané myšlenky součástí mé výtvarné práce o nich samotných, např. součástí informačního letáku v podobě leporela. Formou informačního letáku je leporelo¹²⁴, které pro mě osobně představuje, dovoluji si ten výraz „formálně-neformální“ tiskovinu, která nese jistý sympatický, hravý charakter. Leporelo obsahuje podstatné informace o didaktickém projektu Koncept na Zatlance a je, dle mého názoru, odlehčenou formou tiskoviny, která má poutavý charakter, už tím, jak postupně rozkrývá svůj obsah. Leporelo Koncept na Zatlance zároveň představuje všechny studentské práce, doplněné

¹²⁴ „**Leporelo**, typ čínské skládané knihy, v níž jsou listy stejného formátu slepeny a složeny do řady harmonikovým způsobem. Dnes je 1. Používáno převážně pro obrázkové dětské knížky, upomínkové pohlednicové soubory, katalogy, propagační tiskoviny apod.“ in Baleka J., Výtvarné umění, Výkladový slovník, Academia, Praha 2010, ISBN 978-80-200-1909-7, s. 199

jednoduchým popisem s názvem díla a jménem autora/ů. Leporelo zároveň ve velmi skromné míře plní funkci katalogu.

Následující ukázky představují pomocný návrh k tvorbě budoucího leporela, kde je zacházeno s neupravenou kopií studentčiny práce, původní barevnost je ponechána.

Obr. č. 17 : ruční provedení návrhu na leporelo

Do návrhu je fixem zakreslováno možné umístění fotografií a textů vzhledem k uplatněnému motivu. na základě ručně vytvořeného návrhu vzniká realizace v elektronické podobě, vytvářené v grafickém programu Adobe InDesign a Illustrator.

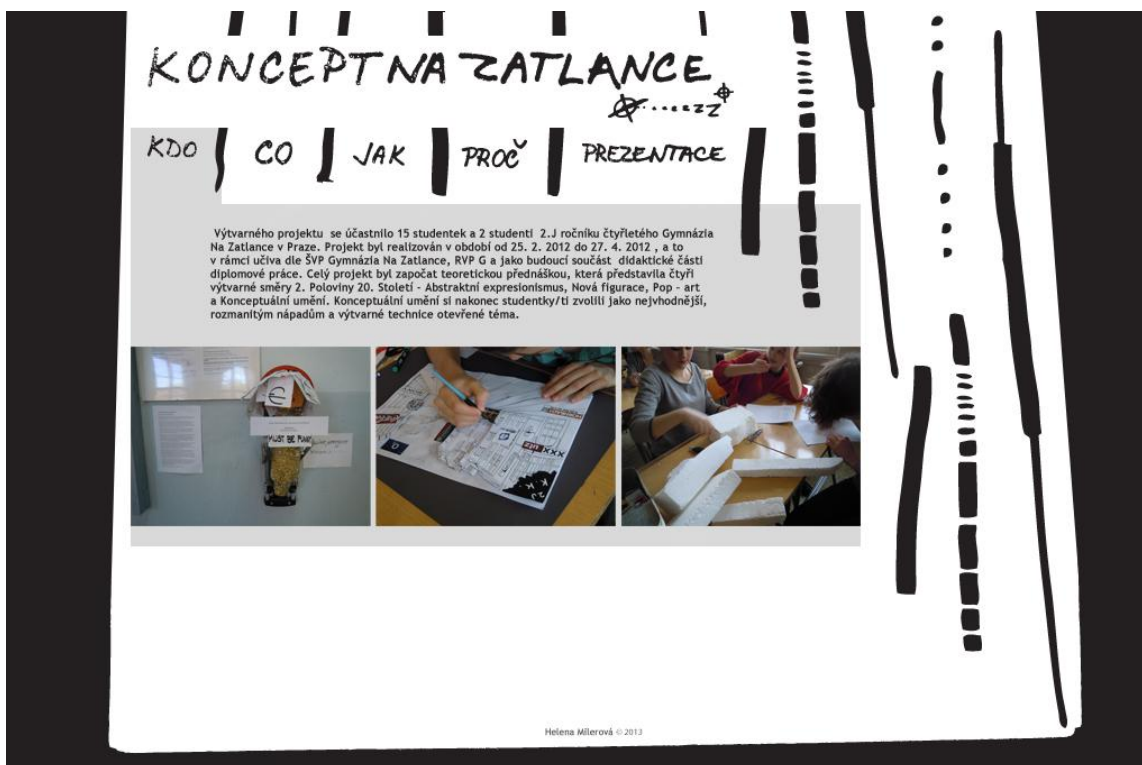

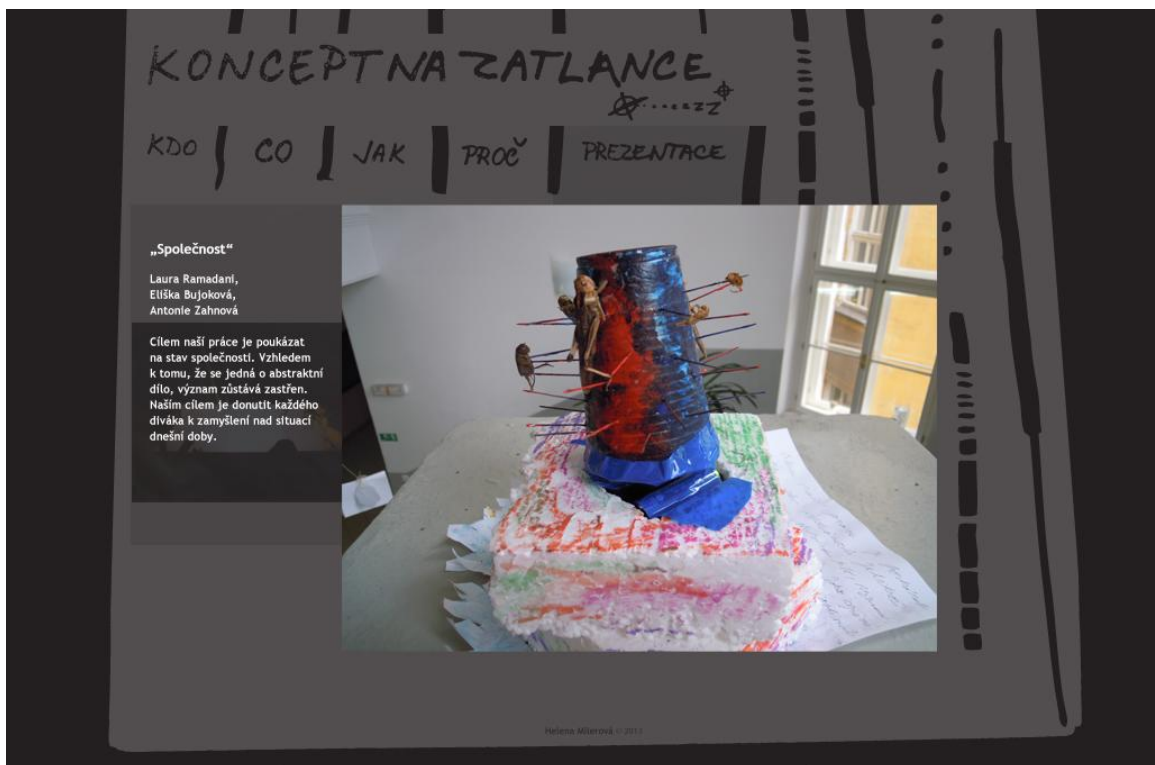
Obr. č. 18: ukázka jedné strany leporela o projektu Koncept na Zatlance

3.3. Návrhy

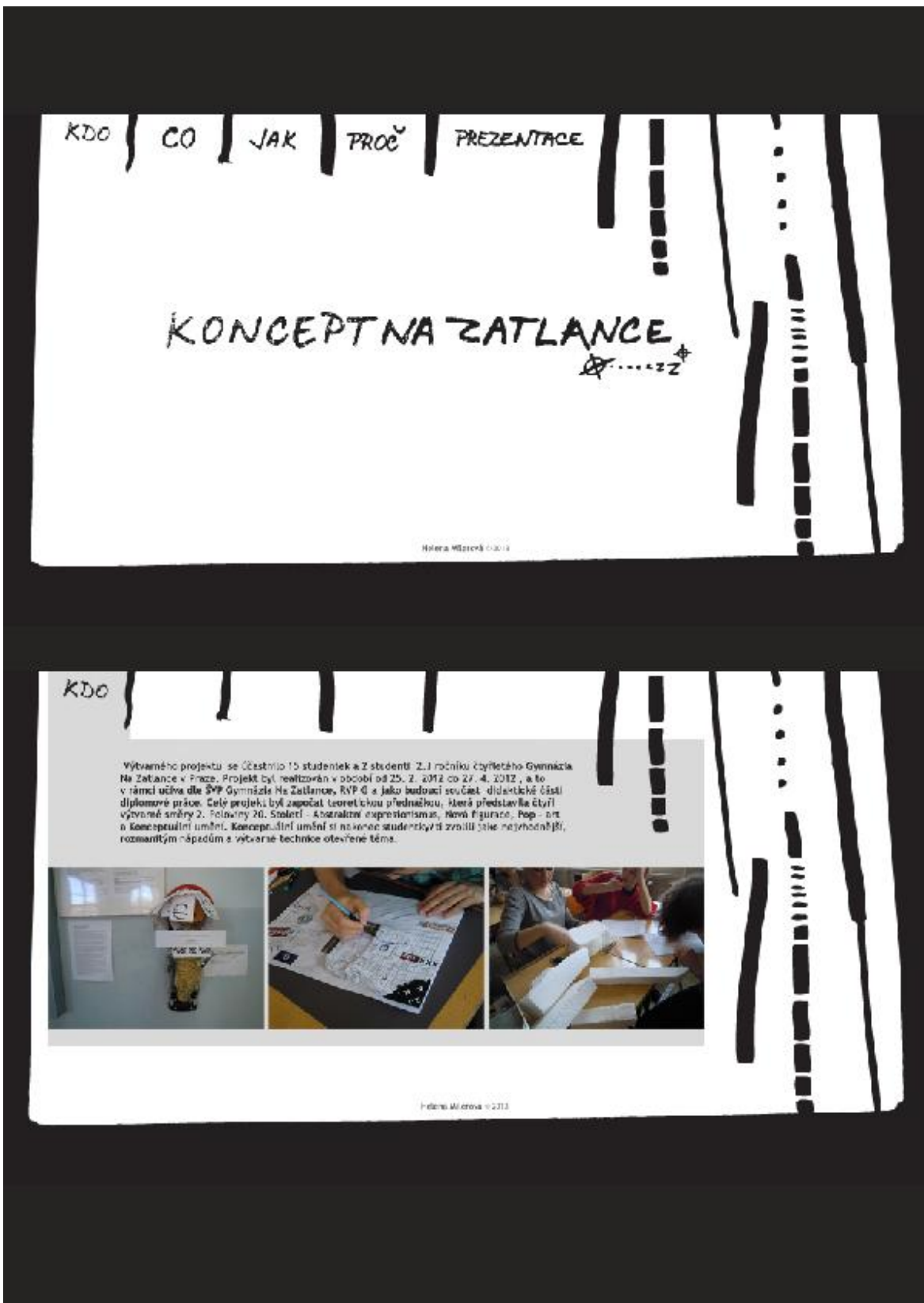
Pro případnou další prezentaci didaktického projektu jsou navrženy dvě varianty řešení. Tyto dvě varianty jsou zvoleny na základě odborné konzultace s Mgr. Lindou Arbanovou, PhD. V rámci diplomových prací, zaměřených převážně teoreticky, je vhodná tvorba návrhů jako dalších možných výtvarných řešení a uplatnění. Návrhy obsahují aplikovaný stejný grafický motiv ve dvou typech prezentace. Vzhledem k záměru výtvarné části, tedy výtvarnému zpracování dokumentujícímu část výchovně-vzdělávací, se jedná o další formy informačních kanálů, které by předávaly informace o uskutečněném projektu. Jejich úkolem by bylo v elektronické formě, ve virtuálním prostředí nebo také na případných seminářích či konferencích informovat o výtvarném projektu studentů.

Prvním návrhem je vzhled webové stránky, která by mohla být součástí např. webových stránek gymnázia. Zde by byly uvedené veškeré informace týkající se výtvarného projektu Koncept na Zatlance, doložené fotografiemi z průběhu výtvarné činnosti studentů a jejich výsledných výtvarných prací. Druhým návrhem je vizuální podoba prezentace, která by taktéž informovala o didaktickém projektu.

Obr. č. 19 : Návrh vzhledu webové stránky

Obr. č. 20 : návrh 1. a 2. strany prezentace v PDF formátu

3.4. Jak to dopadlo? Reflexe.

S hesly „... *v jednoduchosti je krása*“ a „ *méně je více*“ je tato výtvarná práce provázena a tvořena od začátku do konce. Cítila jsem potřebu propojit mou výtvarnou práci s pracemi studentů.

Spolupráce s nimi byla úzká, to jsem se snažila zachovat taktéž ve výtvarné části. Vzájemné navazování tvorby na tvorbu, z toho důvodu jsem zvolila konkrétní studentskou výtvarnou práci, která obsahem a významem tuto výtvarnou část podtrhuje.

Způsob výtvarného řešení pro mě byl částečně nový, respektive neobvyklý a v mé tvorbě neběžně uplatňovaný. Na mysli mám grafické řešení výtvarné práce, které vyžaduje jistý jiný způsob dívání se a řídí se více určitými pravidly v tvorbě. Osobně u něj pociťuji větší svázanost než např. v malbě, to ovšem připisuji nedostatečné znalosti možností grafických programů.

Leporelo, které bylo vytvořeno a je fyzickou přílohou této diplomové práce, splňuje má očekávání v základní sdělnosti informací o uskutečněném didaktickém projektu. Dále je doplněné vypovídajícím výtvarným řešením, které uplatňuje autentickou, přirozenou kresbu, originální ve svém pojetí bez vyumělkovanosti motivu.

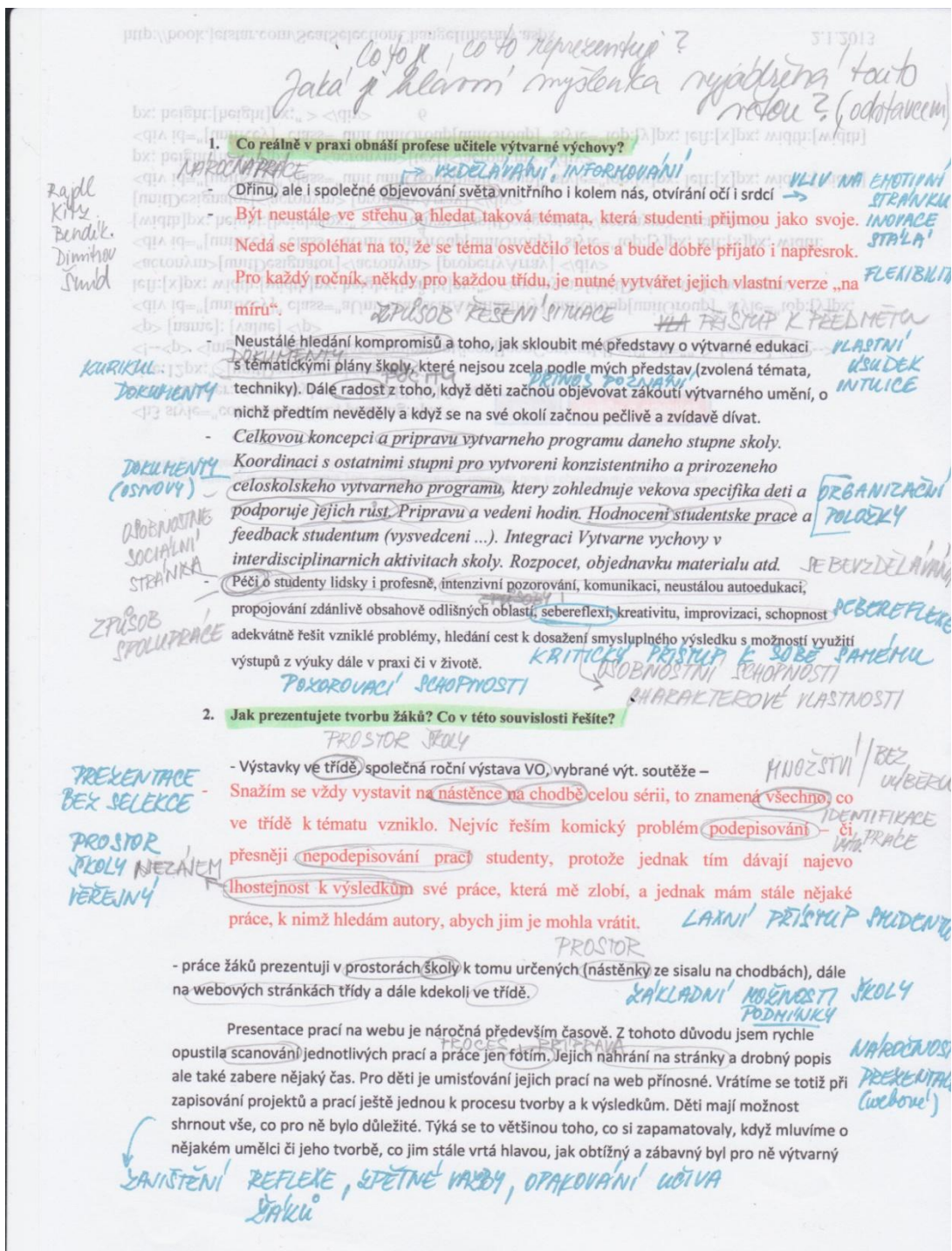
Metodologie, výzkum, interpretace

Záměrem komorního výzkumu bylo uplatnění metodologie kvalitativního výzkumu, v němž jsem původně chtěla využít metodu Zakotvené teorie (Strauss, Corbinová¹²⁵) a pomocí otevřeného kódování analyzovat výpovědi pedagogů. Dotazováno bylo pět pedagogů výtvarné výchovy, z různých stupňů vzdělávání, 1. a 2. stupně ZŠ, gymnázia, ZUŠ a VŠ. Sběr veškerých dat použitých pro tuto práci proběhl v rozmezí dubna 2012 až ledna 2013, formou polostrukturovaných rozhovorů – jejich audio nahrávek a následných transkriptů, dále pomocí dotazníků rozeslaných respondentům – kurátorům a výtvarným pedagogům. Vzhledem k zaměření na roli učitele výtvarné výchovy jsem se rozhodla pro analýzu odpovědí pedagogů výtvarné výchovy a kurátorské odpovědi uplatňuji ve formě citací v teoretické části. Těmito citacemi – autentickými výpověďmi podpírám vlastní názory a teorie, opřené o literární zdroje.

Způsob analýzy dat s uplatněním otevřeného kódování, o které jsem se v první fázi pokusila, se nakonec neukázal jako nejvhodnější. Důvodů je několik, učitelé představují malý vzorek respondentů, dále je mezi nimi mnoho rozdílů jako např. stupeň vzdělávání, množství praxe v oboru, věk, pozice, ze které na dotazy odpovídají. Tyto faktory mají rozhodně velký vliv. Z odpovědí je evidentní, že si každý učitel dotaz vysvětluje a formuluje po svém a často odpovídá nakonec na něco, na co zcela tázan není, také vztahuje odpovědi ke svému aktuálnímu stavu. Z tohoto důvodu jsou odpovědi dosti různé, a proto snaha získat jednotné kategorie je velmi obtížná, tyto kategorie by byly zcestné. Vhodnější řešení pro tuto situaci tedy spatřuji ve vyhodnocení a shrnutí odpovědí intuitivně, viz. níže.

---

¹²⁵ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.; *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert Boskovice, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

Obr. č. 21 : Ukázka otevřeného kódování odpovědí učitelů výtvarné výchovy, autorka

Kladenými dotazy jsem se snažila zjistit přístup učitelů k vystavování výtvarných prací jejich žáků. Zda se v této souvislosti nějakým způsobem mění jejich pedagogická role, také mě zajímala různorodost odpovědí učitelů, vzhledem k práci s odlišnými věkovými skupinami. Toto je tedy hromadné shrnutí učitelských odpovědí.

1. *Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy?*

Z výpovědí učitelů na tuto otázku vyplývá, že jejich profese vyžaduje citlivý přístup jak k tématům výuky, tak žákům či studentům a v té souvislosti také empatii a citový vklad. Nezbytná je schopnost hledat nová řešení výtvarných úkolů, nekonečnou variabilitu, flexibilitu, schopnost kompromisu a reflexe. Tato profese není rutinní záležitostí, představuje náročné povolání, spojené s nekončícím procesem sebevzdělávání a formální přípravou vzhledem ke kurikulárním dokumentům.

2. *Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?*

Tvorbu žáků učitelé vystavují většinou v prostorách školy, konkrétně na chodbách, v této souvislosti pak řeší reflexi vystavených prací. Prezentují tvorbu všech žáků. Pokud v této souvislosti potýkají s něčím dalším, tak např. jsou to technické obtíže při instalaci a uplatnění digitálních způsobů prezentace.

3. *Z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?*

Jedním z důvodů je sdílení pozitivního zážitku a úspěchu tvorby, který výtvarné práce přináší, nejen s kolegy. Dále podstatná zpětná vazba z okolí a také potřeba informovat okolí o výsledcích práce ve výuce – ukázka vzdělávacích témat. Dalším důvodem je estetizace školního prostředí, zároveň prezentace tvorby na základě požadavků a očekávání vedení vzdělávací instituce, v neposlední řadě důležitost motivace žáků.

4. *Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?*

Odpověď je jednoznačná. Prezentovány jsou vždy všechny práce žáků bez selekce. V případě nutnosti výběru dochází k hromadné konzultaci s žáky nebo kolegy pedagogy. Toto se týká prezentace na úrovni základního a gymnaziálního vzdělávání, v případě vysokoškolského vzdělávání nečiní výběr pedagog, ale vede studenty, tak, aby dokázali vybírat a nacházet to vhodné ve své tvorbě.

5. *Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?*

Zpětná vazba přichází často a z bezprostředního okolí, tedy v rámci školního prostředí od žáků, kolegů pedagogů a vedení.

6. *Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?*

Odpovědi na tuto otázku v sobě nesou především negativní konotace, souvisí s nesouhlasným postojem vůči těmto typům výtvarné prezentace.

7. *Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?*

Zde lze velmi stručně shrnout, že učitelé podporu v dané vzdělávací instituci a jejím vedení mají vždy.

8. *Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky?*

Z odpovědí je zjevné, že jsou výtvarní pedagogové ve svých požadavcích nenároční. Dokážou zacházet s pomůckami a materiály, jež nepředstavují finanční nákladnost. Pokud však finanční prostředky potřebují, opatřují si je v rámci vzdělávací instituce, ve které působí.

V základním shrnutí učitelských odpovědí jsem se snažila být objektivní a nehodnotit k čemu významy odpovědí směřují. Nyní se ale k celkovému shrnutí a částečně subjektivnímu hodnocení dostávám. Na základě odpovědí na první otázku dotazníku, jasně vyplývá, že učitelé výtvarné výchovy evidentně primárně nejmenují důležitost prezentace tvorby žáků, jako by ji ani za součást profese nepovažovali, neboť ji vůbec nezmiňují. Ovšem, její důležitost, jak se v následujících odpovědích vyjevuje, samozřejmě chápou. Jsou si vědomi jejího přínosu a své místo v rámci pracovní náplně má. V této souvislosti můžeme uvést zásadní rozdíl, který se vztahuje k profesi výtvarného pedagoga a kurátora výstavy a který vyplývá z odpovědí na první otázku. Tím rozdílem je pořadí preferencí, na kterém místě se nachází výstava u učitele výtvarné výchovy a na kterém u kurátora.

Zatímco u kurátora je na místě prvním a je pro něj nepostradatelná, představuje v zásadě hlavní pracovní náplň, je nejpodstatnějším prvkem jeho profese, tak u učitele výtvarné výchovy se nachází na jednom z odlehlých pořadí. Kurátor se věnuje výstavě, uměleckým dílům a jejich tvůrcům, pedagog se věnuje žákovi, který se projevuje a proměňuje v procesu výtvarného vzdělávání. (O dalších rozdílnostech v profesích jsem se již zmiňovala v kapitole 1. 2., konkrétně 1. 2. 5.)

Každý učitel „výtvarky“, který je často sám tvůrcem, je individuální osobností s vlastním výtvarným názorem, přístupem k tvorbě, pojetím výuky a množstvím oborové praxe. A proto i odpovědi každého z nich ve svém celku ukazují jeho osobnost, individualitu a přístup nejen k výtvarné výchově, ale i konkrétně diskutované prezentaci tvorby.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, v jaké roli se nachází učitel výtvarné výchovy, vzhledem k prezentaci výtvarné tvorby žáků a nakolik se tato role setkává s rolí kurátora, pořadajícího výstavy v galerijním prostředí. Snažila jsem se odhalit případné momenty setkání (souvislosti) nebo alespoň vzájemného přiblížení jejich pracovní náplně. Po důkladném studiu obou profesí nejen v literárních pramenech, ale také na základě osobních výpovědí, docházím ke zjištění, že se tyto profesní role rozhodně zcela neprolínají a jsou v mnohém velmi odlišné.

Ke spolupráci ovšem mezi zmíněnými profesemi dochází, např. v případě zprostředkování výtvarného umění žákům, edukativních programů, galerijních animací, na kterých se kurátoři podílejí. Jednoznačně však není možné, aby tak, jak je kurátorsky zacházeno s tvorbou výtvarných umělců, v jejichž tvorbě je jistý záměr, bylo zacházeno s dětskou (žakovskou) výtvarnou tvorbou, v případě její prezentace.

Na základě výpovědí učitelů dospívám k názoru a podstatnému zjištění, že výtvarné pedagogii vystavování žakovské tvorby zrovna ze „židli nezvedá“, jistou důležitost tato činnost má, přesto nepředstavuje to nejpodstatnější, na co se učitelé v rámci tvořivého vzdělávacího procesu zaměřují.

Vzhledem ke zkoumání učitelovy role a její podobnosti s kurátorem, mohu říci, že v běžné praxi výtvarné výchovy učitel rozhodně neplní roli kurátora - ani v nejmenším. Důvody, jež je vedou k prezentaci tvorby, ať už dětí, žáků nebo výtvarných umělců, jsou odlišné. Vystavuje-li tvorbu učitel – neprovádí selekci. Vystavuje všechny výtvarné práce vzdělávacího tvořivého procesu, který je mnohem podstatnější než jeho samotný výsledek. Důvodem je motivace žáků, prezentace toho, co ve výuce vzniká, didaktického zpracování témat, získání zpětné vazby, sdílení s druhými. Vystavuje-li kurátor, zaměřuje se na zpracování vlastního tématu pomocí uměleckých děl. Činí výběr vysokého umění a publikum, poskytující mu zpětnou vazbu, bývá z velké části odborné.

Bylo by zajímavé pojednat část, zabývající se výzkumem role učitele v rámci prezentace školní výtvarné tvorby, mnohem obsáhleji. Pro aktuální potřeby práce byl

výzkum záměrně realizován velmi skromně. V části výchovně-vzdělávací a výtvarné bylo cílem „dokreslit“ a podtrhnout teoretická hlediska práce a ukázat jejich aplikaci v praxi výtvarné výchovy.

Doufám, že tato diplomová práce otevírá prostor pro další možné diskuze a zkoumání různých profesních rolí výtvarného pedagoga. (Návaznost by bylo možné hledat např. v tématu Profesní a osobní tendence v roli učitele výtvarné výchovy.) Povolání učitele výtvarné výchovy není „etiketou jediného významu“, a proto přímo vybízí k hledání diskursivních vrstev.

Literatura a ostatní zdroje

- AUMONT, J.; *Obraz*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2012. ISBN 978-80-7331-165-0.
- BALEKA, J.; *Výtvarné umění. Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1909-7.
- BELTING, H.; *Konec dějin umění*, Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0856-8.
- BLÁHA, J.; *Estetická výchova pro střední školy. 2. díl*. Praha: Scientia Medica, 2001. ISBN 80-58826-71-9.
- CIKÁNOVÁ, K.; *Tužkou, štětcem nebo myší*. Praha: Aventinum, 1998. ISBN 80-7151-031-9.
- ČÁP, J., MAREŠ, J.; *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- FREMLOVÁ, V.; *Kurátorský experiment i a II*. Ústí nad Labem: Fakulta užitého umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2007. 978-80-7044-936-3.
- FRIEDLOVÁ, M.; *Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1997-8.
- FULKOVÁ, M.; *Diskurz umění a vzdělávání*. Jinočany: H&H, 2008. ISBN 978-80-7319-076-7.
- GOODMAN, N.; *Jazyky umění. Nástin teorie symbolů*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1519-8.
- HENDL, J.; *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HORÁČEK, R., KŘEPELA, P. (eds.); *Veřejný diskurs výtvarného umění*, Brno: Masarykova Univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5390-8.
- HORÁČEK, R.; *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.
- HORÁČEK, R.; ZÁLEŠÁK, J.; *Aktuální otázky zprostředkování umění. Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8.
- HORÁK, O.; *Místa počínání. Historie výstavních prostorů u nás od 19. st. po současnost*. Praha: Komunikační prostor Školská 28. ISBN 978-80-254-8775-4.
- JOHNOVÁ, R.; *Marketing kulturního dědictví a umění*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2724-0.
- KORECKÝ, D.; *Médium kurátor: Role kurátora v současném českém umění*. Praha : Agite/Fra ve spolupráci s VŠUP Praha, 2009. ISBN 978-80-86603-51-3.

- KULKA, T.; *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2000. ISBN 80-7215-128-2.
- KULKA, T., CIPORANOV, D. (eds.); *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20.století*. Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-46-5.
- KULKA, J.; *Psychologie umění*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2329-7.
- Lektorské oddělení NG, *Programy pro školy a zájmové skupiny ve stálých expozicích Národní galerie v Praze*. Praha: Národní galerie v Praze, 2011. ISBN 978-80-7035-444-5.
- KYRIACOU, CH.; *Klíčové dovednosti učitele. Cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-965-8.
- LAMAČ, M.; *Myšlenky moderních malířů*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0087-0.
- MAREŠ, J., SLAVÍK, J., SVATOŠ, T., ŠVEC, V.; *Učitelovo pojetí výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
- MORRIS, P.; *a practical guide to fund-raising in schools*. London, New York: Routledge, 2000 (elektronický zdroj, Národní knihovna v Praze)
- NIPOS Artama, *13. Celostátní přehlídka výtvarných prací dětí a mládeže, Komunikace mezi výtvarnou výchovou a uměním*, 2010
- OBRIST, H. U.; *Stručná historie kurátorství*. Kutná Hora : GASK - Galerie Středočeského kraje, 2012. ISBN 978-80-7056-167-6.
- POLAČKOVÁ, Z.; *Fundraisingové activity*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-694-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.; *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-416-8.
- PRŮCHA, J.; *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- PRŮCHA, J.; *Vzdělávání a školství ve světě – základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. vyd., Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- PŘIKRYLOVÁ, K.; *Vizuální gramotnost*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-487-7.
- ROESELVÁ, V.; *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro umělecké základní školy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-129-X.
- SCHUBERT, K.; *The curator's egg : the evolution of the museum concept from the French Revolution to the present day*. London: Ridinghouse, 2009.
- SLAVÍK, J., NOVÁK, J.; *Počítač jako pomocník učitele (Efektivní práce s informacemi ve škole)*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-149-5.
- SLAVÍK, J.; *Od výrazu k dialogu ve výchově*. Praha: Karolinum, 1997.
- SLAVÍK, J.; *Analýza estetického hodnocení ve výtvarné výchově*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1987.

- SLAVÍK, J., NOVÁK, J.; *Informace, databáze a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova, 1991. ISBN 80-7066-502-5.
- SLAVÍK, J., WAWROSZ, P.; *Umění zážitku, zážitek umění. (Teorie a praxe artefietiky 2.díl)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-499-0.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.; *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert Boskovic, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠAMŠULA, P., HAZUKOVÁ, H.; *Didaktika výtvarné výchovy I*, Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.
- ŠEVČÍKOVÁ, J., ŠEVČÍK, J.; *Texty*. Praha: VVP AVU, 2010, ISBN AVU 978-80-87108-18-5.
- THOMSON, D. ; *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů*. Kniha Zlin, 2010. ISBN 978-8087162-58-3.
- UŽDIL, J.; *Mezi uměním a výchovou*. Praha: SPN, 1988. ISBN 14-692-88.
- VANČÁT, J.; *Horizonty vzdělávání učitele výtvarné výchovy*. Praha: Česká sekce INSEA, 1998.
- VAŠUTOVÁ, J.; *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.
- ZÁLEŠÁK, J.; *Kritické umění a kurátorství v nejisté době. Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny*. Praha: Vědecko-výzkumné pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze, 2010, vol.3, no. 8.
- ZÁLEŠÁK, J.; *Umění spolupráce*. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze, 2011. ISBN 978-80-87108-26-0.

Elektronické zdroje:

- <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g> (vstup 20. 2. 2012)
- <http://sketch42blog.com/2012/01/damien-hirst-and-the-complete-spot-paintings/> (vstup 10. 2. 2012)
- http://userweb.pedf.cuni.cz/kvv/_rsrc/katedra_vv/cena_sv_lukase.php (20. 11. 2012)
- <http://www.adra.cz/prvak/vytvarna-soutez> (3. 12. 2012)
- <http://www.advojka.cz/archiv/2007/39/kdo-je-to-kuratorka> (vstup 20. 4. 2012)
- <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/amoya-art-prize-for-schools-gymnazium-prof-jana-patocky-259> (vstup 3. 12. 2012)

<http://www.amoya.cz/cz/aktuality/amoya-art-prize-for-schools-prague-british-school-254>
(vstup 3. 12. 2012)

<http://www.amoya.cz/cz/o-muzeu/co-je-amoya> (vstup 3. 12. 2012)

<http://www.amoya.cz/cz/o-muzeu/co-je-amoya> (vstup 3. 12. 2012)

<http://www.davidcerny.cz/start.html> (vstup 20. 2. 2012)

<http://www.ddmteplice.cz/uploads/video/vyhlaseni-soutezi-a-prehlidek-ve-skolnim-roce-2012-2013.pdf> (vstup 20. 11. 2012)

<http://www.designblok.cz/> (vstup 10. 2. 2013)

<http://www.gymnazium-prazacka.cz/o-skole/vyuka-vytvarne-vychovy#foto> (vstup 12. 1. 2013)

<http://www.mdvv-lidice.cz/> (vstup 20. 11. 2012)

<http://www.nipos-mk.cz/?cat=26> (vstup 15. 4. 2012)

<http://www.proculture.cz/root/tate-modern-od-nevidim-do-nevidim-by-katerina-seda-2818.html> (vstup 20. 2. 2012)

http://www.umeleckevzdelavani.cz/data/DF_sbornik_prispevku_web.pdf (vstup 15. 4. 2012)

http://www.umeleckevzdelavani.cz/data/DF_sbornik_prispevku_web.pdf, s. 134 (vstup 15.4. 2012)

<http://www.volny.cz/zus.pecky/fotovytvarnyobor/index.html> (vstup 12. 1. 2013)

<http://www.wannieckgallery.cz/vystava/5/cz/zus-ve-wannieck-gallery-brno/minule/127>
(vstup 3. 12. 2012)

<http://www.zatlanka.cz/> (vstup 20. 2. 2012)

<http://www.zatlanka.cz/dokumenty/skolni-vzdelavaci-program-2010.pdf> (vstup 20. 2. 2012)

<http://www.zatlanka.cz/galerie-studentske-prace/> (vstup 12. 1. 2013)

<http://www.zsnalise.cz/index.php?Title=ROK%202010-2011%20-%207.%20T%C5%98%C3%8DDA&> (vstup 12. 1. 2013)

<http://www.zus-sternberk.cz/customGallery.php?disc=37> (vstup 20. 11. 2012)

www.nipos-mk.cz (vstup 10. 4. 2012)

www.nipos-mk.cz (vstup 10. 4. 2012)

www.podmodroublohou.cz (vstup 3. 12. 2012)

www.vytvarneprehlidky.cz (vstup 10. 4. 2012)

www.vytvarneprehlidky.cz (vstup 10. 4. 2012)

zdroj <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/transformace-vernissaz-studentskych-praci-273>
(vstup 3. 12. 2012)

<http://www.pedf.cuni.cz/?cat=aktuality&y=2011&menu=0> (vstup 15. 11. 2012)

http://www.pedf.cuni.cz/files/file/PR/Akce/plakat%20-%20schody_tisk.pdf (vstup 15. 11. 2012)

<http://tarantula.ruk.cuni.cz/KVV-1.html> (vstup 15. 11. 2012)

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Helena Milerová**

studijní program: **Učitelství pro střední školy**

studijní obor: **Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy, střední školy a základní umělecké školy**

Děkan fakulty Vám podle zákona č. 111/1998 Sb. určuje tuto diplomovou práci:

Název práce: **Role učitele výtvarné výchovy zaměřená na prezentaci školní výtvarné tvorby**

Zásady pro vypracování:

Ve své diplomové práci se věnujte tématu veřejné prezentace žákovských prací vytvořených v hodinách výtvarné výchovy či v rámci výtvarné zájmové činnosti, včetně prezentace elektronické. Zaměřte se především na osobnost učitele, na to, jak se rozhoduje a jaké cíle sleduje v roli organizátora či kurátora žákovských výstav a prezentací a jako učitel účastníků výtvarných soutěží a přehlídek. Sledujte, v jakém vztahu jsou tyto učitelovy role k jeho vzdělávacím a výchovným cílům, jaký je vztah mezi prezentací žákovských prací a prezentací pedagogické práce učitele. Jaké jsou vztahy mezi reakcemi veřejnosti na vystavené práce a obsahem a zaměřením výuky, jaký je další osud vystavených a prezentovaných prací. Sledujte také, jaké etické otázky týkající se vystavování či dalšího užívání žákovských prací se vynořují a jak je učitelé řeší. Dále zkoumejte roli institucí, které se zaměřují na prezentaci žákovské výtvarné tvorby, na organizování soutěží a přehlídek. Nejvýznamnější z nich charakterizujte z hlediska metodického přínosu pro práci učitele. Věnujte se v této oblasti také mezinárodním soutěžím a projektům. Získejte a zpracujte také informace týkající se financování a hmotného zázemí těchto akcí. V didaktické části práce se zaměřte na aktivní úlohu žáků v oblasti prezentace jejich prací formou společného projektu.

Praktickou část své diplomové práce zpracujte jako individuální koncept, řešící dokumentaci didaktické části, realizovaný ve Vámi zvoleném médiu (kombinaci médií).

Seznam odborné literatury:

Aktuální otázky zprostředkování umění.(ed. HORÁČEK, R.; ZÁLEŠÁK, J.) Teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4371-8.

Analýza estetického hodnocení ve výtvarné výchově / Jan Slavík ; Univerzita Karlova ARNHEIM, R.; Zamyšlení nad výtvarnou výchovou. Praha: ČS INSEA, 1997.

Cesty k účinnému fundraisingu, Praha : Spiralis, 2004

BLÁHA, J.; Estetická výchova pro střední školy. 2. díl. Praha: Scientia Medica, 2001. ISBN 80-58826-71-9.

- HAJDUŠKOVÁ, L., Profesní a osobní tendence v roli učitele výtvarné výchovy, rukopis
HORÁČEK, R.; Galerijní animace a zprostředkování umění. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.
JOHNOVÁ, R. : Marketing kulturního dědictví a umění, Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2724-0
KŘÍŽOVÁ, I.: Sponzoring a možnosti využití dalších zdrojů ve financování škol, 2006
MAREŠ, J., SLAVÍK, J., SVATOŠ, T., ŠVEC, V.; Učitelovo pojetí výuky. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
MORRIS, P.: A practical guide to fund-raising in schools, London, New York: Routledge, 2000
PATOČKA, J.; Ideály umělecké výchovy a půda české skutečnosti. Praha: 1902.
PODLIPSKÝ, R., Estetické normy ve výuce výtvarné výchovy, rukopis
PRŮCHA, J.; Vzdělávání a školství ve světě – základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4
PRŮCHA, J.; Učitel. Současné poznatky o profesi. Praha: Portál, 2002.
SLAVÍK, J., Dětská zkušenost s výtvarným projevem a vizuální kulturou, informace z výzkumu NIPOS
SLAVÍK, J., Hodnocení v současné škole – východiska a nové metody pro praxi
SLAVÍK, J., Umění zážitku, zážitek umění; teorie a praxe artefietiky, I. Díl
Umění: prostor pro život a hru. Kurátor výstav / editor Martina Friedlová, Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci,
UŽDIL, J.; Mezi uměním a výchovou. Praha: SPN, 1988. ISBN 14-692-88.

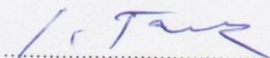
Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Kitzbergerová Leonora, Ph.D.**

Oponenti:

Konzultanti: **Bc. Kottová Karina, M.A.**

Datum zadání diplomové práce: 05.11.2010

Termín odevzdání diplomové práce: dle harmonogramu příslušného akademického roku

Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne 09.01.2012

Seznam vyobrazení v textu

Obr. č. 1: prezentace žákovských prací, International School of Prague, foto Mgr. Petr Dimitrov

Obr. č. 2: prezentace žákovských prací, International School of Prague, foto Mgr. Petr Dimitrov

Obr. č. 3: Webová galerie ZUŠ Pečky, zdroj <http://www.volny.cz/zus.pecky/fotovytvaryobor/index.html>

Obr. č. 4: Webová galerie Gymnázium na Zatlance, zdroj <http://www.zatlanka.cz/galerie-studentske-prace/>

Obr. č. 5: Webová galerie Gymnázia na Pražačce, zdroj <http://www.gymnazium-prazacka.cz/o-skole/vyuka-vytvarne-vychovy#foto>

Obr. č. 6: Webová galerie ZŠ na Líše, zdroj <http://www.zsnaalise.cz/index.php?Title=ROK%202010-2011%20-%207.%20T%C5%98%C3%8DDA&>

Obr. č. 7: Oficiální pozvánka k výstavě ZUŠ ve Wannieck gallery, zdroj <http://www.wannieckgallery.cz/vystava/5/cz/zus-ve-wannieck-gallery-brno/minule/127>

Obr. č. 8 : Pozvánka na výstavu TRANSFORMACé, zdroj <http://www.amoya.cz/cz/aktuality/transformace-vernissaz-studentskych-praci-273>

Obr. č. 9: Pozvánka k výstavě na schodech, autor Veronika Stojanová

Obr. č. 10: Vernisáž výstavy na schodech, foto archiv autorky

Obr. č. 11: Damien Hirst, Fyzická nemožnost smrti v mysli někoho živého, 1991, Sklo, ocel, silikon, žralok a 5% roztok formaldehydu, 213,4x640,1x213,4 cm, zdroj

Obr. č. 12: David Černý, Entropa, 2009, materiál 1650 x1650 cm, zdroj

Obr. č. 13: výtvarná práce „My“ studentek Jana Dusílková, Zuzka Hynštová, fotoarchiv autorky

Obr. č. 14: výtvarná práce „Společnost“ studentek Laura Ramadani, Eliška Bujoková, Antonie Zahnová, fotoarchiv autorky

Obr. č. 15: výtvarná práce „Jídelní lístek“ studentek Adéla Davidová, Ola Osintseva, Kateřina Glozlová, Adéla Očenášková, fotoarchiv autorky

Obr. č. 16: výtvarná práce s názvem „ Myšlenka“, Lam Thi Que Huong (Ivanka), fotoarchiv autorky

Obr. č. 17: ruční provedení návrhu na leporelo

Obr. č. 18: ukázka jedné strany leporela o projektu Koncept na Zatlance

Obr. č. 19: Návrh vzhledu webové stránky

Obr. č. 20: návrh 1. a 2. strany prezentace v PDF formátu

Obr. č. 21: ukázka otevřeného kódování odpovědí učitelů výtvarné výchovy, autorka

Seznam příloh

Příloha č. 1: dokument informující o Výstavě na schodech

Příloha č. 2: Propagační materiály k Výstavě na schodech (pozdávka, plakát, program vernisáže) autor Veronika Stojanovová, 2011

Příloha č. 3: PowerPoint prezentace pro výuku výtvarné výchovy v 2. J ročníku Gymnázia na Zatlance, přiložena na cd

Příloha č. 4: Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy - PhDr. Jan Šmíd, PhD.

Příloha č. 5: Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Petr Dimitrov

Příloha č. 6: Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Ivana Bendíková

Příloha č. 7: Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – PhDr. Leonora Kitzbergerová, PhD.

Příloha č. 8: Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Pavel Rajdl

Příloha č. 9: Transkript rozhovoru s Mgr. Zdenou Syneckou, audio nahrávka přiložena na cd

Příloha č. 10: Transkript rozhovoru s Bc. Karinou Kottovou, M.A., audio nahrávka přiložena na cd

Příloha č. 11: Otázky a odpovědi, kurátor Mgr. Jan Zálešák, PhD.

Příloha č. 12: Transkript rozhovoru s Eliškou Sormovou, Gymnázium na Pražačce, audio nahrávka přiložena na cd

Příloha č. 13: Otevřené kódování dotazníků, přiloženo na cd

Příloha č. 14: fotodokumentace průběhu výuky na Zatlance, přiloženo na cd

Příloha č. 15: fotodokumentace výstavy TRANSFORMAcé studentů Gymnázia na Pražačce, přiloženo na cd

Příloha č. 16: Výpovědi z výuky studentů na Zatlance, transkript, přiloženo na cd

Příloha č. 17: Leporelo, fyzický artefakt

Přílohy

Příloha č. 1:

Idea projektu Výstava na schodech

Projekt nese pracovní název Výstava na schodech a vznikl z iniciativy studentské rady. Jedná se o kolektivní prezentaci děl všech studentů všech ročníků s aprobační VV vzniklých za jeden semestr. Výstava by byla přístupná jak studentům tak i veřejnosti. Přihlášené práce budou selektovány jen v nejnútnejších případech, jelikož si tento projekt klade za jeden z cílů osvobodit se od jakéhokoli oficiálního hodnocení. Má vést k toleranci a samostatnosti. Schopnost si svojí práci obhájit bez obav a bez negativních následků. Nejde ani o výhru v soutěži ani o známku či zápočet, jde o komunikaci mezi studenty, o vzájemnou konfrontaci děl, setkávání a diskutování. A to nejen v úzkém okruhu studentů VV. Přáním organizátorů projektu Výstavy na schodech je totiž vytvořit tradici každoroční studentské sešlosti – stmelující akce napříč aprobačními i ročníky – jakési rozloučení s minulým semestrem a přivítání nového. V tom je také největší rozdíl oproti Ceně sv. Lukáše, kterou katedra VV za laskavé finanční podpory Fakulty každoročně pořádá. Navíc, chceme vystavit i studijní kresby, malby a další zdánlivě odlišné práce.

Chceme, aby vznikla možnost pro všechny studenty prezentovat všechny své výsledky v celoročním snažení na škole. po zkušenostech z předchozích ročníků již známe situaci, kdy je pro člověka zklamáním to, že skončí nějaký časový úsek bez jeho uzavření, kterým se stává výstup na veřejnosti. Pak se jeho práce stává pro něj samého bezcennou nebo na druhé straně přehnaně citovou záležitostí. Chtěli bychom to změnit a pomocí ostatním nalézt závažnost a hodnotu, toho co dělají. V neposlední řadě samozřejmě navázání komunikace mezi studenty znamená formování vlastních myšlenek a vymezení se ve způsobu výtvarného vyjádření. Jde nám o sebereflexi, prezentaci a vedení dialogu.

Organizační skupina

na sklonku akademického roku 2007/2008 byla studentskou radou pověřena první tříčlenná skupina organizátorů, a to k přípravě a organizaci celého projektu Výstavy na schodech.

Úkolem každé nově zvolené organizační skupiny je vzájemná spolupráce, časový rozvrh akce, její prezentace, výběr prací, získání finančních prostředků, vytipování adekvátních výstavních prostor a jejich zabezpečení. Členové organizační skupiny se snaží zajistit dobrou úroveň celého projektu, který zvýší prestiž oboru Učitelství výtvarné výchovy a také seznámí fakultu i veřejnost s činností KVV.

Organizátoři pro akademický rok 2008/2009: Jitka Pospíšilová, Kryštof Vancl, Petr Pečenka

Organizátoři pro akademický rok 2009/2010: Petra Stoklasová, Markéta Holbová, Petr Hübner

Organizátoři pro akademický rok 2010/2011: Helena Milerová, Veronika Stojanovová, Andrea Michálková

Místo a datum konání

Jako nejsnadnější a finančně dostupné se nám jeví možnost uspořádat výstavu i doprovodné studentské akce v prostorách naší školy. Kromě nízkých finančních požadavků nás k tomu inspiroval zajímavě členěný prostor budovy, zejména v okolí vedlejšího schodiště a prázdné stěny, které k podobné akci přímo vyzývají.

Tento prostor bychom využili, zkulturnili a po skončení akce uvedli do původního stavu.

Prostor budovy umožňuje zajímavé rozčlenění výstavy do několika bloků, které se vzájemně neruší ani nebudou překážet každodennímu životu školy. Budova

poskytuje dostatek prostoru i pro plošné práce větších rozměrů, prostorové objekty, videoprojekce či případné hudební vystoupení.

Možné další využití prostor pro výstavu děl:

Vedlejší schodiště – Kresba a studijní malba

Okolí schodiště (chodba 2. Patro) – volná malba

Okolí schodiště (chodba 3. Patro) – grafika

Panely ve 3. Podlaží – fotografie

Volná místa – objekty

Pro akademický rok 2010/2011 byl zvolen termín konání této akce na začátek měsíce května, kdy ještě probíhá výuka, studenti jsou v relativně pozitivním studijním rozpoložení. Především je provoz na fakultě v plném proudu a výstava tak může oslovit více diváků/návštěvníků.

Volíme tedy termín od 2. 5. (den konání vernisáže) do 20. 5. 2011.

Zabezpečení a instalace výstavy

Výstavu budou hlídat sami studenti. To by mělo znemožnit podobné excesy jako je odcizení nebo poškození vystavených děl. Přesto, toto stoprocentně nelze zaručit, proto budeme vystavovat s vědomím tohoto rizika.

Vzhledem k tomu, že byl v loňském roce za finanční podpory Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze nainstalován závěsný systém, který splnil veškerá naše očekávání, k vystavení výtvarných prací bude použit právě ten. Instalace obrazů a objektů nebudou narušovat žádné bezpečnostní parametry v souladu s bezpečností školy. Dále se zaručujeme, že prostory uvedeme do původního stavu a nijak je nezneškodíme.

Vernisáž

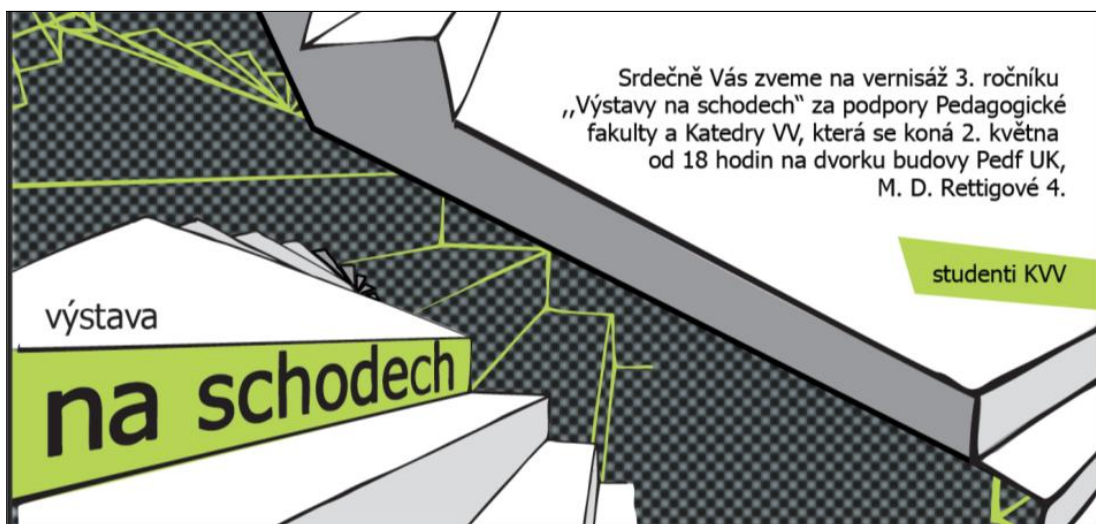
Vernisáž se dle našeho plánu bude konat v pondělí 2. 5. 2011. Začátek bude v 18.00 hodin a konec ve 22.00 hodin. Tyto údaje vychází z kladné loňské zkušenosti s 2. ročníkem této akce.

Podmínky ohledně provozu a doby otevření budovy si zajistíme a vše si samostatně domluvíme s firmou, která nově zabezpečuje budovu pedagogické fakulty. O úklid po skončení vernisáže i celé výstavy bude též postaráno.

Samotný program vernisáže se bude skládat z hudebních, tanečních a divadelních vystoupení, také z video-projekce. Dále je v plánu prezentace a drobný prodej užití tvorby studentů katedry výtvarné výchovy a také zajištění občerstvení.

To vše bude probíhat opět na dvoře fakulty, doufejme tedy v příznivé klimatické podmínky.

Příloha č. 2:

Pedf UK / M.D. Rettigové 4 / Praha 2

výstava studentů KVV Pedf UK

2/5 - 20/5/2011

vernisáž / 2/5/2011 / 18:00 - 22:00
na dvorku fakulty

program / ženy - muži / víno - pivo
zpěv - hudba - tanec

výstava

na schodech

program vernisáže

2/5/2011

18:00 / nevšední záhájení

18:10 / slavnostní projev

18:25 / nevšední pokračování

18:35 / DJ's / Slam & John T.

19:15 / hudba tělem i dechem

19:30 / DJ's + módně-nemódní
přehlídka

20:30 / fanfán tulipán

21:00 / DJ's

21:30 / tanec s poi

22:00 / všední konec

výstava

na schodech

Příloha č. 4:

Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy - PhDr. Jan Šmíd, PhD.; Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta UK:

1. Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy?

Péči o studenty lidsky i profesně, intenzivní pozorování, komunikaci, neustálou autoedukaci, propojování zdánlivě obsahově odlišných oblastí, sebereflexi, kreativitu,

improvizaci, schopnost adekvátně řešit vzniklé problémy, hledání cest k dosažení smysluplného výsledku s možností využití výstupů z výuky dále v praxi či v životě.

2. Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?

Na základě „konstrukce“ a obsahu kurzu PREZENTACE DĚTSKÉ VÝTVARNÉ TVORBY“ s nutným přihlédnutím k možnostem současných technologických nástrojů.

Na ZŠ formou prezentace dataprojektorem, interaktivní tabulí, fotovýstavou...

3. Z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?

V rámci hodnocení dosažených(realizovaných) autorských artefaktů formou prezentačních cyklů, semestrálních skupinových výstav daného ročníku a typu studia.

4. Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?

Fotografické cykly, solitérní fotografie jako autorské zprávy, portfolia, fotografie v kombinaci s jiným výtvarným médiem. Výběr dělám, postupně si výběry musí dělat i studenti (a čím více náročnější) a přináší to pozitivní výsledky ve smyslu hledání a definování odlišných kategorií kvality. Omezení je mnohdy cesta k hledání obrazové kvality.

5. Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?

Ano, poměrně intenzivní - pokud jsou práce vystaveny veřejnosti, kromě toho i ve výuce při skupinových reflexích mezi studenty a při diskuzích o tématu, problému, podnětu...

6. Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?

Jako výtvarník ano, jako pedagog umožňuji studentům zprostředkovat kanály k informacím o výstavních akcích, dále společné třídní přehlídky na fakultě.

7. Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?

Rozhodně ano.

8. Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky?

Od instituce, kde pracuji. Vedení školy zajistí finanční podporu. Stejně tak tomu bylo u veškerých aktivit řešených v průběhu mého působení na dvou ZŠ.

Příloha č. 5:

Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Petr Dimitrov, International School of Prague

1. Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy?

Celkovou koncepci a přípravu výtvarného programu daného stupně školy. Koordinaci s ostatními stupni pro vytvoření konzistentního a přirozeného celoskolního výtvarného programu, který zohledňuje věková specifika dětí a podporuje jejich růst. Přípravu a vedení hodin. Hodnocení studentské práce a feedback studentům (vysvědčení ...). Integraci výtvarné výchovy v interdisciplinárních aktivitách školy. Rozpočet, objednávku materiálů atd.

2. Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?

Po ukončení projektu vystavuji všechny žakovské práce s popisem projektu.

3. z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?

Vystavuji všechny práce z důvodu prezentace výtvarného programu, jako formu motivace a zadostiučinění žákům, a protože je to očekávání školy.

4. Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?

Všechny.

5. Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?

Neformální zpětnou vazbu od kolegů a vedení, od žáků.

6. Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?

Ne.

7. Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?

Ano.

8. Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky?

Mám svůj roční rozpočet, který dostatečně pokryje materiály na realizaci žakovských prací. V loňském roce jsem dostal od rodičů finanční dotaci na realizaci sochařského projektu žáků a jeho realizace.

Příloha č. 6:

Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Ivana Bendíková, ZŠ Ohradní, Praha

1. Co reálně v praxi obnáší Vaše profese (role) učitele výtvarné výchovy?

Neustálé hledání kompromisů a toho, jak skloubit mé představy o výtvarné edukaci s tematickými plány školy, které nejsou zcela podle mých představ (zvolená témata, techniky). Dále radost z toho, když děti začnou objevovat zákoutí výtvarného umění, o nichž předtím nevěděly a když se na své okolí začnou pečlivě a zvědavě dívat.

2. Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?

Práce žáků prezentuji v prostorách školy k tomu určených (nástěnky ze sisalu na chodbách), dále na webových stránkách třídy a dále kdekoli ve třídě.

Presentace prací na webu je náročná především časově. Z tohoto důvodu jsem rychle opustila scanování jednotlivých prací a práce jen fotím. Jejich nahrání na stránky a drobný popis ale také zabere nějaký čas. Pro děti je umístování jejich prací na web přínosné. Vrátime se totiž při zapisování projektů a prací ještě jednou k procesu tvorby a k výsledkům. Děti mají možnost shrnout vše, co pro ně bylo důležité. Týká se to většinou toho, co si zapamatovaly, když mluvíme o nějakém umělci či jeho tvorbě, co jim stále vrtá hlavou, jak obtížný a zábavný byl pro ně výtvarný úkol, co za problémy musely řešit, jak jsou spokojeni s výsledky aj. Také mají možnost díky prezentaci na webu získat zpětnou vazbu i od rodičů.

Při umístování na nástěnky se setkávám spíše s problémy technického a estetického rázu. Umístování prací je možné pouze za pomoci kolíčků, které někdy samotnou práci ruší. Dále musí práce sledovat linie provazu, které se ne vždy nachází tam, kde je potřebujete. Když chci instalovat práce všech studentů, některé musí být ve značné výšce. Takové umístění se mi příliš nelíbí a také potřebuji k realizaci štafle!

3. Z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?

Vystavení prací je pro mě jakýmsi završením procesu tvorby a její reflexe. Pro děti je to také možnost, jak se prezentovat před ostatními spolužáky, učiteli, popř. rodiči; ukázat, čím jsme se zabývali. Dále si myslím, že to oživí prostory školy a děti i já se na výtvarné práce každé ráno při cestě do třídy rádi koukáme.

4. Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?

Většinou se snažím prezentovat práce všech žáků. Tomuto také přizpůsobuji výtvarné úkoly, které mohou zvládnout všechny děti (i ty, které nejsou kreslířské ani malířské typy) a které jsou pro ně zároveň nějakou výzvou. Samozřejmě musím také respektovat tematické plány školy a zařazovat i úkoly, u kterých je více patrný vyžralý

projev některých žáků a u kterých děti (především s IVP – disgrafie) cítí, že ne zcela uspěly (např. portrét, postava v pohybu).

Práci nevystavím pouze tehdy, dohodneme-li se na tom s autorem i se zbytkem třídy a uzná-li žák, že výtvarný úkol odbyl. To se stává jen zřídka. Děti to ale hodnotí jako spravedlivé. Děti do okamžitého plnění úkolů nenutím, myslím si že výtvarná tvorba je individuální záležitost a někdo potřebuje delší čas na promyšlení. Negativně hodnotím ale když za celou lekci žák odevzdá pouze minutovou práci.

5. Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?

Zpětnou vazbu získávám často od dětí ze své třídy, které jsou na práce hrdí. Kolegyně si vždy všimnou nové nástěnky, někdy ji pochválí, někdy se mě ptají, jestli je zvolené téma v tematickém plánu. Při první instalaci prací jsem dostala od vedení prosbu na předělání se slovy, že nástěnka je příliš avantgardní a že se nehodí před blížící se třídní schůzkou. Z nástěnky jsem odstranila dětské portréty, z nichž byla asi jedna třetina „nezdařilá“ a umístila jsem na ni jiné práce, a to v konvenčním rozmístění. Jedna práce vedle druhé se stejnými mezerami. To se již setkalo s kladným ohlasem.

6. Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?

Přehlídky, soutěže - Zatím ne. Účastnili jsme se jedné výtvarné dílny a návštěvy Veletržního paláce NG a dále expozice po Sametu v Domu u Zlatého prstenu (GHMP). V plánu máme návštěvu výstavy Kryštofa Kintery (duben) a další edukační program v NG (červen).

7. Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?

Ani nepodporuje, ani nezavrhne. Bez výraznější zpětné vazby.

8. Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky?

Žádné finanční prostředky nevyužívám. Pouze vstupy na výstavy a pomůcky na vv – hradí rodiče.

Příloha č. 7:

Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – PhDr. Leonora Kitzbergerová, Gymnázium na Zatlance, Praha

1. Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy?

Být neustále ve střehu a hledat taková témata, která studenti přijmou jako svoje. Nedá se spoléhat na to, že se téma osvědčilo letos a bude dobře přijato i napřesrok. Pro každý ročník, někdy pro každou třídu, je nutné vytvářet jejich vlastní verze „na míru“.

2. Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?

Snažím se vždy vystavit na nástěnce na chodbě celou sérii, to znamená všechno, co ve třídě k tématu vzniklo. Nejvíc řeším komický problém podepisování – či přesněji nepodepisování prací studenty, protože jednak tím dávají najevo lhostejnost k výsledkům své práce, která mě zlobí, a jednak mám stále nějaké práce, k nimž hledám autory, abych jim je mohla vrátit.

3. Z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?

Vystavuji je proto, že mě pořád fascinuje a dojíímá nekonečná tvořivost, humor, křehkost, inteligence, překvapivost různých řešení a chci se aspoň trochu podělit s kolegy a návštěvníky školy o ten zážitek.

4. Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?

Už jsem odpověděla k číslu 2.

5. Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?

Jsem ráda, když mi lidé řeknou, že se jim to líbí. Ještě raději jsem, když dají najevo, že chápou, o co mi šlo

6. Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?

Nerada, skoro ne.

7. Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?

Vedení nebrání, tedy podporuje.

8. Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky? V podstatě ano, financuje. Ale většinou nic speciálního nevyžadují.

Příloha č. 8:

Dotazník pro pedagogy výtvarné výchovy – Mgr. Pavel Rajdl, ZUŠ Kolín

1. Co reálně v praxi obnáší profese učitele výtvarné výchovy.

Dřinu, ale i společné objevování světa vnitřního i kolem nás, otvírání očí i srdcí

2. Jak prezentujete tvorbu žáků? Co v této souvislosti řešíte?

Výstavky ve třídě, společná roční výstava VO, vybrané výt. soutěže –

3. Z jakých důvodů vystavujete nebo nevystavujete práce žáků?

Porovnání kvality, udržení standartu výsledků děts. Tvorby, ale i ukázání nezvyklých výt. i myšlenkových řešení

4. Jaké práce prezentujete? Děláte nějaký výběr, pokud ano, proč?

Ve třídě hodnotí sami děti s reakcí uč., na větší akce výběr učitele, případně výběr celého kolektivu výt. pedagogů

5. Získáváte zpětnou vazbu, odezva na vystavené, reakce okolí?

Samozřejmě a jsem za ně rád.

6. Účastníte se nějakých výtvarných přehlídek, výstav, soutěží?

V posledních letech hlavně Lidice, považuji mez. výt. výstavu za kvalitní, dostatečně otevřenou,

Sám pracuji v porotě.

7. Podporuje vaše výtvarné, výstavní projekty vedení školy?

Ano, ředitel výtvarník.

8. Kde získáváte finanční prostředky na realizaci? Zajistí vedení školy finanční prostředky?

V základní míře zajistí ZUS.

9. Co si myslíte o prezentaci prací žáků na webu?

Jedna z možných forem, ale může klamat-i nekvalitní práce, může vyjít lépe, než jaká skutečně je.

Je to jen jakýsi náhled...

Příloha č. 9:

Rozhovor s Mgr. Zdenou Syneckou, 12. 4. 2012, Nipos ARTAMA

S: V podstatě mám být odborným poradcem, u kterého se soustřeďují záležitosti v rámci zájmové činnosti. Jedná se o velice iluzorní věc, protože touto zájmovou výtvarnou činností se zabývají kantoři, kantoři, kteří opět učí na školách. Odtud se to opět přenáší na školy a my jsme hrozně hrdí na to, že ačkoli jsme skromní, tak jsme nejlepší. To

se vždycky smějí, protože v podstatě od mých kurátorů a od mé odborné rady vycházejí impulsy k novátorství ve výtvarné výchově. V současné době jsou sice nové osnovy, pořád je vše ve vývoji, ale nám jde v přehlídkách, které jsou jako trienále, tedy v trojletém období, o to, aby tam byly vždy nejnovější trendy, kterými by se měla ta škola, respektive zájmová výtvarná činnost, ubírat. Mám na mysli, aby opravdu se dělalo něco na úrovni a něco, co je nové a co tedy výuku výtvarné výchovy postaví na vyšší stupeň.

Mám pro vás zde takovou anotaci, která vám ukáže, o co nám vlastně jde. Nejedná se mi o ten vlastní výstup toho dítěte, aby byl krásný, abych já na té přehlídce ukázala, že to jsou nádherné dětské obrázky, ale mě jde o to, aby se tam ukázala metodická činnost kantora. My se zaměřujeme na kantory, pořádáme pro ně semináře, učíme je tyhle nové věci, informujeme je o těch nových věcech a vždycky si vezmeme takové téma, které momentálně hýbe dobou.

Deset přehlídek bylo v Jihlavě, ale já jsem to vzala do ruky vlastně od Českého Krumlova. Tam jsme si řekli, co hýbe dobou, komunikace, a vzali jsme to jako komunikaci v nejširších souvislostech. Hlavní téma té přehlídky byla komunikace, a protože už tenkrát jaksi malé děti byli šikovnější na počítači než-li kantoři, tak nám šlo o to, aby i ti kantoři s tím začali pracovat. Vy jste mladí, vy jste k tomu vedení, ale moje generace se to musela učit a co si budeme namlouvat, ona každá novota je pro staršího člověka jaksi obtížná. Toto bylo zásadní. Za další tři roky jsme měli přehlídku v Litomyšli a tam jsme vlastně pokračovali, protože to je nekonečná možnost. Když jsme potom dělali zase za další tři roky přehlídku, tzn. v Písku, tak jsme si uvědomovali, že by bylo dobré mluvit o komunikaci mezi výtvarnou výchovou a výtvarným uměním, neboť je to nyní žhavé téma. Přehlídka v Písku byla úžasná, jednak jsme měli báječný prostor ve sladovně, kde byla výstava na tři poschodí. Tudíž obrovské sály a úžasné vedení sladovny, které nám šlo nádherně vstříc, takže přehlídka v Písku byla opravdu zatím největší klad, který jsme udělali.

Přehlídky bývají vždy hojně navštívené dětmi, školami, kantory a rodiči, čili ono to má velký dopad. Především chceme, aby na přehlídce byly zastoupeny základní umělecké školy, kroužky a soukromé kroužky, a to proto, že jsou také soukromé ateliéry.

Samozřejmě se tam dostanou i základní školy, proč ne? Pokud mají zájem, tak tam vystavují.

H: a ten zájem je ...?

S: Je, a je veliký. Navíc tato přehlídka nic nevyhazuje, my neděláme selekci, takže kdo nám co pošle, s tím jde na trh.

H: V rámci toho tématu, který vy pro ten ročník vyhlásíte?

S: Přesně tak. Jde pouze o to, že jednoduše musí počítat s kritikou nebo konfrontací. Báječný objev byl v Písku, kde jsme zjistili, že je právě dost mladých kantorů, kteří do toho jdou a nebojí se, což nás velmi potěšilo. Na druhé straně, že jsou i dámy v penzijním věku, který drží krok a velice dobře se k tomu staví.

V příštím roce, který je otazníkovou záležitostí nejen finanční, ale vůbec existenční, našeho ústavu, by měla být čtrnáctá přehlídka. Současnou dobou hýbe vizuální aktivizace v pedagogickém procesu. Toto jsme nadnesli jako téma a nyní nám jde o to, že to chceme realizovat v Litoměřicích. Vždy je náročná práce najít prostor, najít ochotné lidi, ... proto migrujeme po světě. Aktuálně jsem jednala s Litoměřicemi, o prostoru gotického hradu, který je nový a vypadá to tam moc pěkně. Bohužel je prostor pro nás malý, nicméně jsme si s přípravným výborem vymysleli, že nebudeme dělat, to co jsme dělali v Písku, tedy vystavovali fyzické práce. Rozhodli jsme se, že na to půjdeme naprosto novátorsky, i když si možná nabijeme pusku, a to, že budeme chtít vyloženě obrazovou dokumentaci, obrazové zmapování toho, co kantoři s dětmi tvořili. Čili nám jde o fotografie, také o připojení k počítačům, budeme tam mít desky, atd. Nejde tedy o obrázky na stěně, ale jde nám o to, že chceme právě tímto způsobem prezentovat práci kantorů.

H: ... tedy digitální prezentace je adekvátní, dejme tomu, v současné době ...

S: My se nezříkáme, samozřejmě, těch fyzických prací, ale není to účel té další přehlídky. Díky tomu to bude opět jedinečné, protože se to takhle nedělá.

H: ... ale zase je to ten krok dopředu...

S: a je to ten krok dopředu a my máme zkušenosti. Vždy, když toto uděláme, tak se to odrazí na školách. Samozřejmě, že výtvarná výchova není jenom v té oblasti digitalizace (revitalizace), to si nikdo nedělá iluze a byla by to otrava. Fakt je ten, že děti k tomu tíhnou, že ten směr je takový, a že se tomu nemůžeme vyhýbat.

Mám zde pro vás katalog té třinácté přehlídky. Děláme to tak, že se sejde skupina kurátorů, to jsou odborníci, máte je tady potom vyjmenované, kteří se sejdou nad těmi pracemi a každý si vybere svého kantora, který se mu z nějakého důvodu zdá být velmi novátorský a podnětný atd.. Jeho práce si zhodnotí písemně a tento text pak dáváme do katalogu. Tito lidé, kantoři, jsou pak odměněni diplomem. Ti nejlepší dostanou pro motivaci alespoň nějaké knížky, které se mi podaří „vyžebrot“ v nakladatelstvích.

Zde máte vždy uvedeného pedagoga a kurátora, který k tomu něco napsal, tady např. docent Havlík, doktorka Kitzbergerová, Vančát, Svoboda, doktorka Pastorová, doktorka Zikmundová, ta je z Plzně.

H: To znamená, že přece jenom k nějakému výběru dochází a jsou tím pádem jiní kantoři vyloučení?

S: On to není výběr, my prostě chceme ukázat ty špičky. V Písku to vypadalo následovně. V dolním velkém sále byli výtvarné práce dětí, na kterých bylo vidět, jak s nimi kantoři pracují, to byl tzv. výběr, byly ukázky jenom těch špičkových prací. Druhé a třetí poschodí obsahovalo další práce od lidí, kteří o něco usilují, akorát, že byli o stupeň níž, než byli ti vybraní, tak bych to asi řekla. Čili jde o to, aby ti novátoři byli vždycky aspoň trošku vidět, aby byli vyzdviženi.

H: ... já jsem se samozřejmě u vás na webových stránkách , na internetu, vše dozvěděla, nastudovala , abych nešla nějak nepřipravená, takže...

S: Ano, my máme ještě ty výtvarné přehlídky. Toto jsme zavedli od té Litomyšle, myslím. Předchozí přehlídky měly vždy reprízu. Tato repríza ale stála další peníze a opět shánět, kde to bude vystavená, apod. Když jsme přešli na digitální dokumentaci, tak nás napadlo, že není třeba dělat další výstavu, když je možné to vložit na webové stránky a je vyřízeno. na www.vytvarneprehlidky.cz najdete tedy i materiály k těm jednotlivým přehlídkám,

obrazový materiál. Poslední přehlídka není bohužel moc pěkně dokumentovaná na těchto stránkách, kantoři dodali málo materiálů a IT stránky odbyli, ale ta předchozí přehlídka je tam velmi hezky udělaná.

H: Takže se ukazuje, že vlastně ani té webové prezentaci se nelze vyhnout, že je nezbytná a je hodně podpůrná ...

S: Ona je podpůrná, protože ... Dříve se udělala repríza, čtrnáct dní až tři neděle, sbalilo se to a konec ...

H: Tohle je stálý materiál vlastně ...

S: To je materiál, který bude navždy. Jako vy si nyní jdete pro nějaké informace, tak i na ty stránky chodí lidé a hledají tam, co potřebují. Např. i doktorandi nám píší, volají mi a ze také stránek čerpají.“

H: No vidíte, tak to jsem si sem přišla drze pro informace ...

S: To nevadí, jsme informační a poradenské středisko.

H: Když bych se ještě mohla zeptat, co obnáší konkrétně vaše profese obnáší? Kromě toho, že jste tím kurátorem, je to ta střední pozice a koordinátorem, tak kdybyste mohla shrnout, co to teda v reálu v několika případech obnáší?

S: Ráda bych vám řekla, že tato přehlídka nepadá z nebe, že na ní kantory připravujeme. Rozhodně to nejde z čisté vody, čili každá ta přehlídka má tři přípravné semináře a v těch přípravných seminářích se kantoři seznamují právě s novými požadavky, způsoby, myšlením. Tyto semináře zahrnují přednášky, workshopy, dílny a další, vše zaměřené právě k tomuto tématu. Kantoři jsou pozváni, také pomocí webových stránek, jsou to lidé, kteří se buď pravidelně přihlašují a nebo jsou to noví a noví zájemci. Podle toho v jakém kraji přehlídka bude, tak obvykle vyhledám veškerý adresář toho kraje a obesílám všechny školy. Dále to posílám svým lidem, kteří už někdy vystavovali, jsou tam lidé, kteří se stále přihlašují a jsou tam vždycky noví a noví. Prací je vždy dost, stále nám to poslední

dobou mohutnělo a rostlo a zájem byl velký. Jsem zvědavá, jak to dopadne nyní, když po nich budeme chtít něco úplně jiného.

H: Říkala jste, že jsou tam ti mladí učitelé a zároveň ti starší, kteří dobře drží krok, takže myslím, že by ... i pro ně je to výzva...

S: Je to pro ně výzva. Ještě nevíme, zda nenarazíme, ale za tu zkušenost to stojí.

H: a když jste zmínila tu finanční stránku, to že podpora se nejeví do budoucna moc dobře, to znamená, že i když jsou takovéhle úspěchy a dostatek děl, tak ...

S: Ten úspěch nikoho nezajímá. Tuto akci organizujeme v rámci ministerstva kultury, tzn., že ministerstvo kultury nás pověřilo. Tady vám dám naše Kormidlo, to je bulletin pro estetické aktivity dětí a mládeže, to abyste věděla, co se pořádá. Není to pouze výtvarná výchova, ale i další obory. My pořádáme celostátní přehlídky, také krajské přehlídky, nejdříve postupová kola. U výtvarné výchovy postupová kola a krajská přehlídka není, my jdeme hned zcela na čisto na tu celostátní přehlídku. Ministerstvo kultury, které nás k tomu vyzvalo a pověřilo, nám udělí granty. Já tedy žádám o grant na přehlídku a ministerstvo dodá finanční prostředky. Rozpočet je přesně spočítán, aby byly veškeré náklady pokryty. Platíváme nájemné, platíme materiál, dále plakáty, takovéto tiskoviny, grafický materiál atd., čili suma sumárum to stojí velké peníze.

Doposud jsme vycházeli, neboť granty byly i vhodně nastaveny. Nyní už však vím, že rozpočet pro následující přehlídku bude asi o padesát procent snížený. Z toho důvodu by se mi hodilo, aby to bylo formou, ne obrovských balíků, které já rozvěším, ale aby to bylo komornější, čímž by to méně stálo.

H: Tím, že jste pověřeni ministerstvem kultury, je možné, pokud byste potřebovali posílit finanční zdroje, tak se obrátit ještě na jiný sektor? Jako třeba soukromý sektor?

S: Soukromý ne. Žádala jsem město, když jsme byli v Písku, tak jsem žádala o městský grant a dostala jsem deset tisíc korun. Od kraje jsem nedostala nic, od města ano. Město Litomyšl mi dalo pět tisíc korun.

H: Máte pravdu, že aspoň něco, i když ono v tom ohromném balíku jako...

S: Ono to není prozíravé. My ty finance opět necháme v daném městě, jsou použity třeba na pronájem místností, vždy zůstanou v daném místě. Navíc se do daného města sjede spousta lidí, na vernisáže kolem stovky lidí z republiky. Dále děláme přípravný seminář, obvykle ten poslední se koná v tom místě, kde bude přehlídka, lidé tam jedí, atd., nocují, čili my tam necháme peníze.

H: Tak to je to, co si většinou ti lidé nereflektují, na těch úřadech...což je tedy škoda...

H: K prostoru výstavy. Říkala jste, že si vždycky musíte zajistit nějaký adekvátní prostor, jak je to náročné, jak jej hledáte ...?

S: Obvykle znám sama různá místa nebo ta místa znají přátelé. Každý obor tady v ústavu má svoji odbornou radu. V té odborné radě máme dvanáct lidí a ty jsou k tomu, aby se dvakrát ročně sešli, když je třeba tyto a jiné neodborné věci řešit, dali hlavy dohromady a přes tyto lidi prostory sháním a získávám.

H: a ten Písek třeba?

S: Prostory v Písku jsme právě získali přes jednu členku odborné rady, která tam bydlí a věděla, že sladovna byla čerstvě otevřená. Já jsem si to potom vykořespondovala s panem ředitelem a teď, protože se tam změnilo vedení, všechno je jinak.

H: ... nepředstavujete výdělek ...

S: Původní paní kastelánka nám dala prostory zadarmo. Zaplatili jsme elektřinu a paní, která hlídala.

Tedy, tímto způsobem na prostory přicházím. Do Litoměřic se dostáváme také díky člence odborné rady. Mají zde obrovský zasedací sál, ostatní prostory pro nás jsou malé, proto musíme udělat redukci prací.

H: ....

S: Tak tímto způsobem my musíme pracovat ... je to hodně takové organizační práce, někdy tedy velmi vysilující ...

H: Umím si to představit... Je ještě jiný projekt tohoto typu, kterým se zabýváte a nebo veškerá energie jde na tuto akci ...?

S: My jsme instituce, která je osvětářská a má nějakým způsobem osvětářskou činnost vytvářet, kromě těchto věcí. Čili já si vymýšlím přátele a známé, kteří by mi mohli udělat odborné semináře, praktické odborné didaktické semináře. Např. pan docent Špirk pro nás dělá každoročně grafický seminář, je to velmi oblíbený seminář, má vždy spoustu zájemců. Vymyšleny jsou takové úkoly, které lze dělat i v těch hodně materiálně a prostorově mizerných podmínkách ve škole, ale aby měly úroveň. Takže toto jim vymýšlí, to je velmi populární. Děláme také keramický kurz v Jižních Čechách, týdenní letní, neboť ta keramika vyžaduje více času.

S: Musíte stále hledat a mít známé ...je to zajímavé, někdy otravné... Když pak vidíte ty výsledky, je to hezké a zapomenete na to, kde byl nějaký zádrhel.

H: a ještě se zeptám, jak dlouho působíte zde?

S: Já jsem tady osmý nebo devátý rok, ale jsem kantorka.

H: K tomu právě směřuji, co bylo před tím?

S: Já mám vystudované pedagogické gymnázium pro první stupeň základní školy, pedagogickou fakultu mám pro druhý a třetí stupeň. Učila jsem na základních školách a na gymnáziu. Vyučovala jsem také na prvním stupni, vším jsem prošla, takže školu znám v podstatě od školníka až po půdu a učila jsem tedy strašně dlouho.

Vzhledem k tomu, že vím, co je kantořina, tak tlačím finance stále dolů.

H: A když byste se vrátila k tomu, když jste byla ve škole jako kantor, řešila jste nějak prezentaci prací, které vznikly v té škole?

S: Obyčejně jsem měla výtvarnou výchovu sama (jsem češtinář výtvarník). Český jazyk jsem měla vždy jen jednu hodinu, to abych mohla mít třídnictví a na té jsem nějak nikdy nebazírovala. Přes to, že češtinu mám ráda a literaturu jsem učila, pak jsem to nakonec zúročila i tím, že jsem dělala učebnice, po devadesátém roce.

Výtvarná výchova to byla moje doména na škole, tudíž jsme toho hodně vystavili po školních chodbách. Vždy tam bylo to gró, protože děti se hledali, rodiče si to hledali a představovalo to takovou jejich motivaci a i prestiž. Dříve byly především soutěže, nevím, jaký je váš názor, mě osobně se vždy ježily chlupy na těle, že by z takové soutěže měl vyjít vítěz, menší vítěz a ještě menší vítěz a ostatní děti by nijak neuspěly. Myslím si, že každá porota a každý porotce soukromě má velmi subjektivní hodnocení. To, co se líbí mně se nemusí líbit deseti jiným. Jak tedy udělat objektivní výběr dětské práce, když má být ta dětská práce spontánní, radostná? Proč dítě tvoří? Vždy jsem se snažila, aby z tvorby byla radost, aby dítě mělo radost z toho, co dělá, aby rádo pracovalo s barvami. Jak tedy mám tu radost najednou hodnotit jedna, dvě, tři? Toto mi osobně vždycky hrozně vadilo. Pánům ředitelům jde hlavně o tyto prospěšné věci, čili oni vás nutí, abyste soutěžila. Takže pokud jsem soutěžila, tak jsem vybrala vždycky několik těch věcí, který se mi zdály, že by na soutěži mohly uspět.

H: Takže potom i ten tlak nadřazeného je velký....?

S: Ano, je to velký tlak.

S: Celkově ve výtvarné oblasti je fakticky obtížné něco vyhodit. Vezměte si jenom ty výtvarníky, každý z nich je odborník a každý z nich má jiný rukopis a jinak uchopí téma. Nemohu proto říkat ten je špatný, ten je lepší, ten je výborný. Ani v tomto případě to nejde snadno, natož u dětí. Každý je svůj, každý je svým způsobem osobnost. Tak takto se na to dívám já osobně, třeba se na to dívám špatně...

H: Jaké byly důvody pro vystavování výtvarných prací těch dětí ve škole? Říkala jste, že jsou rádi, že tam tu práci mají, že tedy se mohou předvést a šlo vám o to, aby to, co děti v celé šíři tvoří, bylo rodičům a veřejnosti ukázáno?

S: Aby se ukázalo, co děláme , ... Soutěže tedy opravdu až někde na konci, i když do toho vás ředitel „strká“.

H: Když by člověk chtěl, tedy z vaší zkušenosti, když jste měla myšlenku nějakého projektu, trochu jiného výstavního, kdyby to nebylo pouze v rámci té školy, šlo někam expandovat s tvorbou žáků?

S: Já jsem toto někdy dělala, opět záleželo na kantorovi, aby hledal, našel a sám vystavil, protože ředitel neposkytne finanční prostředky, ani lidi, ...

H: Takže podpora ze strany vedení tam nebyla...není obvyklá?

S: Minimální, i když ti ředitelé nebyli vždy zlí nebo špatní, ale neměli zájem. Dříve jsme měli možnost vystavovat v Albatrosu, měli jsme tam asi tři výstavy, taktéž se na mě obrátili. Poctivě jsem tedy vše oddřela sama a pak tam přišla škola a měli tam slavnou vernisáž, ale všech ostatní jsem si zařizovala já ...

H: Takže vždycky je to na tom organizátorovi, který se proměňuje do kurátora...?

S: Kdysi dávno se dělávaly výstavy fakultních škol a my jsme byly fakultní škola, z toho důvodu mě požádali, abych tam také udělala výstavu. Nakonec jsme připravovali s manželem, přinesli jsme práce a vystavili jsme je. Po té přišla škola, děti tam zazpívaly a udělala se velká sláva ...

H: Poslední dotaz, je nějaká taková novodobá akce, kde se tvorba žáků tak jako hezky nezaujatě prezentuje? Někaký malý projekt třeba ?

S: Jsem zvána na výstavy škol. ve větším městě nebo tam, kde je šikovný metodik, který si to hlídá, tak se dělají takové výstavy okresu nebo kraje. Dostávám na to pozvánky, pokud mám čas, jezdím, protože mě to zajímá a je také třeba je podpořit, protože když mohou uvést, že přijela Artama Praha, tak to má pro ně význam. Z toho důvodu je třeba zapáleného člověka, který to dá dohromady. Já své lidi už znám. Takže když se řekne Hradec, ZUŠ Polabiny, tam jsou děvčata Jebavá a ony dělají takové akce, dělají dětské hradecké dny a malují s dětmi na chodníku. Podobnou věc jako děláme my dělají

„zuškaři“. Ve Štenberku, Věra Roeselová už to nedělá, dělá to paní ředitelka Hrubošová z Olomouce, ze zušky, převzala to. Oni jsou oproti nám dost konzervativní, my si stále něco vymýšlíme, jdeme dopředu. Kvalita je ve Štenberku vysoká. Pak jsou ty Lidice, hrozitánské. Nemůžete být objektivní. Musíte něco vybrat, ačkoli je to vše do sběru, protože oni musí být zastoupeni. Nebo vám pošlou prostorovou věc tak ohavnou, že to je pro ostudu, ale musí být vystavena, protože ji přivezl osobně pan velvyslanec a pan velvyslanec přijede na vernisáž. Tam jsou i takovéto věci, které vás odrazují. Následně pak pan ředitel řekne, že stále zvyšujeme počet zájemců o výstavu, 22 tis.prací. Odpad je minimální. Kantoři, kteří „jdou s kůží na trh“ jsou si toho vědomi a nepouštějí žádné „šutráky“. Aspoň z poloviny se výtvarná výchova dělá dobře a i základní školy, protože základní umělecké školy jsou samozřejmě, tam jsou odborníci, tam by se takové věci neměly objevovat.

Příloha č. 10:

Rozhovor s : Bc. Karina Kottová, M.A., 13.4. 2012, MeetFactory

H: Kdybyste měla popsat, co vaše profese obnáší?

K: Vzhledem k tomu, že pracuji s úplně současným uměním, tak si myslím, že je trochu těžší pracovat s žijícími umělci. Je nutné stále sledovat, stále být v obraze, chodit na všechny klauzury, chodit na vernisáže, mluvit s těmi lidmi. Myslím, že je důležité ty lidi znát osobně. Ne, když si člověk něco najde na internetu, ale prostě opravdu. Zároveň tato práce nikdy nekončí. Když poznáte jednu výtvarnou scénu, například pražskou nebo českou, tak pak je nutné znát i zahraniční umělce v tom oboru. Zároveň je dobré být součástí nějakých platforem, například *Independant curators online*. Což je web, kde kurátoři dávají dohromady různé své výzkumy, výsledky a publikují si zde výstavy. Je to taková sdílejší platforma, která funguje tak, že když někdo někam vyjede, udělá tam výzkum současných umělců, kteří ho zajímají a sdílí to na webu. Takže si tam takhle kurátoři dávají vzájemně například portfolia umělců a to je takový základ, hlavně se orientovat.

Pracuji na základě témat, která mne zajímají. Výstava by neměla jen prezentovat krásné předměty nebo estetický rámeček, ale otevírat otázky, nebo témata, která jsou aktuální. Sledování věcí je podle mého názoru dost filosofická práce. Před Vánoci jsem dělala výstavu na téma *Zanechte zprávu* – to byl název. Bylo to zamyšlení nad tím, že my jsme ve světě, kde jsme atakováni nějakými zprávami a každý má chytrý telefon a stále vám něco chodí. Lidé už mají tendenci před tím utíkat. A jakou zprávu v tomhle světě může zanechat umělecké dílo? Půjde do minimalismu nebo úplně odejde z tohoto světa? Zacyklí se, nebo bude konkurovat novým médiím a technikám a půjde do těchto výrazných zpráv nebo sdělení?

Principem mé práce je, že já někdy vidím nějaké téma, které je pro více umělců, které znám, společné. Abych to uvedla na příkladu jedné výstavy. Ta byla na téma *Lesa*, jeho mytologičnosti nebo sítě, která v něm je. Tato výstava vznikla tak, že jsem znala několik umělců, kteří začínají dělat díla, která nějak spolu souvisejí. s výstavou *Zanechte zprávu* to bylo tak, že mě zajímalo to téma a našla jsem si k němu lidi. To je rozdílné, někdy je to tak, že máte jednoho umělce, s kterým víte, že chcete pracovat. Vždy je to o analýze jeho díla a hledání spojnic, které by neměly být jenom formální, že někdo dělá něco podobného, ale právě dát ty lidi do nějaké konfrontace nebo nějak vyvážit tu výstavu. Já jsem nikdy nedělala někomu samostatnou výstavu nebo retrospektivu, většinou dělám skupinové, takto tematické výstavy. Někdo má podobné přemýšlení, někdo otevírá ještě další aspekt toho tématu.

H: Jaký potřebujete k sobě tým lidí, aby výstava, jako například výstava *Zanechte zprávu*, vznikla?

K: V *MeetFactory* jako kurátor spolupracuji s produkční, která je zde na plný úvazek a při instalaci výstav také s týmem brigádníků, případně architektem výstavy nebo externím kurátorem. Ve větších institucích, například v *Centru současného umění Dox*, je stálý tým samozřejmě větší, zahrnuje i pozice, které my najímáme krátkodobě, nebo s námi spolupracují jako dobrovolníci (například při přípravě doprovodných a vzdělávacích programů). V menší instituci kurátor zastupuje řadu rolí: výstavu musí vymyslet jak ideově tak technicky, nainstalovat, propagovat směrem k médiím i komunikovat veřejnosti.

H: Uvažujete o vzdělávací složce, když tu výstavu děláte? Je to, čeho se držíte?

K: Určitě. Já tím, že jsem začala nejdříve ve vzdělávacím oboru a pak až jsem se dostala ke kurátorování, tak si myslím, že je to pro mě důležité. Vždycky přemýšlím, jak ten člověk tu výstavu projde a co mu dávám, ale zároveň je pravda, že nejsem příznivcem hodně didaktických výstav. Máte výstavu a téma a každá místnost má nějaký svůj nadpis. Já mám raději, když se dá tomu člověku prostor. Myslím, že lidé nejsou hloupí, že mají rádi ten prostor, oni nechtějí, abyste jim nadiktovala, jak tu výstavu mají číst. Mě na tom nejvíce baví, že si člověk odnese něco jiného. Přejde mi hodně důležitá architektura výstavy. Jestli se dá doprostřed místnosti panel a způsobí to, že ti lidé jdou jinudy nebo kam se co jak do prostoru dá, aby se vytvořil příběh. Já se vždy snažím vytvořit takový jakoby příběh, ale nikdy není doslovný, je to varianta, jak ty věci číst, jak spolu komunikují, ale zároveň neříkám těm lidem: tady se musíte zamyslet nad tímhle a tady nad tímhle. Rozhodně nad tím přemýšlím, není to jen dát věci na stěnu, jak to zrovna člověk vybalí, ale aby to tematicky ladilo.

H: ... a obecné sdělení té výstavy, to, co chcete těm návštěvníkům říct, je většinou co ...?

K: Já jsem většinou nejraději, když tou výstavou položím nějakou otázku. U výstavy *Zanechte zprávu* to byla otázka toho, jakou výpovědní hodnotu má umělecké dílo v konkrétní době – v gotice bylo umění jediná výrazně vizuální kultura v kostelech, jinak lidé žili v takové šedi, takže tohle pro ně musel být spektakulární zážitek, ale my kolem sebe máme prostě všechno a všude a spíš se tomu bráníme a pak ještě jít na výstavu... Takže já jsem chtěla, aby se lidé zamysleli, čím to umění může být jiné. Může komunikovat na mnohem jemnějších rovinách a právě, že ta díla tam nebyla o tom, že by to byl třeba text nebo přímočaré sdělení, ale třeba zvuk nebo to byla nějaká zakódovaná malba. Prostě jsem chtěla ukázat, že jedno to dílo bylo takové meditační. Člověk tu zprávu hledal a ona tam nebyla nebo nebyla konkrétní. Takže to umění má mnohem jemnější formy komunikace, než jsme zvyklí z reklamy. Můžeme se jím inspirovat, ale zároveň i názvem té výstavy. Lidem název často stačí, součástí je samozřejmě text, který to téma otevírá a lidé to sdělení hledali a to bylo pro mě to hlavní, aby se zamysleli.

O současném umění je dost těžké mluvit, spousta lidí k tomu má nějakou zábranu, říkají, že tomu nerozumí, že je to složité. Já pracuji také hodně s videem a novými médii, co jim umožní, aby se otevřeli...

H: ... aby to hned neodvrhli ...

K: Ale ono je to právě takhle apriori. Já na to dělám výzkum do své disertace a mluvila jsem o tom s nějakými lidmi. Oni to vytváří, je to taky takové zvláštní elitářské, kolem toho umění, vždycky to tak bylo, že v něčem odpírají v něčem podporují, ale já si myslím, že člověk ani nepotřebuje moc nějakého vzdělání, ... aby právě nebyl apriori, že tomu nerozumí a už se nedívá, že stačí tomu dílu dát prostor, chvíli se dívat, chvíli nad ním přemýšlet, pak se to začne třeba otevírat ...

Já myslím, že umění je někdy takové zákeřné, ale většina umělců se nesnaží být někdo úplně mimo a nesrozumitelný komukoliv, já myslím, že oni jsou docela rádi, když to dílo někomu něco řekne...

H: Když děláte výstavy tak multimediální, snažíte se to zachovat v každé výstavě, nebo to tam nutně netlačíte, to zprostředkování různými médii, i videem, i třeba fotografií ...?

K: To záleží na tématu. Myslím, že v té další výstavě nebude žádné video, ta bude spíš sochařská, objektová, protože to mi k sobě jde. Já většinou začínám od toho tématu. Je pravda, že jsem taková, že to ráda kombinuji, že hodně lidí, kteří vystavují malbu, k tomu nedávají třeba video, ale to mě právě baví. Mám ráda udělat to napříč tím médii. A to video možná tak získává v tom kontextu přístupnější charakter, protože ti lidé vědí, jak vnímat tu malbu, vědí, jak vnímat tu fotku, a najednou, jak to mají v tom kontextu, tak jim to nedává smysl, ale není to nutnost, vycházím z těch věcí.

H: a dá se říct, jak moc času vám zabere příprava jedné výstavy?

K: To strašně záleží. Někdy se to nestíhá, někdy třeba pošlu něco do opencallu a oni to vyberou a pak je výstava až za rok. Já už prostě vím, že to téma bude, tak ji začnu připravovat, jak se to začne blížit, podle velikosti. Jakmile pracujete na plný úvazek, tak vždy pracujete na více projektech. Jeden den domluvím nějakého umělce, něco si přečtu, přemyslím nad tím, pak domlouvám výstavní plán do konce roku, nebo jiné výstavy. Je potřeba dělat věci paralelně.

....

Prezentace ve školách také není jenom o tom, že to tam navěším na nástěnku, ale že se s tím dá víc dělat. Ale i to že třeba někdo z těch studentů půjde na výtvarnou školu, tak už je to pro ně zajímavé vědět, jak ty práce může prezentovat, dát tomu nějakou vyšší úroveň než ... naopak právě i pro ty rodiče tohle může být zajímavé, že přijdou na vernisáž a mají tam práce svých dětí, je to v osnovách.... To, že výtvarná výchova je taková opomíjená, tak tohle tomu dodává, nevím, jestli prestiž, ale takový smysl, že to je možné takhle ukázat.

H: Prezentovala jste někdy tu nejen dětskou, ale školní tvorbu?

K: Dělal jsem to na Kampě, několik výstav. My jsme tam dělali workshopy pro školy a to byly základní, někdy střední školy a dělali jsme tam tři nebo čtyři výstavy, a to mě hrozně bavilo, přišlo mi to zajímavé ...

H: Bylo dané téma?

K: Bylo dané téma těch workshopů. My jsme dělali třeba magnetickou kresbu inspirovanou *Daliborem Chatrným*, takže jsme potom prostě vystavovali, měli jsme k tomu objekty, takže to bylo spíš téma té výtvarné formy. Pak bylo jedno takové pohádkové téma, ale to bylo více skrz ty workshopy. Byly tam různé sochy a malby, různé bytosti, které tam vznikaly ...

To byly první výstavy, na kterých jsem pracovala. Člověk si říká, teď to tady navěším a bude to hezké a potom začne přemýšlet nad tím, jak se k těm věcem kriticky postavít, nemyslím kritizovat, ale dávat je do nějakých souvislostí.

Třeba v Doxu je výstava, ... je to vždy krátkodobě, ty věci se prezentují na chodbách nebo v kavárně. Tam se snaží, myslím, že je to záměr do budoucna, pracovat víc. Hodně je tohle třeba v Americe, jenže tam už jsou s tím zase jinde. Když jsem byla před pár lety v Guggenheim muzeu v New Yorku, tak tam byla výstava, myslím, že Kandinskij, nějaká klasika. a pak tam právě nahoře bylo veliký patro, kde byla výstava dětské studentské tvorby, byla úplně skvělá. Byl to nějaký dlouhodobý projekt, kdy pracovali se školou a jezdili tam. Jenže to jsou takové úskalí galerijních animací, že většinou ty věci, které vzniknou ve workshopech, jsou takové rychlé, že to není úplně výtvarná výchova, takže je to těžší vystavovat, a to ani není tím záměrem, není důležité, aby to bylo výtvarné dílo, ale

aby to reflektovalo nějaké téma toho animačního programu. Takže například ten výstup nebyl sám o sobě zajímavý, ... ale oni měli vyloženě hloubkový, dlouhodobý projekt a ty věci, který vznikly, byly skvělé a byly úplně perfektně nainstalované a bylo to různě barevné, na stěnách ...

... Spolupráce škol a galerií funguje na takové jednorázové bázi, že přijde škola na hodinu a půl na program. Já jsem se to vždy v Doxu snažila překlenout. Nabízeli jsme 2+1 zdarma, celoroční projekty, ale ty školy nám moc nevycházeli vstříc, málokdy to využili, spíš chodily, jak to vyšlo.

Tohle by bylo možné, kdyby škola s galerií navázala nějakou dlouhodobou spolupráci. Že by třeba dělaly nějaký projekt, který trvá půl roku, pak tu galerii zajímá to vystavit, protože zaprvé je to propagace, že pracují s touto komunitou, za druhé, může z toho vzniknout opravdu už něco dobrého...

Například teď Dox ve spolupráci s Veletržním palácem dělá další ročník soutěže *Máš umělecké střevo*, která vznikla v Gasku, ... a teď to bude mít finále v Doxu. Tam letos mají téma Má umění smysl a zakládají umělecké skupiny. Je to hlavně pro střední školy a budou z toho takové projekty, výstupy. Myslím, že z toho nebude vyloženě výstava, ale bude tam nějaká velká prezentace, ... že tam, myslím ta spolupráce školy a galerie, dopadla docela dobře...

H: Existuje u nás nějaká komunita kurátorů nebo kurátorský spolek, který řeší nějaké plány, záměr...

K: To asi bohužel ne. Ono je to složité, to je jako s těmi umělci. Kurátorů, kteří takhle pracují nebo jsou nějak nezávislí, ale mají svůj program a nejsou třeba v nějaké regionální galerii, kde dělají se stálou sbírkou, tak je tady celkem „pět a půl“. Není moc lidí, spíše se všichni známe. Myslím, že se spíše nějak podporujeme, víme, sledujeme, co ten druhý dělá. Ale občas jsou nějaké věci. Teď kolem zlínského salonu je nějaká rada kurátorská, která vybírá díla na ten salon, ale jsou to takové okruhy. Pak je pár nezávislých lidí, není tady vyloženě nějaké formální uskupení, spíš je to na takové přátelské bázi.

Příloha č. 11:

Odpovědi na otázky, kurátor Mgr. Jan Zálešák, PhD.

Všechny odpovědi se vztahují k představě kurátora jako volné, kreativní profese (tady bych viděl potřebu odlišovat od kurátorů, kteří plní roli spíše „kustodů sbírek“ nebo toho, co se označuje jako „komisař výstavy“ – tj. lidí, kteří výstavy sice připravují, ale většinou se jedná spíš o produkční práci na tom, aby se výstava odehrála).

1) Co obnáší profese kurátora v praxi?

Především komunikaci. na jedné straně s umělci, na druhé straně s institucí (vedení, ekonomické oddělení, tiskové oddělení – pokud budeme uvažovat o větší instituci s určitou vnitřní strukturou). Pokud instituce nedisponuje lektorským oddělením, tak je to pět kurátor, kdo je zodpovědný za komunikaci s veřejností. Ta se v nějaké elementární podobě realizuje již prostřednictvím tiskových zpráv nebo doprovodných textů k výstavě, může ale nabývat i komplexnějších forem. V neposlední řadě dnes řada kurátorů plní svou roli i v oblasti fundraisingu, píše granty a shání další možnosti alternativního financování provozu svých galerií (tady se naopak spíše bavím o kurátorech z menších nebo nezávislých galerií).

2) Jak kurátor připravuje výstavu?

Různě. na takhle široce položenou otázku je opravdu těžké odpovědět. Záleží na tom, jestli je to monografická výstava jednoho umělce, nebo naopak složitý kurátorský projekt, který vyžaduje nejen oslovení většího množství umělců, ale také koncepční práci s instalací, s budování významových vztahů mezi jednotlivými díly na jiné úrovni, než by tomu bylo v případě monografické výstavy. Příprava obecně zahrnuje zajištění produkčních záležitostí (zajištění eventuelních zápůjček, transport, nákup instalačního materiálu) a pak napsání informačních textů (tiskových zpráv, anotací výstavy, které se použijí v rámci

propagace výstavy). Obecněji a tak nějak abstraktněji pak příprava zahrnuje dlouhodobé sebevzdělávání (navštěvování výstav, setkávání s umělci, čtení...).

3) Jak kurátor zachází s díly, které na výstavě prezentuje?

Hlavně s úctou... ale ne, vážně... to samozřejmě zase strašně záleží na instituci, na výstavě. Pokud se bude jednat o cenné kusy z muzejních nebo soukromých sbírek, bude práce samozřejmě úplně jiná než v případě žijících umělců a výstav jejich aktuální tvorby (kde se většinou instalace odehrává v bezprostřední součinnosti s autorem/autorkou). Jinak na abstraktnější rovině s nimi zachází jednak jako s formálními prvky, z nichž skládá estetický celek instalace výstavy, a pak jako s významovými jednotkami, které si často vyžadují specifické řazení, blízkost dalších konkrétních děl v rámci celkové syntaxe výstavy.

4) Uvažuje kurátor o vzdělávacích složkách výstavy, resp. ve své koncepci?

Měl by. V některých institucích je k tomu i trochu popostrkovan. Jinde to moc řešit nemusí. Opět záleží na typu instituce. Pokud je např. v instituci lektorské centrum, zpravidla je snaha o součinnost, minimálně v tom smyslu, že kurátoři poskytují podklady pro práci galerijních lektorů, ale ta spolupráce může být samozřejmě i intenzivní a oboustranně podnětná.

5) Jak kurátor výstavy a autor díla rozumí vzdělávacímu programu?

Jako důležitému prvku socializace umění. Tomu rozumím já. Co si o tom myslí, který autor, to nevím, ale moje zkušenost je taková, že většina umělců je překvapivě vstřícná a schopná, když dojde na jejich aktivní zapojení do nějakých edukativních aktivit v prostoru galerie.

6) Co považujete obecně za důležité sdělit návštěvníkům prostřednictvím výstavy?

Opět záleží na výstavě. Pokud budu uvažovat o kurátorské výstavě s nějakým konceptem ilustrovaným prostřednictvím výběru děl, tak je tím cílem asi sdělit právě tu myšlenku/koncept. Např. pokud budu koncipovat výstavu zaměřenou na environmentální problematiku, tak se budu snažit vybírat taková díla (a případně iniciovat vznik takových doprovodných programů), které budou s to reprezentovat můj názor na tuto problematiku. Samozřejmě se přitom budu snažit vybírat takové práce, které nejen že mohou nějakou myšlenku reprezentovat, ale zároveň mají kvalitu jako autonomní umělecká díla.

Příloha č. 12:

Transkript rozhovoru s E. Sormovou (studentka), Gymnázium na Pražačce, dne 26.9. 2012, AMoYA

H: Tak by mě čistě zajímalo, příprava takovéhle akce, ...

E: Příprava těch děl vás zajímá?

H: Nejdřív díla a potom realizace vůbec a dotažení do konce...

E: ...Dveře ... což je samostatný projekt ... ve škole, abychom tam něco změnili prostě ....

A pak se na tom začalo pracovat a bylo fajn, že se toho fakt všichni chytli ... a byli do toho zabraní a byla to fakt hezká práce.

... a pak další projekt, to dělala jenom polovina, a to jsme se zase bavili o tom, že je to v té škole takové stereotypní, a že nás hrozně štve, jak se odkládají na ty šatny odpadky, zbytky svačiny, ... a domluvili jsme se tak, že si zahrajeme na výzkumníky, že sebereme všechny ty věci .... a pak jsme ty věci, které se kazily, vystavily v chodbě, daly jsme je na talířky, jako vopravdu výstavu ....čekali jsme jak se na to lidi budou dívat, že to před sebou najednou měli na chodbě, ..No a říkali tady to není umění prostě to jako nic není, to tady prostě jen vytahujete nějaký odpadky ...No nicméně to byla taky taková větší věc, a pořídili jsme fotografie ....

Pak tam jsou obrazy z vlastní tvorby , není tam nějaký společný pojítka, je to ...vlastní invence ...

K výstavě samotný...my jsme tady byli včera ... jenom jsme se tak dohadovali, který dveře vedle kterých, takže jsme se taky hádali...

H: a ta příprava jako taková, protože ...

E: ... no vlastně hodně narychlo, protože někdy v polovině června? ... takže my jsme najednou před prázdninami měli jen pár hodin na to, abychom dali něco dohromady, abychom se rychle na něčem dohodly, takže většinu věcí jsme dělali až teď, že jsme je připravovali, ... tam vlastně ...

H: a pozvánky,...Taková ta technická stránka, organizační..

E: To probíhalo v červnu ...

H: Kdo tady tu část inicioval, kroky, které je třeba udělat,...

E: Řešili jsme to s panem profesorem, my už jsme měli ty nápady, už jsme měli takovou malou vernisáž v tom květnu ve škole, ... vzali jsme papíry, co jsme měli připravený ...

Je to vlastně první výstava, kterou máme. No nejdřív jsme si to tak jako dopisovali, pak jsme si to rozhazovali a je tu kamarád, který se věnuje ... grafiku, takže ten byl jasný kandidát, že to bude vytvářet...

H: a od pana profesora se vám dostala jasná struktura, jak to bude probíhat příprava výstavy, jaký body jsou důležité k organizaci takovéhle akce?

E: V tomhleto je náš pan profesor takovej rebel, vlastně jsme si sedli a začali mluvit o tom, že by to tu vlastně mělo bejt, ale nějak informování to ne ...

H: Takže to vyplynulo ze situace a z vaší iniciativy, že jste to chtěli, tak se to objevilo ...

Jinak jak dlouho bude výstava trvat?

E: do 30. 9.

H: a říkala jste, že to je váš první projekt, a už teď je vidět, že to sklízí úspěch, takže máte ambice, abyste třeba pokračovali dál s nějakou pravidelností?

E: ...jedna výstava, která by měla být příští rok...

H: Jak jste získali ten prostor?

E: Myslím, že to bylo přes pana profesora, to jemu přišla nabídka ...

H: Takže jinak ten prostor kde prezentujete je prostředí školy..

E: (souhlasné kývání hlavou)

H: a je to prostředí otevřený? Mě by spíš zajímalo, jestli třeba vedení školy... chápu, že podpora pana profesora je.

E: My máme pana ředitele a on nás vlastně hrozně podporuje, vlastně ta výstava ... a on je k tomu hrozně přístupnej, je vlastně pro každou špatnost, takže on nám všechno povoluje, i když se to dělalo hodně narychlo ...

H: ... tady a je to tak i v té škole, různé akce ...?

E: ... profesori v nějakým zušlechtění prostředí. Myslím, že obecně Pražáčka je hodně přístupná(otevřená) škola...je to taková trošku jiná škola.